

Národní archiv

**Možnosti a formy zpřístupnění archivních
fondů nebo jejich součástí veřejnosti
v elektronické podobě**

Výzkumná zpráva projektu výzkumu a vývoje

VE20072009004

Redakce: Ing. Miroslav Kunt

Příjemce podpory: Národní archiv
(Hlavní) řešitel projektu: Ing. Miroslav Kunt

čj. NA 1005/2010-05

Praha 2010

Obsah

I. Úvod	1
II. Spoluautoři	2

Část A - Analýza, popisné standardy a digitalizace

III. Popis archiválií – současný stav	5
1 Popis archiválií v České republice	5
1.1 Základní pravidla (Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu, 1958)	5
1.2 Národní archiv - Závazná příručka	6
1.3 Zemský archiv v Opavě	6
2 Popis archiválií v zahraničí	7
2.1 Britská pravidla (MAD3, 2000)	7
2.2 Kanadská pravidla (RAD, 2008)	7
2.3 Americká pravidla (DACS, 2004)	7
2.4 Australská pravidla (CRS, 1999)	8
2.5 Německá/saská pravidla	8
3 Mezinárodní popisné standardy	9
3.1 Archivní popisné standardy	9
3.1.1 ISAD(G)	9
3.1.2 ISAAR(CPF)	10
3.1.3 ISDIAH	10
3.1.4 ISDF	11
3.2 Ostatní popisné standardy, standardy v dalších paměťových institucích	11
3.2.1 AACR2	11
4 Technické standardy využívané v archivnictví	13
4.1 Standard pro ukládání a zasílání archivních pomůcek druhu inventář a dílčí inventář v digitální podobě (SUZAP)	13
4.2 PEvA – celostátní evidence národního archivního dědictví	16
4.2.1 Formulář evidenčního listu NAD v listinné podobě	17
4.2.2 Formulář evidenčního listu NAD v digitální podobě	18
4.2.3 Křížová tabulka elementů PEvA XML a údajů evidenčního listu NAD	19
4.3 Srovnání údajů programu PEvA a položek standardu ISAD(G)	21
4.3.1 Položky standardu ISAD(G)	21
4.3.2 Křížová tabulka údajů evidenčního listu NAD (PEvA XML) a položek ISAD(G)	23
4.3.3 Křížová tabulka položek ISAD(G) a údajů evidenčního listu NAD (PEvA XML)	26
4.4 Encoded Archival Description (EAD 2002)	29
4.4.1 Křížová tabulka položek ISAD(G) a prvků formátu EAD 2002	31
4.4.2 Křížová tabulka prvků formátu EAD 2002 a položek ISAD(G)	32
4.5 Srovnání formátu SUZAP a formátu EAD 2002	37
4.5.1 Křížová tabulka prvků formátu SUZAP a prvků formátu EAD 2002	37
4.6 Závěr	40
5 Další technické standardy v paměťových institucích	41
5.1 TEI	41
5.2 MASTER	42
5.3 CEI	43
6 Metadata a jejich sklizení	44
6.1 Dublin Core (DC)	44
6.2 Webové služby SRU/SRW	45
6.3 Kontejnerový standard METS	46
6.3.1 Úvod	46
6.3.2 Popis elementů	46

6.3.2.1 Element <mets>	46
6.3.2.1.1 Volitelný element <metsHdr>	47
6.3.2.1.1.1 Element <agent>	47
6.3.2.1.1.2 Element <altRecordID>	48
6.3.2.1.2 Element <dmdSec>	48
6.3.2.1.3 Element <amdSec>	49
6.3.2.1.4 Element <fileSec>	50
6.3.2.1.4.1 Element <fileGrp>	50
6.3.2.1.4.2 Element <fileSec>	50
6.3.2.1.5 Element <structMap>	51
6.3.2.1.6 Element <structLink> a <behaviorSec>	51
6.3.3 Diagram METS struktury	52
6.3.4 METS profily	53
7 Identifikátory	54
7.1 Struktura identifikace	54
7.2 Zápis identifikace	56
8 Rozšíření XML standardu SUZAP o možnost připojení digitálních objektů (reprodukcí)	57
8.1 Popis struktury METS	58
8.1.1 Hlavička	58
8.1.2 Popisná metadata	59
8.1.4 Administrativní metadata	59
8.1.5 Souborová sekce	60
8.1.6 Propojení struktury s obsahem a metadaty	60
9 Komunikace a sklizení metadat: OAI-PMH	61
9.1. Úvod	61
9.2 Definice a koncepty	61
9.2.1. Harvester	62
9.2.2 Repozitory	62
9.2.3 Item	62
9.2.4 Jednoznačný identifikátor	63
9.2.5 Record	64
9.2.6 Skupiny záznamů (sady)	66
9.2.7 Výběrové sklizení	66
9.2.7.1 Výběrové sklizení podle data	66
9.2.7.2 Výběrové sklizení sad	66
9.3 Využití protokolu HTTP	67
9.3.1 Regulace toku dat	68
9.3.2 Chyby a výjimečné stavy	68
9.4 Příkazy a odpovědi protokolu	69
9.4.1 příkaz GetRecord	69
9.4.2 příkaz Identify	71
9.4.3 příkaz ListIdentifiers	72
9.4.4 příkaz ListMetadataFormats	73
9.4.5 příkaz ListRecords	74
9.4.6 příkaz ListSets	76
9.5 Závěr	77
10 Autoritní záznamy v archivnictví	77
10.1 Křížová tabulka pro různé systémy tvorby autoritních záznamů korporací	78
10.1 Popis korporací v muzejně-archivní databázi	106
10.2 Jednotná databáze autorit – problematika ochrany osobních údajů	111
11 K otázce digitalizace	111
11.1 Předmět digitalizace	111

11.2	Proces digitalizace.....	111
a)	Technické procesy	112
b)	Archivní procesy.....	112
11.3	Prezentace	112
11.4	Uložení.....	113
11.5	Vybrané pracovní postupy realizované v Archivu hlavního města Prahy	113
11.5.1	Vytváření skenů	113
11.5.2	Organizace pořizovaných skenů	113
11.5.3	Evidence identifikačních údajů ke skenům.....	114

Část B - Návrh nových Základních pravidel pro zpracování archiválií

I.	Úvodní komentář	Chyba! Záložka není definována.
II.	Prvotní struktura základních pravidel.....	Chyba! Záložka není definována.
III.	Vybrané připravené texty nebo texty k diskusi	Chyba! Záložka není definována.
1	Úvod.....	Chyba! Záložka není definována.
2	Popis instituce spravující archiválie: archivní průvodce....	Chyba! Záložka není definována.
3	Archivní zpracování.....	Chyba! Záložka není definována.
3.1	Obecné vymezení archiválie	Chyba! Záložka není definována.
3.2	Dvě současné pojetí archiválie z hlediska oboru archivnictví	Chyba! Záložka není definována.
3.3	Paměťové instituce.....	Chyba! Záložka není definována.
3.4	Specifické vlastnosti archiválie.....	Chyba! Záložka není definována.
3.5	Akvizice archiválií	Chyba! Záložka není definována.
3.6	Vymezení archivního souboru	Chyba! Záložka není definována.
3.7	Pořádání archivního souboru	Chyba! Záložka není definována.
3.7.1	Získání přehledu o archivním souboru a jeho stavu	Chyba! Záložka není definována.
3.7.2	Výběr pořádacího schématu.....	Chyba! Záložka není definována.
3.8	Vnitřní skartace, přeřazení a delimitace archiválií.....	Chyba! Záložka není definována.
3.9	Evidenční jednotky	Chyba! Záložka není definována.
3.10	Archivní pomůcky.....	Chyba! Záložka není definována.
3.11	Doplňování archivních pomůcek	Chyba! Záložka není definována.
5.	Popis archiválií.....	Chyba! Záložka není definována.
5.1	Oblast obsahu.....	Chyba! Záložka není definována.
5.1.1	Referenční označení.....	Chyba! Záložka není definována.
5.1.3	Označení instituce	Chyba! Záložka není definována.
5.1.4	Označení země	Chyba! Záložka není definována.
5.1.5	Jiné označení	Chyba! Záložka není definována.
5.1.6	Označení archivního materiálu	Chyba! Záložka není definována.
5.1.7	Úroveň popisu	Chyba! Záložka není definována.
5.2	Oblast obsahu.....	Chyba! Záložka není definována.
5.2.1	Název	Chyba! Záložka není definována.
5.2.2	Časový rozsah	Chyba! Záložka není definována.
5.2.3	Tematický popis.....	Chyba! Záložka není definována.
5.2.4	Abstrakt.....	Chyba! Záložka není definována.
5.2.5	Poznámka	Chyba! Záložka není definována.
5.3	Oblast fyzického popisu.....	Chyba! Záložka není definována.
5.3.1	Rozsah.....	Chyba! Záložka není definována.
5.3.2	Metráž/Kapacita	Chyba! Záložka není definována.
5.3.3	Počet evidenčních jednotek.....	Chyba! Záložka není definována.
5.3.4	Evidenční jednotky	Chyba! Záložka není definována.
5.3.5	Velikost.....	Chyba! Záložka není definována.

5.4 Oblast kontextu	Chyba! Záložka není definována.
5.4.1 Historie dochování	Chyba! Záložka není definována.
5.4.2 Uspořádání	Chyba! Záložka není definována.
5.4.3 Přímý zdroj akvizice	Chyba! Záložka není definována.
5.4.4 Hodnocení, skartace a jejich časové rozvržení	Chyba! Záložka není definována.
5.4.5 Budoucí přírůstky	Chyba! Záložka není definována.
5.5 Oblast přístupnosti a využití	Chyba! Záložka není definována.
5.5.1 Právní přístupnost	Chyba! Záložka není definována.
5.5.2 Odůvodnění přístupnosti	Chyba! Záložka není definována.
5.5.3 Přístupnost originálů	Chyba! Záložka není definována.
5.5.4 Dostupnost reprodukcí	Chyba! Záložka není definována.
5.5.5 Podmínky reprodukce	Chyba! Záložka není definována.
5.5.6 Jazyk a písmo	Chyba! Záložka není definována.
5.5.7 Vyhledávací pomůcky	Chyba! Záložka není definována.
5.6 Oblast souvisejících materiálů	Chyba! Záložka není definována.
5.6.1 Existence a místo uložení originálů	Chyba! Záložka není definována.
5.6.2 Související materiál	Chyba! Záložka není definována.
5.6.3 Publikace	Chyba! Záložka není definována.
5.7 Oblast kontroly	Chyba! Záložka není definována.
5.7.1 Lokace	Chyba! Záložka není definována.
5.7.2 Ukládací jednotka	Chyba! Záložka není definována.
5.7.3 Zpracovatel	Chyba! Záložka není definována.
5.7.4 Pravidla	Chyba! Záložka není definována.
5.7.5 Datum zpracování	Chyba! Záložka není definována.
6 Popis původců	Chyba! Záložka není definována.
6.1 Úvod	Chyba! Záložka není definována.
6.2 Položky popisu	Chyba! Záložka není definována.
6.2.1 Rod	Chyba! Záložka není definována.
6.2.2 Osoba, rodina	Chyba! Záložka není definována.
6.2.3 Korporace	Chyba! Záložka není definována.
6.3 Ustanovení pro používání záznamů o původcích v archivních pomůckách	Chyba! Záložka není definována.
	Záložka není definována.
7. Popis speciálních typů archiválií	Chyba! Záložka není definována.
7.1 Listiny	Chyba! Záložka není definována.
7.2 Pečeť	Chyba! Záložka není definována.
7.3 Typáře	Chyba! Záložka není definována.
7.4 Mapy a plány	Chyba! Záložka není definována.
7.5 Fotografické dokumenty	Chyba! Záložka není definována.
7.6 Matriky	Chyba! Záložka není definována.
7.7 Technická dokumentace	Chyba! Záložka není definována.
7.7.1 Úvod	Chyba! Záložka není definována.
7.7.2 Jakou dokumentaci lze v archivu nalézt (jaká se při skartačním řízení přebírá do archivu)	Chyba! Záložka není definována.
7.7.3 Pořádání	Chyba! Záložka není definována.
7.7.4 Inventární jednotka	Chyba! Záložka není definována.
7.7.5 Inventární záznam (popis spisu)	Chyba! Záložka není definována.
7.7.6. Projektová dokumentace ve stavebnictví – stavební dokumentace .	Chyba! Záložka není definována.
	není definována.
7.7.7 Projektová dokumentace ve výrobě: výrobní dokumentace, strojní dokumentace	Chyba! Záložka není definována.
7.7.8 Literatura	Chyba! Záložka není definována.
8. Tvorba názvů a jmen	Chyba! Záložka není definována.

Část C - Některé technické implementace

1 Generátor archivních pomůcek	Chyba! Záložka není definována.
2 Archivní repozitář využívající protokolu OAI-PMH.....	Chyba! Záložka není definována.
2.1 Rozšíření komunikačního protokolu.....	Chyba! Záložka není definována.
2.2 Administrace uzlu	Chyba! Záložka není definována.
2.3 Komunikace mezi uzly.....	Chyba! Záložka není definována.
2.4 Komunikace systému s okolním světem.....	Chyba! Záložka není definována.
2.5 Poznámky k implementaci	Chyba! Záložka není definována.
2.6. Co přenášet?.....	Chyba! Záložka není definována.
2.6.1 Sklizení nebo distribuované hledání?	Chyba! Záložka není definována.
2.6.2 Data versus metadata	Chyba! Záložka není definována.
2.6.3 Archivní pomůcky.....	Chyba! Záložka není definována.
2.6.4 Sdílení digitálních archiválií	Chyba! Záložka není definována.
2.7 Jak prezentovat?	Chyba! Záložka není definována.
2.7.1 Klientské rozhraní pro hledání	Chyba! Záložka není definována.
2.7.2 Transformace do vlastního klientského systému	Chyba! Záložka není definována.
2.7.3 Odkazování do cizích klientských systémů	Chyba! Záložka není definována.
2.7.4 Kombinace vlastního klientského systému s odkazováním do cizích systémů ...	Chyba! Záložka není definována.
3 Archivní repozitář a generace statických webových stránek pro indexaci .	Chyba! Záložka není definována.
3.1. Hlavní principy	Chyba! Záložka není definována.
3.2 Zobrazení archivní pomůcky	Chyba! Záložka není definována.
3.2.1 Úvodní stránka	Chyba! Záložka není definována.
3.2.2 Titulní list/tiráž pomůcky:.....	Chyba! Záložka není definována.
3.2.3 Záznamy archiváliích (jednotky opisu).....	Chyba! Záložka není definována.
3.2.4 Rejstříková hesla (rejstřík osob)	Chyba! Záložka není definována.
3.2.5 Rejstříková hesla (začínající písmenem K).....	Chyba! Záložka není definována.
3.2.6 Záznamy vyhledané pomocí rejstříkového hesla „knihovna“	Chyba! Záložka není definována.
3.3 Strukturované vyhledávání	Chyba! Záložka není definována.
3.4 Poloprovoz	Chyba! Záložka není definována.
3.4.1 Technická specifikace	Chyba! Záložka není definována.
3.4.2 Repozitář	Chyba! Záložka není definována.
3.4.3 Harvester	Chyba! Záložka není definována.
3.5 Možnosti rozvoje.....	Chyba! Záložka není definována.
4 Zpřístupnění rastrové grafiky	Chyba! Záložka není definována.
5 Nástroj pro vytvoření popisu archivu.....	Chyba! Záložka není definována.

Přílohy

1. ISAD(G). Všeobecný mezinárodní standard pro archivní popis – ISAAR(CPF). Mezinárodní standard pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů.
2. Srovnávací přehled terminologie archivních standardů ISAD(G), ISAAR(CPF) a české archivní legislativy.
3. Význam Anglo-amerických katalogizačních pravidel v archivnictví a použití standardu MARC.
k vyjádření archivního popisu.
4. OAI-PMH pro začátečníky.
5. Autoritní záznamy a jejich využití v archivnictví.
6. K problematice zpracovávání osobních údajů pro účely ochrany práva autorského, resp. majetkových práv s ním souvisejících, a pro účely vedení záznamů pro účely komunikace a nabídky služeb s využitím tzv. „národních autorit“ (zdroje, účel a doba zpracovávání osobních údajů).
7. Problematika archivního popisu a její standardizace v anglosaských a francouzských odborných časopisech v letech (1998) 2000 – 2008.
8. Analýza archivních pomůcek zveřejněných prostřednictvím Internetu.
9. The EAD Cookbook – 2002 Edition. Dokumentace ke standardu Encoded Archival Description.
10. Příklady popisů archivů příslušného typu jako instituce uchovávající archiválie.
11. Původci - komentář k stávajícímu stavu.
12. Cestovní zprávy zahraničních studijních cest uskutečněných v rámci projektu v letech 2007-2009.
13. Prezentace uskutečněné v rámci projektu v letech 2007-2009.
14. Archivní pomůcka „Archiv města Košíře (1808) 1895–1922“ (autor obsahu Jana Konvičná) ve standardu dle EAD v XML formátu (pouze elektronicky, je uvedeno jako příklad v příloze 9).

I. Úvod

Zadání i cíle projektu byly stanoveny široce a obsahovaly jak problematiku odborně-metodickou, tak technickou. Základním výstupem projektu je odpověď na otázky zda a jak jsme schopni v archivnictví při popisu a prezentaci archiválií aplikovat nové poznatky vtělené zejména do mezinárodní standardů a tak se postupně zapojit do nadnárodních projektů. S tím souvisí i otázka, zda naše archivnictví ustrne na metodách práce starých řádově desetiletí nebo – podobně jako knihovníci před patnácti lety – přijme nová řešení, která ovšem vyžadují nové znalosti i využití výpočetní techniky. K zodpovězení této otázky nejsou řešitelé projektu kompetentní. Nové metody práce musí přijmout široká odborná obec, to rozhodně nebude snadné. Projekt se snaží (částečně již úspěšně) vyvolat diskusi a předkládat návrhy řešení a náměty pro další postup. Proto byl zejména v případě metodických otázek kladen důraz na zapojení širšího okruhu spoluřešitelů z různých archivů a na prezentaci dílčích výsledků a stanovisek vedoucím pracovníkům archivnictví.

Lze konstatovat, že české archivnictví zaostává za světem přibližně o pět až sedm let. Při práci na projektu bylo toto zpoždění očividné, protože řadu odborných otázek bylo nutné od základů nastudovat a hlavně pochopit, což nebylo možné bez konzultací se zahraničními kolegy. Pro obor netradičně se řešitelé obrátili především do anglosaské oblasti, která hraje v problematice archivního popisu a jeho standardizace vůdčí roli a také ke kolegům z jiných paměťových institucí – knihoven a muzeí. Spolupráce paměťových institucí je obecně velmi podceňována (pokud vůbec existuje), což je – jak se ukázalo - jednoznačně škodlivý jev pro všechny.

Díky tomuto projektu se zaostávání archivnictví sníží, to je již patrné např. v oblasti odborné terminologie: polovině přednášek konference „Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě“ by ještě před dvěma lety řešitelé nerozuměli.

Skutečný efekt nastane až implementací navržených řešení do každodenní práce archivů. Proto byly – ať již přímo nebo prostřednictvím některých řešitelů – do konkrétních fází projektu vtaženy i obě hlavní firmy dodávající archivům programové vybavení, získané poznatky byly a jsou uplatněny ve stamilionovém projektu národního digitálního archivu.

II. Spoluautoři

Část A - Analýza, popisné standardy a digitalizace

Celková redakce, úvodní komentář	M. Kunt
Popis archiválií v ČR (1)	T. Dvořák, M. Kunt, R. Michna
Popis archiválií v zahraničí (2)	T. Dvořák, M. Kunt
Mezinárodní popisné standardy (3)	T. Dvořák, M. Kunt
Technické standardy využívané v archivnictví (4)	T. Dvořák
Další technické standardy v paměťových institucích (5)	T. Dvořák
Metadata a jejich sklizení (6)	R. Starošík, M. Bayer, Z. Matych
Identifikátory (7)	R. Starošík, M. Bayer, T. Dvořák
Rozšíření XML standardu SUZAP o možnost připojení digitálních objektů (reprodukcí) (8)	Z. Matych
Komunikace a sklizení metadat: OAI-PMH (9)	R. Starošík, M. Bayer, Z. Matych
Autoritní záznamy v archivnictví (10)	M. Kunt
K otázce digitalizace (11)	R. Pokorný, T. Hanousek

Část B - Návrh nových Základních pravidel pro zpracování archiválií

Celková redakce, úvodní komentář	M. Kunt
Konzultační pracovní skupina	J. Bělehrádek, T. Dvořák, H. Hrachová, R. Kad'orek, J. Kahuda, T. Kalina, M. Kunt, D. Lábusová, R. Michna, R. Pokorný, J. Smitka, Z. Vácha, M. Wanner
Prvotní návrh struktury (III)	T. Dvořák
Úvod (1)	H. Hrachová, T. Kalina, J. Kahuda
Popis instituce spravující archiválie: archivní průvodce (2)	M. Wanner
Archivní zpracování (3.1.1, 3.1.2, 3.1.4)	H. Hrachová, T. Kalina, J. Kahuda,
Reprodukce – digitalizace (3.12)	R. Pokorný
Archivní zpracování (3 – ostatní)	J. Bělehrádek, M. Kunt
Popis archiválií (5)	T. Dvořák, R. Pokorný
Popis původců (6)	M. Kunt
Popis speciálních typů archiválií (7 – vzor)	R. Michna
Popis speciálních typů archiválií (7)	J. Smitka
Popis speciálních typů archiválií (7.7)	Z. Vácha
Tvorba názvů a jmen (8)	M. Kunt

Část C - Některé technické implementace

Generátor archivních pomůcek (1)	M. Kunt
Archivní repozitář využívající protokolu OAI-PMH (2)	R. Starošík, M. Bayer, T. Dvořák
Archivní repozitář a generace statických webových stránek pro indexaci (3)	Z. Matych (realizace), M. Kunt (návrh a popis)
Zpřístupnění rastrové grafiky (4)	Z. Matych (realizace a popis)
Nástroj pro vytvoření popisu archivu (5)	M. Listopad (realizace a popis)

Přílohy

ISAD(G), ISAAR(CPF) (1)	T. Dvořák, M. Kunt, dílčí práce viz uvnitř textu
Srovnávací přehled terminologie archivních standardů ISAD(G), ISAAR(CPF) a české archivní legislativ (2)	M. Kunt
Význam Anglo-amerických katalogizačních pravidel v archivnictví a použití standardu MARC k vyjádření archivního popisu (3)	T. Dvořák – určeno k publikování
OAI-PMH pro začátečníky (4)	T. Hanousek
Autoritní záznamy a jejich využití v archivnictví (5)	M. Kunt – určeno k publikování
Zpracovávání osobních údajů v souvislosti s národními autoritami (6)	J. Hájková
Problematika archivního popisu a její standardizace v anglosaských a francouzských odborných časopisech v letech (1998) 2000 – 2008 (7)	T. Kalina, J. Kahuda
Analýza archivních pomůcek zveřejněných prostřednictvím Internetu (8)	M. Vojáček
The EAD Cookbook – 2002 Edition. Dokumentace ke standardu Encoded Archival Description (9)	T. Dvořák
Příklady popisů archivů příslušného typu jako instituce uchovávající archiválie (10)	M. Wanner
Původci - komentář k stávajícímu stavu (11)	M. Kunt
Cestovní zprávy zahraničních studijních cest uskutečněných v rámci projektu v letech 2007-2009 (12)	Dle textu
Prezentace uskutečněné v rámci projektu v letech 2007-2009 (13)	Dle textu
Archivní pomůcka „Archiv města Košíře (1808) 1895–1922“ ve standardu dle EAD v XML formátu (14)	T. Dvořák, autor obsahu J. Konvičná

Projekt výzkumu a vývoje VE20072009004

**Možnosti a formy zpřístupnění archivních fondů nebo jejich součástí veřejnosti
v elektronické podobě**

Část A

Analýza, popisné standardy a digitalizace

III. Popis archiválií – současný stav

1 Popis archiválií v České republice

Výchozím metodickým návodem při zpracování archiválií v českém prostředí jsou „Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu“ z roku 1958. Pravidla byla a jsou vnímána jako závazná. Obsahují pouze všeobecné zásady, což jim umožnilo tak dlouhou „životnost“. Přesto jsou některé jejich části již antikvované, nahrazené buď speciálními pravidly nebo přímo legislativou (zákon 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, ve znění pozdějších předpisů a jeho prováděcí předpisy 645/2004 Sb. a 191/2009 Sb.) Zásadní změnu znamenalo i zavedení celostátní počítačové evidence archivních souborů v 90. letech 20. století (viz dále). Kromě těchto všeobecných pravidel vznikala v průběhu času řada metodik pro zpracování archivních souborů určitého typu (osobní fondy,¹ fondy hospodářských organizací v období socialismu, návod na zpracování fondů JZD, obcí atd.).

S rozvojem výpočetní techniky se ukázala nutnost přesnějších návodů. Tak jednotlivé archivy začaly připravovat svá pravidla, která většinou rozvinula Základní pravidla do větších detailů, popř. je uzpůsobila praxi a příslušnému archivnímu software. V následujícím textu budou uvedeny stručné charakteristiky stávajících Základních pravidel a ukázkově metodických materiálů Národního archivu a Zemského archivu v Opavě.

1.1 Základní pravidla (Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu, 1958) mají velmi stručný úvod, který pak plnohodnotně nahrazuje příspěvek ČECHOVÁ, Gabriela. *Poznámky k „Základním pravidlům pro zpracování archivního materiálu.“* In: Sborník archivních prací, roč. 8 (1958), č. 2, s. 131-150. Zde je popsán záměr pravidel, metodika tvorby pravidel i přístup k jejich budoucímu naplnění.

Česká pravidla se soustřeďují na problematiku zpracování archivního materiálu velmi komplexně již od fáze výběru archiválií až po jejich popis v archivních pomůckách, přičemž největší prostor je vymezen metodice pořádání a tvorby popisu.

V první části pravidel (Zásady pro zpracování archivních fondů) jsou obecně popsány jednotlivé činnosti archivního zpracování jako je třídění (vymezení archivních fondů), pořádání a popis v konkrétních archivních pomůckách. V rámci třídění je popsáno pořadací schéma rozdělené dle diplomatických kategorií, které je návodné pro zpracování fondů bez dochovaných spisových plánů. Navazuje pořádání, které upozorňuje na výskyt nejčastějších typů archiválií a rámcově řeší jejich uspořádání uvnitř typologických skupin. Problematika archivního popisu je dále roztržena podle jednotlivých (dobových) archivních pomůcek. Uvedeny jsou požadavky na archivní popis a formu jejich zachycení v tištěných archivních pomůckách bez řešení problematiky přesné formy (syntaxe) zápisu archivního popisu. Podle typů pomůcek (soupis fondů, inventář, katalog, rejstřík) se přistupuje k vymezení jednotky popisu a rozsahu popisu. Podle druhu archiválií (listiny, knihy, spisy, účetní materiál) se pak zohledňuje i hloubka konkrétního popisu a způsob jeho zachycení v pomůckách.

Druhá největší část pravidel se věnuje jednotlivým návodům pro zpracování konkrétních typů archivních fondů zejména ze správy politické (okresní, krajské), soudní, územně-samosprávné, vrchnostenské a církevní. Podává podrobné metodické návody, jak k těmto fondům při zpracování přistupovat a modelově pořádat. Návody podávají i soupis nejčastěji se vyskytujících typů archiválií ve fondech.

Vzhledem k rozvoji automatizace a strojového zpracování údajů v 70. a 80. letech 20. století byla už před lety navržena úprava dosavadní metodiky archivního popisu v Základních pravidlech, která jako samostatná problematika nebyla tehdy dostatečně řešena. Návrh byl popsán v příspěvku BABIČKA, Václav – Kalina, Tomáš. *Jednotný formulář archivního inventáře.* In: Zpravodaj

¹) EDEREROVÁ, Radka – PODANÝ, Václav, *K problematice osobních archivních fondů.* In: Sborník archivních prací 34 (1984), s. 310–348

pobočky ČSVTS při Státním ústředním archivu v Praze, 1981, č. 18, s. 87–147. Autoři také vystihli, co je jádrem problému dosavadních Základních pravidel: „*Na ZP se projevuje, že byly sestaveny před více než dvaceti lety a vycházely především ze zkušeností s pořádáním a inventarizací starších písemností. Doplnění vyžadují pravidla po inventarizaci spisového materiálu, která jsou příliš všeobecná, nepřihlížejí ke zvláštnostem různých ukládacích systémů a pořádacích schémat a neřeší otázku inventarizace některých moderních typů písemností. Vážnou slabinou ZP je nepropracovaný návod k formulaci registrové části inventárního záznamu a k sestavování rejstříků k inventářům, které jsou v informačních systémech vstupem do systému.*“

V roce 2000 byla ustavena při Odboru archivní správy Ministerstva vnitra komise pro přípravu nových základních pravidel, která se však sešla pouze dvakrát. Vycházela ze struktury pravidel starých a její snahou byla především reglementace popisu jednotlivých typů archiválií podle diplomatického hlediska. Vytvořeny, ale nezveřejněny, byly podrobné materiály týkající se zpracování spisů a registraturních pomůcek (dr. Šmilauerová) a kartografické dokumenty (dr. Kronus).

1.2 Národní archiv - Závazná příručka (Pokyn ředitelky Národního archivu č. 9/2006, kterým se vydává Závazná příručka pro zpracování archivních souborů a tvorbu archivních pomůcek v Národním archivu). Hlavními zdroji úvodních kapitol je vyhláška 645/2004 Sb., metodické pokyny k vedení evidence NAD, Metodický návod ředitele SÚA z roku 1998 a již citované dílo *Jednotný formulář archivního inventáře*. V úvodu je zmíněna charakteristika jednotlivých druhů archivních pomůcek. Přípravu zpracování charakterizuje soubor pokynů (např. zběžný průzkum, údaje z NAD, rozbor zpracování obdobných archivních souborů, kompletnost aj.). Obdobně jsou řešeny pokyny pro třídění a pořádání včetně návodu na administrativní zabezpečení vnitřní skartace a delimitace archiválií. Pro vlastní tvorbu archivní pomůcky je předepsán program Janus (z jehož příručky, vzniklé též v Národním archivu, vychází samotný popis jednotlivých typů archiválií). V přílohách jsou pak uvedeny „obecné zásady pro popis archiválií v elektronické formě“ a podrobnosti ke struktuře archivní pomůcky včetně jejího grafického vzhledu v případě tisku (v návaznosti na nastavení programu Janus). Podrobné pokyny pro úvod k inventáři jsou s modifikacemi převzaty ze stati *Jednotný formulář archivního inventáře*. Předepsány jsou údaje titulního listu i tiráže a také způsobu objednávání z archivního souboru. Závěrečná kapitola se týká schvalování archivních pomůcek (včetně organizace tzv. metodické komise) a jejich zveřejňování.

1.3 Zemský archiv v Opavě. Archiv disponuje celým komplexem pravidel vydaných jako interní pokyny:

1. *Návod na zpracování inventářů v okresních archivech* (1972, Metodický list č. 1, sestavil dr. M. Klos) – vychází ze Základních pravidel, které podrobněji rozvádí. Hlavní snahou zde bylo zkvalitnění a unifikace archivních pomůcek.
2. *Zásady pro schvalování archivních pomůcek* (Pokyn ředitele ZAO č. 2/2003 z 15.1.2003) upřesňují interní postup v návaznosti na pokyn Odboru archivní správy Ministerstva vnitra čj. AS/1-2881/98 ze dne 12.8.1998 o vnitřní skartaci a schvalování archivních pomůcek.
3. *Závěry k sestavování archivních pomůcek přijaté na odborných setkáních archivářů ZAO a začleněných státních okresních archivů v kompetenci ZA konaných 15. října 2004 v Olomouci a 26. října 2004 v Opavě.*
4. *Archivní zpracování map a plánů* (2005) vychází z ČECHOVÁ, Gabriela. *Zásady pro archivní zpracování map a plánů*. In.: Archivní časopis (1959), č. 3
5. *Kritické zamýšlení nad archivními sbírkami* (2005) shrnuje závěry z odborného pracovního semináře v rámci ZAO v Ostravě. Pořadatelem semináře byl Archiv města Ostravy.
6. *Metodika pro tvorbu Digitálního archivu ZAO* (Pokyn ředitele ZAO č. 4/2009 z 1.7.2009) řeší problematiku digitalizace (studijní/dokumentační), začlenění digitalizovaných výstupu do pořádacích aplikací BACH ProArchiv, pravidla tvorby záznamu v pořádacích aplikacích BACH ProArchiv, zápis časových rozsahů v archivních pomůckách. Tento pokyn je v této chvíli

koncipován jako přechodný. Primárním záměrem metodiky je sjednotit zápis do základních identifikačních, datačních, rozměrových aj. polí, aby bylo možno tyto záznamy dále lépe strojně zpracovávat. Např. nejednotná syntaxe zápisu u polí s časovými údaji nyní způsobuje problémy s filtrací záznamů dle data.

2 Popis archiválií v zahraničí

Také v zahraničí existují celostátní nebo regionální pravidla popisu, která většinou vycházejí z místních zvyklostí nebo již z mezinárodních standardů.

2.1 Britská pravidla (MAD3, 2000) mají obsáhlou úvodní kapitolu, ve které vysvětlují podrobně problematiku archivnictví, např. rozdíl mezi „records“ (archiváliemi z veřejnoprávního sféry) uloženými v archivech a „manuscripts“ (archiváliemi ze soukromoprávního sektoru) uloženým v knihovnách – což je častý anglosaský model. Dále se píše o nutnosti pořádání (analýza struktury materiálu) jakožto předpokladu pro archivní popis, který vyúsťuje ve „*finding aids system*“ (systém archivních pomůcek). Dobře je popsán princip víceúrovňového popisu, co se popisuje na které úrovni, příklady správných i špatných zápisů. V kapitole se řeší i hloubka popisu. Následují další nezbytnosti: zohlednění smyslu pomůcek, rejstříků, jak popisovat přírůstky do fondu, jakou terminologii a další standardy v popisu používat atd. Tato celá kapitola charakterizuje náhled Velké Británie na archivní popis, na jeho filozofii a použití.

Část týkající se popisu prvků je obdobná DACS. MAD není tak technokraticky strukturovaný, což je vhodnější pro vnímání problematiky.

Model popisu se věnuje formální stránce popisu v archivní pomůcce, resp. jeho formě v papírové podobě. Podobně i další část s příklady.

V poslední části pravidel MAD se uvádí stručná pravidla popisu specifických typů archiválií, které se častěji objevují v britských fondech. Jde o listiny, korespondenci, fotografie, kartografický materiál, architektonické a technické výkresy, zvukové nahrávky, filmové a jiné audiovizuální materiály, elektronické archiválie. Popisuje se jejich podoba, nosič, diplomatická kategorie atd. Jde o nadstavbu obecného archivního popisu nebo doplnění předchozích kapitol o specifický přístup s uplatněním některých znalostí dle typů archiválií.

2.2 Kanadská pravidla (RAD, 2008) jsou nejobsáhlejší ze všech známých zahraničních pravidel. Mají téměř 700 stran. Na začátku je shrnutí vývoje kanadských pravidel a základních principů podobně jako v amerických pravidlech.

V první části jsou vysvětleny všeobecné zásady s odkazy na ISAD(G) a jeho víceúrovňový popis. Archivní popis je rozčleněn do popisných položek seskupených do mnoha částí, které se zdají být kompromisním členěním dle standardu ISAD(G) a AACR2. Jednotlivé popisné položky jsou strukturovaně popsány s uvedením definic, znázornění a reálných příkladů. Následuje množství kapitol, které pojednávají o popisu konkrétních typů archiválií podle použité formy zaznamenání informace do dokumentů. Tato část je velmi podobná poslední kapitole britských pravidel MAD3 s tím rozdílem, že kanadská metodika je mnohem podrobnější a obsáhlejší.

Druhá rozsáhlá část pravidel se věnuje popisu přístupových bodů (rejstříkových hesel) na všech úrovních archivního popisu včetně standardizaci zápisu názvů autorit (osobních, korporativních a geografických). Doplněna je o definici použití zkratk, velkých písmen a číslovek. Na samotný závěr je připojen slovník archivních termínů.

2.3 Americká pravidla (DACs, 2004) zdůrazňují v úvodu základní principy nezbytné pro archivní popis. Podle těchto pravidel se popisuje archivní materiál ve všech paměťových institucích (archiv, knihovna, muzeum) při respektování provenienčního principu, který se týká jak udržování provenience tak i původního uspořádání, pokud je to možné. Pořádání spočívá v identifikaci vnitřních celků archivního materiálu, tj. hierarchickém větvení na archivní jednotky. Archivní popis pak reflektuje toto uspořádání podle víceúrovňového principu. Není podstatná forma ani materiál

archiválie – pravidla se uplatňují vždy a jednotně. Podobně se nedělají rozdíly v uplatňování pravidel, ať už archiválie vytvořil jakýkoli typ původce. Úroveň podrobnosti archivního popisu může být různá, podle potřeb. Stejně jako je nutné popsat archivní materiál, je nezbytné popsat i jejich původce.

Američané pak v samostatné kapitole krátce vysvětlují princip víceúrovňového popisu. Přitom uvádějí, které prvky (elementy, popisné položky) na které úrovni popisu uvádět, aby byl popis smysluplný. Všude jsou odkazy na ISAD(G). Následují kapitoly dle jednotlivých skupin prvků podobně jako v ISAD(G). Tyto skupiny jsou: identifikace, obsah, přístupnost, hodnocení a akvizice, související materiál, poznámka, služební informace. V každé skupině je popsán prvek, vysvětlen jeho smysl, uvedeno, odkud se bere a jak se zapisuje. Samozřejmostí je opět odkaz na ISAD(G), příklad z praxe a zápis v podobě EAD a MARC21.

Další část pravidel se věnuje popisu původců. Vysvětluje se, jak se původci určují, jak se vytváří jejich popis (např. podle ISAAR(CPF)) a jak se tento popis zaznamenává.

Poslední základní část pravidel uvádí všeobecné návody na zápis jmen a názvů, osobních i zeměpisných a další prvky (obdobně jako metodika PEvA v oblasti zápisu názvu fondu).

2.4 Australská pravidla (CRS, 1999). V současnosti archivní popis v Austrálii vychází z mezinárodních standardů ISAD(G) a ISAAR(CPF). Od roku 1960 je ve státních archivech uplatňován systém sérií, známý též jako „australský“, jehož metodickým východiskem je v současnosti systém CRS (*Commonwealth Record Series System. Registration & description procedures for the CRS System*) Národního archivu v Canberře. I když tento standard je povinně aplikován na federální dokumenty, vycházejí z něho i metodiky jednotlivých států commonwealthu. Australské archivnictví pracuje se třemi vzájemně propojenými hlavními entitami: **agency** (agentury), **serie** (série) a **item** (jednotliviny), přičemž základní jednotkou archivního zpracování je právě série. Je to skupina dokumentů (jednoho nebo více) se společnou identitou, systémem manipulace a obecně ve stejném formátu, shromážděná u agentury nebo osoby. Vyplyne-li to z organizačních změn, může být série v průběhu času shromažďována u více jak jedné agentury.

Pravidla sestávají z úvodu, kde jsou osvětleny obecné problémy: účel archivního kontrolního systému (s odkazem na legislativu), historie systému, archivní principy (např. respektování původního uspořádání, využití CRS u původce), struktura CRS (administrativní kontext – organizace, agentury, osoby; řízení dokumentů/archiválií – série, jednotliviny; správa skupin jednotlivin v sériích – série, jednotliviny). Velká část úvodu standardu se zabývá vazbami mezi jednotlivými entitami a položkami, které je nutné u těchto entit uvádět. Hlavní část standardu uvádí podrobná pravidla pro jednotlivé entity (organizace, agentury, osoby, série, jednotliviny). Vždy jsou uvedeny definice, u každého popisného prvku současně i účel, význam, zdroj informace, pravidla pro zápis prvku, poznámky k používání včetně příkladů. Poslední kapitola zahrnuje „informační souhrny“ nabízející pravidla pro popis „soudobé dokumentace“ (pertinenčně uloženého materiálu), která většinou vzniká v samotném archivu: sbírek, výstavních katalogů, průvodců, publikací, poznámek z nahleďáček atd. Tyto informace slouží jako stále se rozšiřující podpora správy archiválií.

2.5 Německá/saská pravidla (Richtlinien für die archivische Erschliessung im Sächsischen Staatsarchiv – Teil Akten, 2002). Ačkoli se jedná o pravidla zabývající se popisem aktového materiálu, obsahují fakticky komplexní informace k inventarizaci. V úvodních kapitolách kladou velký důraz na organizaci práce: shromáždění všech podkladů a vypracování plánu zpracování jako základního dokumentu, zpráv o zpracovávání. Důraz je kladen na informace o historii původce. Následují pokyny pro technické zabezpečení (kartonů apod.). Celý fond musí být začleněn do tektoniky archivu (věcné skupiny fondů). Zvláštní část je věnována vymezení fondu a problematice provenience, další pak otázce vnitřního uspořádání fondu (otázka dodržování spisového plánu, umělá pořádací schémata). Již zde je věnována pozornost způsobu pojmenování skupin archiválií na jednotlivých úrovních. Kapitola týkající se popisu uvádí jednoznačně povinné používání počítačového programu pro popis a dále se věnuje jednotlivým prvkům popisu (14) a jejich

používání. Pokyny pro zpracování archivních pomůcek jsou rozděleny podle jejich typů (elektronické, kartotéky a předávací seznamy). Povinné je i vyhotovení souhrnné informace o archivním fondu (obdoba PÉvA). V přílohách pravidel jsou uvedeny vzory seznam dokumentů ke zničení ve zprávě o zpracování, tektonika archivu, kategorizace poškození archiválií, vzhled titulního listu archivní pomůcky a bodový přehled informací nutných pro zpracování a o zpracování samém (Checkliste Erschliessung).

3 Mezinárodní popisné standardy

3.1 Archivní popisné standardy

Mezinárodní archivní rada od 90. let 20. století zaznamenala významné pokroky na poli standardizace archivního popisu a s tím souvisejících otázek. V rámci projektu byla věnována pozornost třem z nich, přičemž u prvních dvou – ISAD(G) a ISAAR(CPF) vnikl jejich oficiální překlad (příloha 1). V této souvislosti je nutné upozornit na výklad odborných termínů a jejich srovnání s definicemi používanými v české archivní legislativě (příloha 2).

3.1.1 ISAD(G) - General International Standard Archival Description, 2nd Edition, Ottawa, 2000 (Všeobecný mezinárodní standard pro archivní popis, 2. vydání, Praha, 2009).²

Všeobecný mezinárodní standard pro archivní popis ISAD(G) je standard pro vytváření komplexního archivního popisu. Slouží k vyjádření všech informací, které se vztahují k archivním souborům jako celkům i ke všem jejich podřízeným částem (k tzv. jednotkám popisu) na jednotlivých úrovních strukturovaného archivního materiálu. Od úrovně fondu či sbírky jako nejvyšší úrovně archivního materiálu se při zpracování pokračuje popisováním nižších částí souborů (části fondů, manipulačních období a věcných skupin) až na nejnižší jednotky, tj. úrovně spisů či jednotlivých dokumentů a jejich záznamů. Jinými slovy ISAD(G) popisuje archivní celky (fondy, sbírky) v celé jejich horizontální a vertikální šíři, přičemž základní jednotkou pro uplatnění popisu je jednotka popisu na libovolné vertikální úrovni archivního materiálu. ISAD(G) vznikl z původní iniciativy odborníků na archivní popis a jeho vývoj institucionálně zaštitila Mezinárodní archivní rada. První verze standardu vyšla v roce 1994; druhá (aktuální) byla publikována v roce 2000.

Cílem archivního popisu je určit a vysvětlit obsah archiválií včetně všech souvislostí tak, aby se usnadnil přístup k archiváliím. Cíle se dosahuje vytvářením přesných a odpovídajících popisů a jejich uspořádáním podle předem daných modelů (schémat). Archivní popis je součástí procesu, který:

- zajistí vytváření pečlivých (konzistentních), vhodných a jasných (vysvětlujících) popisů;
- usnadní vyhledávání a výměnu informací o archiváliích;
- umožní sdílení databáze autorit; a
- zajistí možnou integraci popisů z různých míst do jednotného informačního systému

ISAD(G) se opírá o provenienční princip (respect des fonds) a zohledňuje ho při postupném vytváření popisu. Definiuje tzv. víceúrovňový popis známý v aglosaském archivnictví od poloviny 60. let 20. století, který je založen na následujících tezích:

- 1) popis od obecného ke specifickému
- 2) informace odpovídající úrovni popisu
- 3) propojení popisů
- 4) neopakování informací

Základem archivního popisu je flexibilní jednotka, tzv. jednotka popisu, definovaná jako „záznam nebo soubor záznamů v jakékoli fyzické formě, se kterým se zachází jako se samostatným celkem (s entitou) a který jako takový vytváří základ jednotlivého popisu.“

²) Český překlad dostupný [on-line] z WWW: < <http://www.ica.org/en/node/39463> >

Standard definuje 26 položek (elementů), pomocí nichž lze vytvořit popis celé jednotky popisu bez ohledu na její charakter či velikost. Naopak definovány nejsou formáty nebo způsoby, jak údaje prezentovat, např. v inventářích, katalozích, soupisech apod.

Standard ISAD(G) je výrazně orientován na popis archivního materiálu v celé šíři „fond až jednotlivina“ a zohledňuje jeho hierarchickou tektoniku. Neřeší jednotlivé typy archiválií (proto se standard nazývá všeobecným). Vlastní popis archiválií se příliš neliší od našeho stávajícího, ať už na úrovni fondu nebo naší inventární jednotky. Je potřeba uvědomit si standardizaci nejčastějších popisných položek, silný důraz na hierarchizaci popisu a propojení materiálu na původce.

3.1.2 ISAAR(CPF) - International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons, and Families, 2nd Edition, Paříž, 2004 (Mezinárodní standard pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů, 2. vydání, Praha, 2009).³

Standard vychází z poznání, že samotný popis archiválií není schopen zabezpečit dostatečnou orientaci zejména ve vazbách archiválií uložených třeba i ve více archivech na původce a původců mezi sebou (nástupce/předchůdce apod.). Vytváří tak další vrstvu přístupu k archiváliím. Popis původce je základní činností archiváře. To vyžaduje plnou dokumentaci a trvalé udržování údajů o kontextu vzniku a používání dokumentů, z nichž nejdůležitější je provenience. Archivní autoritní záznamy mohou být použity:

- k popisu korporace, osoby nebo rodu jako jednotek v systému archivního popisu nebo
- k řízení vytváření a využívání přístupových bodů v archivním popisu
- k dokumentování vztahů mezi různými původci dokumentů, vztahů mezi nimi a dokumenty či jinými zdroji jimi vytvořenými nebo vytvořenými o nich

Standard vychází z praxe již léta užívané v knihovnách, kdy jsou sjednocovány přístupové body k popisům uměleckých děl, publikací, archiválií aj. prostřednictvím tzv. autoritních záznamů: jednotně tvořených a hlavně sdílených klíčových slov. Archivní autoritní záznamy jsou s ohledem na jejich funkci (popis původců) přirozeně mnohem širší.

Dosud u nás neexistuje vhodný popis původců, je součástí první kapitoly úvodu k archivní pomůcce, ale jednotliví původci nejsou separováni a popis je orientován často na vztahy k popisovaným archiváliím, nikoli na původce samé. Z tohoto důvodu jde o nový prvek, který však dává řadu možností: lze vytvořit interaktivní „dějiny správy“ jako další přístupový bod k archiváliím, původce lze vázat nejen na celé fondy, ale i na jejich části (např. u prior, sérií apod.), možnost využití v předarchivní péči apod.

3.1.3 ISDIAH - International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings, 1st Edition, Paříž, 2008 (Mezinárodní standard pro popis institucí spravujících archiválie, 1. vydání).⁴

Cílem standardu je vytvoření praktického standardizovaného průvodce po archivech pro jejich uživatele, Kopíruje strukturu předchozích standardů, ale obecně je velmi jednoduchý. Umožňuje pro daný archiv nebo jinou instituci popsat zejména:

- název(y) obdobně jako v ISAAR(CPF),
- adresy a kontakty včetně kontaktních osob,
- historii instituce,
- geografický a kulturní kontext,
- administrativní strukturu,
- zdroje akvizic („sběrný okruh“),
- budovy,

³) Český překlad dostupný [on-line] z WWW: <<http://www.ica.org/en/node/39464>>

⁴) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.ica.org/en/node/38884>>

- jaké archiválie instituce spravuje (rámcově),
- archivní pomůcky a literaturu,
- otevírací doby, jak se k archivu dostat a servis pro badatele i veřejnost,
- postupy pro badatele při využívání archiválií.

Standard nebyl v době zadání projektu ještě vydán, ale vzhledem k jeho významu byl zařazen do uvažované koncepce nových základních pravidel pro popis archiválií. Realizace popisu archivu pomocí standardu ISDIAH je zřejmá nejlépe v informačním systému chorvatských archivů.⁵

3.1.4 ISDF - International Standard for Describing Functions, Paříž, 2008 (Mezinárodní standard pro popis funkcí)⁶

Standard evidentně vychází z australského modelu archivního popisu. Důvodem jeho vzniku je další rozvrstvení systému popisu – vedle odděleného popisu archiválií (ISAD(G)) a popisu původců (ISAAR(CPF)) byla seznána vhodnost odděleného popisu funkcí, protože tyto mohou být přeneseny z jednoho původce na jiného. Funkce (plněná původcem) je tedy novým přístupovým bodem, který může sloužit k lepší orientaci uživatelů. Vzhledem k překotnému rozvoji veřejné správy u nás v posledních 200 letech je však definování funkcí velmi složitým problémem a použití standardu není v současné době u nás reálné.

Standart ISDIAH a ISDF nebyly původně předmětem projektu, protože oba byly vydány až v roce 2008.

3.2 Ostatní popisné standardy, standardy v dalších paměťových institucích

V archivech se kromě úředních knih, spisového a účetního materiálu nacházejí i totiž jiné typy dokumentů archivní povahy (např. rukopisy, prvotisky, staré tisky, noviny, výroční zprávy, mapy a plány, grafické listy, fotografie, hudebniny aj.), které zároveň spravují i jiné paměťové instituce (např. knihovny, muzea a galerie), používající odlišné způsoby popisu těchto dokumentů. Zatímco se knihovníci přidržují pravidel AACR2 (*Anglo-American Cataloguing Rules, Second Edition*), která jsou založena na popisu jednotlivých dokumentů bez vyjádření vazby ke celému souboru a celý tento popis je reprezentován ve výměnném formátu MARC (*Machine-Readable Cataloging*), muzejníci vycházejí z ontologického modelu CIDOC CRM (*Comité International pour la Documentation Conceptual Reference Model*). Jde opět o znázornění formy, které umožňuje vytvářet a identifikovat vztahy mezi věcnými skupinami popisu a lépe tak definovat význam zapsaných hodnot (obsahu) popisu.

3.2.1 AACR2 - Anglo-American Cataloguing Rules, Second Edition (Anglo-americká katalogizační pravidla, Praha, 1993-2005)

AACR2 jsou pravidla určená k vytváření bibliografických záznamů všech druhů dokumentů uvnitř knihovních katalogů. Podnětem k jejich sestavení byla unifikace popisu knihovních titulů v anglicky mluvících zemích. Určitá spolupráce amerických a britských odborníků při sjednocování katalogizačních pravidel se datuje již poč. 20. století, kdy vznikají první společná pravidla. Ta se v USA v průběhu meziválečné i poválečné doby měnila až vznikla nová. Po jejich revizi v 50. letech a další kooperaci s britskými knihovnicí v 60. letech vznikla společná pravidla pro státy severoamerického kontinentu a Velkou Británii. Publikována byla v r. 1967 pod názvem AACR.

Tato jednotná pravidla však našla ohlas i v ostatních státech, kde je začala používat. Právě zkušenosti z reálného nasazení pravidel i připomínky neanglicky mluvících institucí si brzy

⁵) *Arhinet. Arhivski informacijski sustav. Popis archivů, resp. majitelů archiválií (imatelji) a zahraničních archivů (strani arhivi)*. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://arhinet.arhiv.hr/>>

⁶) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.ica.org/en/node/38665>>

vyžádaly revizi původního vydání. Na mezinárodním setkání katalogizátorů v Kodani r. 1969 byl přijat program ISBD (*International Standard Bibliographic Description*),⁷ který do katalogizace zavedl sadu jednoduchých pravidel, jež jsou všeobecně respektována. Jednotlivé instrukce ISBD k určitým oblastem popisu či druhům materiálu pak začala být vydávány od poč. 70. let. Významné bylo setkání zástupců anglo-amerických knihoven i asociací v Chicagu r. 1974, kde došlo k ustanovení Spojeného řídicího výboru pro revizi AACR (JSCAACR), složeného ze tří národních podvýborů. V r. 1978 pak byla práce na druhé verzi pravidel dokončena a AACR2 byla vydána.⁸

Přesto s potřebou katalogizace zvláštních druhů titulů (kartografického materiálu, počítačových souborů, zvukových nahrávek ad.) bylo nutné provést další tři revize, a to v letech 1988, 1998 a 2002. Od r. 2004 pracuje Spojený řídicí výbor na vývoji AACR3, která by měla být publikována v r. 2009.⁹

Anglo-americká katalogizační pravidla začala být v českém knihovnictví významněji diskutována od r. 1989 v souvislosti s řešením automatizace knihoven. Tehdy se však tato pravidla jevila příliš odlišná od dosavadní praxe, vycházející původně z pruské, později sovětské tradice (Pravidla jmenného katalogu, vyd. 1959). O pár let později (r. 1993) při přípravě nových národních pravidel se už autoři inspirovali některými pozitivy AACR2. Nakonec z potřeby mezinárodního sdílení záznamů a další spolupráce bylo po vydání překladů AACR2 a srovnávacích analýz definitivně rozhodnuto o převzetí Anglo-amerických pravidel v úplnosti v r. 1994. Dnes se AACR2 u nás považují za základní pravidla pro katalogizaci knihovních titulů.¹⁰

Katalogizační pravidla se věnují de facto struktuře popisu knihovního materiálu, tj. oblastem popisu, jeho přesné podobě a interpunkci (zápisu oddělovačů mezi jednotlivými popisovanými údaji). Předkládají strukturu popisu, která se skládá z množství položek, specifických pro dané typ materiálu. Součástí bibliografického záznamu je rovněž systém rejstříků, nazývaný autority. Kromě specifikace intelektuálního popisu pravidla předepisují i výstupní vizuální podobu bibliografického záznamu. Jsou tedy v tomto ohledu velmi komplexní. Rozsáhlá je i jejich aplikovatelnost na nejrůznější typy dokumentů uložených nejen v knihovnách. I archivech se totiž objevuje velké množství dokumentů (archiválií), na něž lze tato pravidla bez obtíží vztáhnout. Jde zejména o rukopisy, prvotisky a staré tisky, kartografické dokumenty, ikonografický materiál, filmy a videozáznamy, v menším měřítku i hudebniny, počítačové soubory a trojrozměrné dokumenty (např. typáře, medaile aj.).

Filozofie pravidel AACR2 vychází z popisu fyzické jednotliviny, která do značné míry odpovídá i jednotlivině intelektuální. Běžným příkladem je knižní svazek obsahující jeden titul a popsán v jednom bibliografickém záznamu. Vytvořené záznamy jsou zcela rovnocenné a takto se ukládají do katalogů mezi ostatní záznamy. V případě vícetitulových svazků (např. sborníku příspěvků) se uplatňuje víceúrovňový popis, tj. nejdříve popis společných údajů pro celý svazek a pak rozpis vnitřních částí (jednotlivých titulů). Z pravidel nelze zběžně postřehnout, jakým způsobem bude takový záznam uložen (nejspíš do několika záznamů – vznikne záznam pro celý sborník i pro jednotlivé tituly s odkazem na společné záhlaví). Při vytváření katalogů se bezesporu uplatňuje typologicky pertinenční princip jednotlivých materiálů (evidují se zvlášť monografie, seriály, rukopisy a další typy dokumentů).

Pro oblast archivnictví je určitě zajímavé inspirovat se z AACR2 standardizovaným způsobem zápisu některých údajů, užitečných pro všechny paměťové instituce. Jde zejména o autority (osobní, geografická a věcná hesla), jež by mohla být uložena ve sdíleném (ústředním)

7) Jednotlivá pravidla ISBD a další doporučení vydává Mezinárodní organizace knihovních asociací a institucí IFLA, dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.ifla.org/>>.

8) Více informací se mimo hlavní stránky AACR2 (<<http://www.aacr2.org/>>) lze dočíst na webu Spojeného řídicího výboru, dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.collectionscanada.gc.ca/jsc/>>.

9) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.collectionscanada.gc.ca/jsc/rda.html>>

10) Podrobně o tom ŠTOKLASOVÁ, Bohdana. *Vývoj katalogizačních pravidel v České republice ve 20. století aneb marné vzdorování zahraničním vlivům*, Národní knihovna [online], 1999, roč. 10, č. 2, s. 55-62 [cit. 2008-01-06], dostupný [on-line] z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/pdf/9902/9902055.pdf>>; *Standardy pro katalogizaci po deseti letech (1989-1999)*, Ikaros [online], 1999, roč. 3, č. 8 [cit. 2008-01-04], dostupný [on-line] z WWW: <<http://www.ikaros.cz/?q=node/1031>>.

katalogu a fungovat na bázi generálního rejstříku. Nezanedbatelný je rovněž respekt anglo-amerických pravidel při popisu těch typů archiválií, na něž se AACR2 vztahují. Podrobnou studii a možnosti uplatnění v archivnictví obsahuje příspěvek do Archivního časopisu (příloha 3)

4 Technické standardy využívané v archivnictví

4.1 Standard pro ukládání a zasilání archivních pomůcek druhu inventář a dílčí inventář v digitální podobě (SUZAP)

Standard¹¹ vyvinul Odbor archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR ve spolupráci s archiváři v průběhu let 2005–2006, aby podle něj jednotně upravil digitální podobu nově vytvářených archivních pomůcek inventářového typu. Vytvořením standardu se zavádí schéma podle § 8 odst. 3 vyhlášky č. 645/2004 Sb., která ustanovuje povinnost zasilání dalšího stejnopisu archivní pomůcky v digitální podobě do druhotné a ústřední evidence Národního archivního dědictví. Tento standard nabyl účinnosti pro všechny relevantní (české) paměťové instituce metodickým pokynem č.j. AS-831/2-2006 z roku 2006.

Hlavní přínos standardu spočívá:

- a) ve standardizaci formátu a základní logické struktury inventářů v digitální podobě,
- b) v zajištění přenositelnosti údajů a jejich srovnání mezi inventáři vytvořenými v různých institucích,
- c) ve vytvoření podmínek pro tvorbu Národního archivního inventáře, jako centrální databáze inventárních záznamů s globálními rejstříky a dalším vyhledávacím aparátem.
- d) ve vytvoření podmínek pro zpřístupnění všech archivních pomůcek v digitální podobě na centrální úrovni (integrace pomůcek do systémů pro vedení evidence NAD).

Standard je definován pomocí DTD, které tvoří jednoduchý předpis pro data uložená v XML. Tato zdrojová XML pak obsahují veškeré údaje obsažené v inventářích, tj. strukturované popisy archivních fondů či sbírek včetně úvodů a rejstříků. Standard je tak charakterem blízký americkému standardu EAD, od kterého se liší zápisem a vnitřní strukturou.

Předpis standardu se opírá hlavně o národní metodiku pro popis archivních fondů a sbírek¹² a také o podobu již existujících inventářů. Vychází z klasického rozdělení inventářů na tři základní části:

I.1 úvod

I.2 inventární seznam

I.3 rejstřík

Na samotném začátku jsou definována metadata archivní pomůcky. Pomocí univerzálního standardu Dublin Core je přiblížen obsah XML dokumentu pro všechny uživatele bez ohledu na znalost problematiky tohoto standardu. Následují údaje z titulní a závěrečné strany, kde se nacházejí souhrnné informace k archivní pomůcce jako dokumentu.

Úvod je vytvářen k pomůcce jako celku. Třebaže je dostatečně strukturovaný, jsou jeho položky (kapitoly) vnímány jako textové pasáže, které uvozují pomůcku jako celek, nikoli jako databázové položky, které mají přímou souvislost s jednotkami popisu vyššími než jsou inventární záznamy (viz standard ISAD(G)). Na obhajobu autorů standardu – zohlednění standardu ISAD(G) nemá v tomto případě reálné opodstatnění, protože standard vychází z existujících inventářů a rovněž tato změna zápisu úvodních kapitol je otázkou úpravy archivní metodiky, kterou nelze definovat XML standardem.

Inventární seznam jako nejdůležitější sekce inventáře se pak dělí na jednotlivé logické celky (části), z nichž každá obsahuje název (<nadpisIS>), příp. vnošené (inventární) záznamy

11) Schéma XML i kompletní popis je dostupný ze stránek Ministerstva vnitra [on-line] z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/archivni-standardy.aspx>>.

12) *Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu*, Praha 1958.

(<radekIS>). Tento způsob dělení odpovídá použití tradičních pořadacích schémat, kdy se archivní materiál rozděluje podle diplomatického (u úředních fondů) či obsahového hlediska (u osobních fondů, sbírek). Na vyšších úrovních archivního popisu se objevuje jen textový popis části a na nižších podrobnější popis nižších jednotek popisu. Akceptován byl požadavek doporučení ISAD(G) na provádění víceúrovňového popisu, když byl element <radekIS> (původně jen pro inventární záznamy) definován mnohem flexibilněji. Díky vnořování elementu do sebe samého je možné rozepisovat existující inventární záznamy na ještě nižší jednotky popisu. I přes tyto pozitivní implementace je celkově zápis popisných jednotek v celé hierarchii mnohem složitější než ve standardu EAD. Na úkor jednoduchosti byla vytvořena složitější struktura, která však umožňuje vytváření jak v českém prostředí tradičního popisu, tak i výše uvedeného podle standardu ISAD(G).

```
<castIS aUrovenVn="2">
  <nadpisIS>Studijní a odborná příprava</nadpisIS>
  <castIS aUrovenVn="3">
    <radekIS>Drobné příspěvky 1870-1871</radekIS>
    <castIS aUrovenVn="4">
      <radekIS>Die Ruine Maidstein</radekIS>
    </castIS>
    <castIS aUrovenVn="4">
      <radekIS>Die Kunst zu vergessen</radekIS>
    </castIS>
  </castIS>
</castIS>
```

U možnosti „element obsahuje popis části inventární jednotky (nemá samostatné inventární číslo“ by bylo vhodné upravit stávající definici „pro záznam se vytvoří nový element (<castIS>), který je o úroveň níže a obsahuje referenci na záznam s inventárním číslem“. Vzniká tak dojem, že záznam vytváří další úroveň pro tento záznam. Ale tak tomu není, záznamy jsou na stejné úrovni. Při importu se tak musí ověřit, zda záznam obsahuje inventární číslo (zvyšuje čas zpracování). Pokud ne, tak musí se posunout o úroveň výše, aby se správně zobrazil. Element (<invCislo>) by měl obsahovat buď hodnotu nebo lokátor na záznam s inventárním číslem.

```
<castIS aID="is2.2" aIDRef="is2" aUrovenVn="2">
  <nadpisIS>
    <obsah>II/2. Spisy</obsah>
  </nadpisIS>
  <castIS aID="is2.2.1" aIDRef="is2.2" aUrovenVn="3">
    <radekIS>
      <invCislo>4</invCislo>
      <puvZnaceni>104</puvZnaceni>
      <obsah>Zápisy KOVP</obsah>
      <datace><datum aNormDat="1960/1976">1960-1976</datum></datace>
      <uklCislo>4</uklCislo>
      <eviJednotka>
        <druhEVJ></druhEVJ>
        <cisloEVJ>1</cisloEVJ>
      </eviJednotka>
    </radekIS>
  <castIS aID="is2.2.2" aIDRef="is2.2" aUrovenVn="3">
    <radekIS>
      <invCislo><lokatorR aIDRef="is2.2.1">4</lokatorR></invCislo>
      <puvZnaceni>1/1960</puvZnaceni>
      <obsah>Zápis z 1. zasedání komise</obsah>
      <datace><datum aNormDat="1960-01-12">12. 1.1960</datum></datace>
      <uklCislo></uklCislo>
      <eviJednotka>
        <druhEVJ></druhEVJ>
        <cisloEVJ></cisloEVJ>
      </eviJednotka>
    </radekIS>
  </castIS>
</castIS>
```

```

        </radekIS>
    </castIS>
    <castIS aID="is2.2.3" aIDRef="is2.2" aUrovenVn="3">
        <radekIS>
            <invCislo><lokatorR
aIDRef="is2.2.1">4</lokatorR></invCislo>
            <puvZnaceni>15/1976</puvZnaceni>
            <obsah>Zápis z mimořádného zasedání komise</obsah>
            <datace><datum aNormDat="1976-12-28">28. 12.1976</datum></datace>
            <uklCislo></uklCislo>
            <eviJednotka>
                <druhEVJ></druhEVJ>
                <cisloEVJ></cisloEVJ>
            </eviJednotka>
        </radekIS>
    </castIS>
</castIS>
</castIS>

```

Na úrovni inventárního záznamu či jeho nižších jednotek popisu je možné popsat několik základních položek: inventární číslo, původní označení (signaturu), obsah, časový rozsah, typ a číslo evidenční jednotky, příp. i specifické ukládací číslo podle praxe jednotlivých institucí. Stručný popis je možné rozšířit o další položky pomocí elementů <bunka>, které lze blíže specifikovat. V tomto posledním bodě je standard flexibilnější než standard EAD.

```

<radekIS>
    <invCislo>9</invCislo>
    <puvZnaceni aPopis="signatura">Dk1891</puvZnaceni>
    <obsah>Podací deník došlé korespondence</obsah>
    <bunka aPopis="jazyk">něm.</bunka>
    <bunka aPopis="rozměry">11 x 17 cm</bunka>
    <datace>1891-1893</datace>
    <eviJednotka>
        <druhEVJ>karton</druhEVJ>
        <cisloEVJ>1</cisloEVJ>
    </eviJednotka>
</radekIS>

```

V třetí rejstříkové části byla významně zohledněna norma ČSN ISO 999, co se týká terminologie. Na druhou stranu bylo upuštěno od standardizace zápisu rejstříkových hesel, který spadá opět spíše do problematiky úpravy archivní metodiky než XML standardu. Jednotlivá rejstříková hesla jsou zapisována samostatně do odpovídajících seznamů a odkazována přímo k příslušným jednotkám popisu. Způsob uvedení rejstříku až na samotném závěru archivní pomůcky odpovídá více tištěné pomůcce než databázovému řešení. S přihlédnutím k tomu faktu je nutné konstatovat, že rejstříky ve standardu neumožňují vytvářet hierarchické stromy rejstříků (vnořená rejstříková hesla), která se u složitějších archivních pomůcek používají. Stejně jako u elementu (<radekIS>) chybí možnost definovat vlastní rejstřík. Např. v programu Janus Archiv vcelku používaný rejstřík institucí nelze exportovat.

Všeobecný rejstřík má smysl pouze tehdy, když aplikační program nepodporuje rozdělení rejstříku podle druhů. Tím, že obsahuje hesla sdružená z ostatních rejstříků, narůstá velikost XML souboru a časová náročnost (na jeho spojení a vygenerování XML, import). Pokud je v aplikačním programu používán, je výhodnější jej vytvořit až v něm.

Na samotný závěr je nutné říci, že standard umožňuje kvalitní identifikaci časových rozsahů (datových formátů) podle normy ČSN ISO 8601, ovšem Atribut „aNormDat“ v elementu (<datum>) lze prakticky využít pouze v části „oPomuce“ například v elementu „datace – časové rozmezí“, kde je možné definovat masku pro zadání data. U běžných (inventárních) záznamů je to zatím téměř nemožné, protože zápis dat v aplikačních programech je volný (např. „asi od června 1918 do 15. května 1919“, „přibližně od června 1918 do 15. května 1919“, „asi červen 1918 až

15.5.1919“ atd.). Aby se dala bezpečně datace převést na normovaný tvar, bude nutné nejprve stanovit metodika zápisu tohoto pole, což je opět otázkou archivní metodiky.

Na druhou stranu nedisponuje napojením digitálních kopií k jednotlivým záznamům. Za jeho největší nevýhodu je považován fakt, že je jím standardizován pouze zápis pomůcek typu inventář a dílčí inventář. Třebaže jde o majoritní druhy archivních pomůcek v českém prostředí, existují ještě další druhy pomůcek (např. katalog, soupis dokumentů), které se formálním zápisem neliší od zápisů pomůcek inventářového typu, a které by bylo možné podle tohoto standardu zapsat. Koncept standardu je příliš svázán s tiskovým výstupem archivní pomůcky a neorientuje se na popis archivního souboru, to zabraňuje jeho efektivnímu používání v digitálním prostředí. Ve standardu chybí návaznost údajů v pomůcce na nejvyšší úroveň archivního popisu, tj popisu fondu/sbírky a stejně tak i popis původce či odkaz na popis původce. Tímto způsobem standard nezohledňuje archivní popis jako celek. Problematická je i implementace standardu do běžné praxe, která je kromě technických problémů zpomalována i úvahami o nasazení v zahraničí rozšířeného standardu EAD namísto standardu národního.

4.2 PEvA – celostátní evidence národního archivního dědictví

Struktura evidenčních listů Jednotného státního archivní fondu (JSAF, později Jednotného archivního fondu – JAF) byla dána od 50. let 20. století. Jejich převádění do digitální podoby pak probíhá od 90. let 20. století. Z podnětu archivní správy MV začal od roku 1993 vznikat Automatizovaný informační systém archivů ČR, který byl realizován ve spolupráci s firmou DATAB. Vzniklo programové menu ARS s aplikací Evidence listů JAF (v. 2.02), které bylo nasazeno ve veřejných archivech. V roce 1994 vznikla po špatných zkušenostech s produktem nová distribuce vlastního řešení s novým menu ARS, v němž byla stávající aplikace Evidence listů JAF a nový program ARKY pro evidenci archivních pomůcek.

Důležitým mezníkem se stal rok 1998, kdy vznikl Program pro evidence archivu (PEvA), jehož ostrá verze (1.0) se objevila následujícího roku. Program zahrnoval novou evidenci listů NAD (nahradil tak stávající aplikaci Evidence listů JAF), archivních pomůcek a přírůstků a úbytků. V následující verzi 1.1 se objevil nový datový formát a nové aplikace pro lokace fondů (sbírek) a lokace přírůstků. PEvA byla distribuována do veřejných archivů ještě téhož roku a nahradila tak dosavadní programové vybavení.¹³

Program PEvA je používán všemi osobami spravující archiválie na území ČR za účelem vedení základní evidence Národního archivního dědictví (NAD) podle zákona č. 499/2004 Sb., pokud tuto evidenci vykonávají v digitální podobě podle vyhlášky č. 645/2004 Sb.

¹³ Podrobný vývoj informačních systémů pro archivy popisují MACEK, Oskar –WANNER, Michal. *Automatizovaný informační systém archivů ČR. Vývoj, stav a perspektivy*. In: Archivní časopis roč. 51 (2001), č. 1, s. 1-13.

4.2.1 Formulář evidenčního listu NAD v listinné podobě

1. Číslo listu NAD	Evidenční list NAD archivního souboru				20. Evidenční jednotky:	20a. Počet (ks)				20b. Časový rozsah	
	2. Instituce					N:	Z:	I:	Σ:		
	3. Držitel - vlastník					Listiny do r. 1526					
	4. Název					Listiny po r. 1526					
5. Značka				12. Stav ke dni	*úřední knihy						
6. Evidenční st.				13. Kategorie	*rukopisy						
7. Časový rozsah				14. Místo uložení	Podací protokoly						
8. Přístupnost				15. Skupina tematické evidence	Indexy, elenchy, repertáře						
9. Metráž: (bm)					N:	Z:	I:	Σ: (=N.+Z.)			
10. Původce				16. Místo vzniku	*indexy						
					*elenchy						
				*repertáře							
				Kartočky							
				Typáře							
				*pečetidla							
				*vražička							
				Kartóny							
				Fascikly							
				Mapy, plány, grafické listy							
*mapy, atlasy											
*plány, výkresy											
*grafické listy, kresby											
17. Stav zachování: 17a. Úplnost				17b. Fyzický stav	Fotografie, alba, svitkové filmy						
17c. Charakter poškození					*fotografie						
11. Archivní pomůcky:					*diapozitiv						
Druh pomůcky	Časové rozmezí	Evidenční číslo	Rok vzniku	*negativ							
				*počet alb							
				*svitkový film (pozitiv)							
				*svitkový film (negativ)							
				*mikrofilm, mikrofilm							
				Filmy							
				*filmový pás (pozitiv)							
				*filmový pás (negativ)							
				*audiovizuální záznamy							
				Zvukové záznamy							
				*matrice							
				*mg. pásky, audiokazety							
				*gramofonové desky							
				*jiné zvukové záznamy							
				Balíky							
				Digitální dokumenty							
				19. Kopie (ks)	Jiné						
				19a. Bezpečnostní							
				19b. Studijní							
				20c. Celkem (hlavních)							

Evidenční list NAD archivního souboru				22. Záznamy o výběru archiválií ve skartačním řízení a mimo skartační řízení			
21. Vnější změny				23. Části archivního souboru v jiných institucích			
				26. Literatura o archivním souboru			
				27. Edice z archivního souboru			
				28. Poznámka			
24. Tematický popis				29. Jméno a podpis:			
				Zpracovatele		30. Razítko:	
				Ředitele			
				Držitele - vlastníka			
25. Vnitřní změny							

4.2.2 Formulář evidenčního listu NAD v digitální podobě

List NAD (1)

Záznam Zobrazit Řazení Možnosti Úpravy Nápověda

2. Instituce (archiv) Archiv hlavního města Prahy Oddělení

1. Číslo evidenčního listu NAD:

Archivní soubor: Signatura Jiné číslo U:

4. Název

5. Značka

6. Evidenční status V:

7. Časový rozsah

8. Přístupnost

12. Stav ke dni 13. Kategorie I: II:

9. Metráž N: Z: I: Σ : (bm)

Metráž z ev.j. N: Z: I: Σ : (bm)

20c. Počet ev.j. N: Z: I: Σ : (ks)

Číslo listu

List NAD (2) Úřad městské části Praha 2

Záznam Zobrazit Řazení Možnosti Karty Úpravy Nápověda

Stav Skupiny Místa uložení Jazyky Místa vzniku Ev. jednotky Vnitřní změny Vnější změny

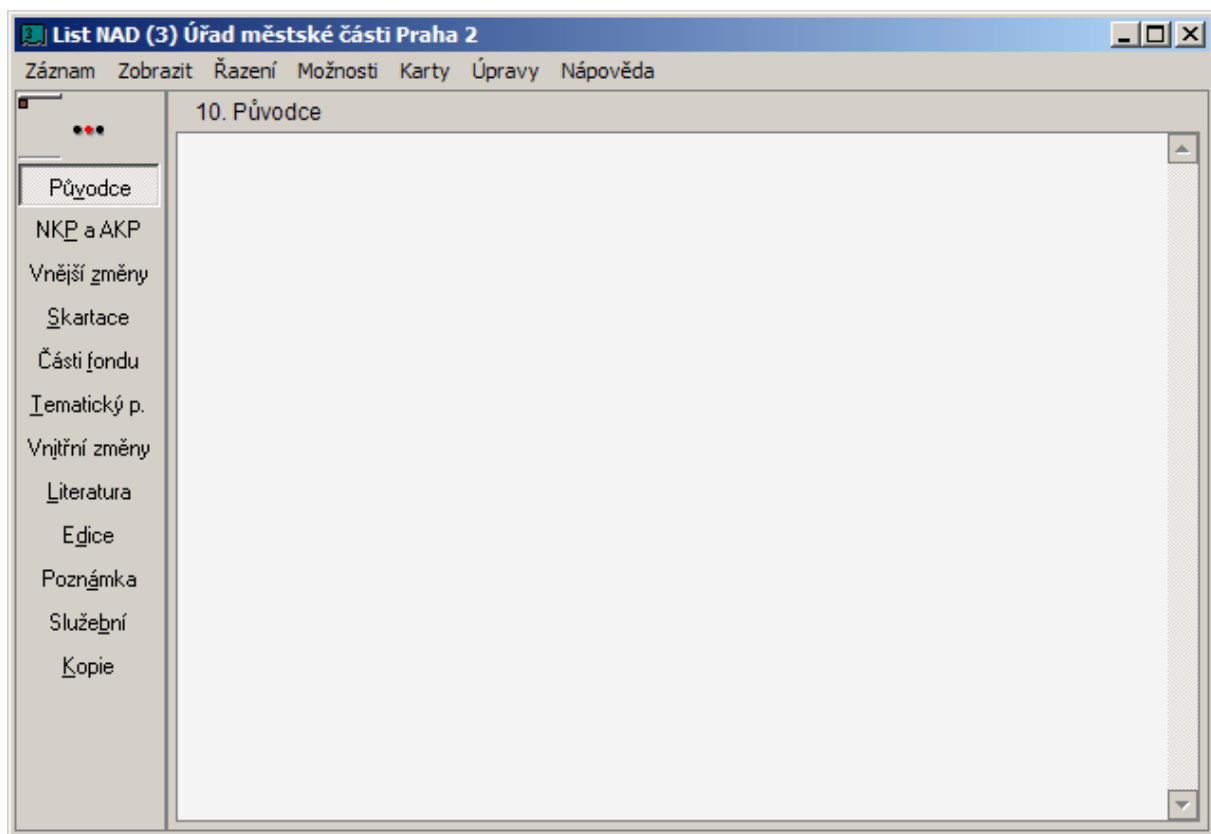
Pomůcky Lokace

17. Stav zachování

17a. Úplnost 17b. Fyzický stav

17c. Charakter poškození

Charakter poškození	Poznámka

4.2.3 Křížová tabulka elementů PEvA XML a údajů evidenčního listu NAD

PEvA XML	Údaje evidenčního listu NAD
<DataPEvA Exp_XMLForma="standard" Exp_DataPevaVersion="1.60">	Hlavička PEvA XML dokumentu
<DataPEvA-JAFA TypJAFA="List NAD">	<i>Formulář evidenčního listu NAD</i>
<JAFA-c archivu>	2. Instituce – číslo
<ARSC001-naz arch>	2. Instituce – název
<ARSC001-zkr naz>	2. Instituce – zkratka
<JAFA-c karty>	1. Číslo evidenčního listu NAD
<JAFA-c podkarty>	Čísla dílčích listů
<JAFA-????>	3. Držitel – vlastník
<JAFA-nazev>	4. Název
<JAFA-signatura>	Signatura
<JAFA-oblast cislo>	Jiné číslo
<JAFA-uzavreny>	Uzavřený
<JAFA-znacka>	5. Značka
<JAFA-Xp vztah>	6. Evidenční status
<JAFA-oddeleni>	Oddělení
<JAFA-XDatace>	7. Časový rozsah
<JAFA-cas rozsah>	7. Časový rozsah – upřesnění
<JAFA-Xp pristup>	8. Přístupnost
<JAFA-stav dat>	12. Stav ke dni
<JAFA-XKategorie>	13. Kategorie
<JAFA-kat 1>	1. kategorie
<JAFA-kat 2>	2. kategorie
</JAFA-XKategorie>	

PEvA XML	Údaje evidenčního listu NAD
<JAFA-Metraz>	Rozpis metráže
<JAFA-sum_nezpra>	– nezpracovaná
<JAFA-sum_zpra>	– zpracovaná
<JAFA-sum_invent>	– inventarizovaná
</JAFA-Metraz>	
<JAFA-XMetrazCelkova>	9. Metráž
<JAFA-Xp_uplnost>	17. Stav zachování – úplnost
<JAFA-Xp_sumstav>	17. Stav zachování – fyzický stav
<JAFA-VsePFYZ>	17. Stav zachování – charakter poškození
<JAFA-VsePSKU>	15. Skupina tematické evidence
<JAFA-PSKU>	Tematická skupina
<PSKU-skupina>	– číslo
<ARSC003-naz_sku>	– název
</JAFA-PSKU>	
</JAFA-VsePSKU>	
<JAFA-VsePBUD>	14. Místo uložení
<JAFA-PBUD>	Budova
<CBUD-c_bud>	– číslo
<CBUD-jmeno>	– název
<CBUD-adresa>	– adresa
<CBUD-poznamka>	– poznámka číselníku
<PBUD-poznamka>	– poznámka přiřazení
</JAFA-PBUD>	
</JAFA-VsePBUD>	
<JAFA-VsePJAZ>	Jazyky
<JAFA-PJAZ>	Jazyk
<PJAZ-Xp_jazyk>	– název
<PJAZ-poznamka>	– poznámka
</JAFA-PJAZ>	
</JAFA-VsePJAZ>	
<JAFA-VsePMIS>	16. Místo vzniku
<JAFA-PMIS>	Místo
<CMIS-misto>	– název
<CMIS-varil1>	– variantní název 1
<CMIS-varil2>	– variantní název 2
<CMIS-poznamka>	– poznámka číselníku
<PMIS-poznamka>	– poznámka přiřazení
</JAFA-PMIS>	
</JAFA-VsePMIS>	
<JAFA-VseJMAT>	20. Evidenční jednotky
<JAFA-JMAT>	Typ evidenčních jednotek
<JMAT-xp_material>	– název
<JMAT- ks>	– počet kusů
<JMAT-nezprac_ks>	– počet nezpracovaných kusů
<JMAT-zprac_ks>	– počet zpracovaných kusů
<JMAT-invent_ks>	– počet inventarizovaných kusů
</JMAT- ks>	
<JMAT- bm>	– metráž
<JMAT-nezprac_bm>	– nezpracovaná metráž
<JMAT-zprac_bm>	– zpracovaná metráž
<JMAT-invent_bm>	– inventarizovaná metráž

PEvA XML	Údaje evidenčního listu NAD
</JMAT- bm>	
<JMAT-XDatace>	– časový rozsah
<JMAT-poznamka>	– poznámka
</JAFA-JMAT>	
</JAFA-VseJMAT>	
<JAFA-VseJARP>	11. Archivní pomůcky
<JAFA-CitaceJARP>	Citace archivní pomůcky
</JAFA-VseJARP>	
<JAFA-kp>	18. Prohlášeno za AKP (NKP)
<JAFA-puvodce>	10. Původce
<JAFA-prevzeti>	21. Vnější změny
<JAFA-pristi_sk>	22. Záznamy o výběru archiválií – příští výběr
<JAFA-skartace>	22. Záznamy o výběru archiválií – provedené výběry
<JAFA-jine_arch>	23. Části archivního souboru v jiných institucích
<JAFA-tem popis>	24. Tematický popis
<JAFA-zprac>	25. Vnitřní změny
<JAFA-literatur>	26. Literatura
<JAFA-edice>	27. Edice
<JAFA-poznamka>	28. Poznámka
<JAFA-Xk_zprac>	29. Zpracovatel
<JAFA-Xk_oper>	Operátor
<JAFA-sluz_poz>	Služební poznámka
<JAFA-zaj_repro>	19. Kopie – zajišťovací reprodukce
<JAFA-stud_repro>	19. Kopie – studijní reprodukce
<JAFA-Aktu_dat>	Poslední aktualizace
<JAFA-Zaloz_dat>	Datum vzniku záznamu
</DataPEvA-JAFA>	
</DataPEvA>	

Evidenční list NAD v digitální podobě má větší počet polí než v podobě listinné. Kromě povinných údajů podle vyhlášky č. 645/2004 Sb. obsahuje několik volitelných údajů (např. signaturu archivního souboru, jazyk materiálu, informace o příštím výběru archiválií apod.). Navíc jsou všechna data strukturována pro účely strojového zpracování do množství polí, jak ukazuje XML export z programu PEvA.

Obsahové a formální požadavky na zápis všech údajů ukládá Metodický návod odboru archivní správy MV k vedení evidence Národního archivního dědictví (Hlava VIII, Způsob vyplňování evidenčních listů NAD) podle vyhlášky č. 645/2004 Sb.

4.3 Srovnání údajů programu PEvA a položek standardu ISAD(G)

Při pohledu na strukturované záznamy ISAD(G) lze rozpoznat spoustu popisných položek, které se v českém archivnictví evidují v programu PEvA. Třebaže jen na úrovni celých archivních souborů (evidence listů NAD) nebo ještě o úroveň níže (evidence dílčích listů NAD), jsou v programu PEvA zachyceny základní souhrnné informace k příslušnému archivnímu materiálu, které mohou tvořit základ pro sestavení nejvyšší vrstvy popisu archivních fondů a sbírek podle standardu ISAD(G). Vedle evidence listů NAD program PEvA zaznamenává citace archivních pomůcek, přírůstky materiálu (vnější a vnitřní změny) a informace o uspořádání (vnitřní změny). Všechny tyto evidence obsahují skupiny údajů vyžadovaných i mezinárodní normou ISAD(G).

4.3.1 Položky standardu ISAD(G)

3.1 Oblast identifikačních údajů
3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
3.1.2 Název (obsah)
3.1.3 Datace
3.1.4 Úroveň popisu
3.1.5 Rozsah a druh fyzického nosiče jednotky popisu (množství, rozměry nebo velikost)
3.2 Oblast souvislostí (kontextu)
3.2.1 Název původce
3.2.2 Správní dějiny / biografické údaje
3.2.3 Dějiny archivní jednotky popisu
3.2.4 Přímý zdroj akvizice
3.3 Oblast obsahu a struktury
3.3.1 Rozsah a obsah
3.3.2 Hodnocení, skartace a jejich časové rozvržení
3.3.3 Přírůstky
3.3.4 Způsob uspořádání
3.4 Oblast podmínek přístupnosti a využití
3.4.1 Podmínky přístupu
3.4.2 Podmínky reprodukce
3.4.3 Jazyk / písmo materiálu
3.4.4 Fyzický stav a technické požadavky
3.4.5 Vyhledávací pomůcky (pomůcky k vyhledávání)
3.5 Oblast doplňujících materiálů
3.5.1 Existence originálů a jejich místo uložení
3.5.2 Existence kopií
3.5.3 Příbuzné jednotky popisu
3.5.4 Poznámka o vydání
3.6 Oblast poznámek
3.6.1 Poznámka
3.7 Oblast kontroly popisu
3.7.1 Poznámka zpracovatele
3.7.2 Pravidla nebo zásady
3.7.3 Datum (data) popisu

Mezi programem PEvA a standardem ISAD(G) však existuje zásadní rozdíl ve filozofii popisu, který brání jednoduchému propojení položek „jedna ku jedné“ z obou forem popisů. Tento rozdíl tkví v hierarchickém přístupu ISAD(G) a jednoúrovňovém (v ojedinělých případech i dvouúrovňovém) přístupu programu PEvA. Podle standardu ISAD(G) se totiž všechny uvedené údaje neuvádějí souhrnně na nejvyšší úrovni jako v programu PEvA, ale jen na těch úrovních, ke kterým se přímo vztahují. Pro konkrétní pochopení – jestliže byla do archivu od původce převzata např. registratura jednoho útvaru, jejíž dokumenty byly vyhotoveny podle jediného spisového plánu, pak se přírůstek zaeviduje na úrovni časové manipulace dané části fondu. Po zpracování tohoto materiálu a vyhotovení dílčího inventáře bude pak tato pomůcka zapsána na stejné úrovni, podobně jako informace o uspořádání dokumentů. V případě evidence údajů do programu PEvA by se tyto informace zaznamenaly jen na té úrovni (úrovni fondu), kterou PEvA disponuje.

Na druhou stranu ve standardu ISAD(G) zcela chybí informace o uložení archiválií (lokace), jejichž způsoby evidence jsou dány příslušnými národními pravidly.

4.3.2 Křížová tabulka údajů evidenčního listu NAD (elementů PEvA XML) a položek ISAD(G)

Údaje evidenčního listu NAD	PEvA XML	ISAD(G)
1. Číslo evidenčního listu NAD	<JAFA-c karty>	3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
Čísla dílčích listů	<JAFA-c podkarty>	3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
2. Instituce – číslo	<JAFA-c archivu>	3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
2. Instituce – název	<ARSC001-naz arch>	3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
2. Instituce – zkratka	<ARSC001-zkr naz>	3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
3. Držitel - vlastník	<JAFA-????>	neexistuje
Oddělení	<JAFA-oddeleni>	neexistuje
4. Název	<JAFA-nazev>	3.1.2 Název (obsah)
5. Značka	<JAFA-znacka>	3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
Signatura	<JAFA-signatura>	3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
Jiné číslo	<JAFA-oblast cislo>	3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)
Uzavřený	<JAFA-uzavreny>	neexistuje
6. Evidenční status	<JAFA-Xp vztah>	neexistuje
7. Časový rozsah	<JAFA-XDatace>	3.1.3 Datace
7. Časový rozsah – upřesnění	<JAFA-cas rozsah>	3.1.3 Datace
8. Přístupnost	<JAFA-Xp pristup>	3.4.1 Podmínky přístupu
9. Metráž	<JAFA-XMetrazCelkova>	3.1.5 Rozsah a druh fyzického nosiče jednotky popisu (množství, rozměry nebo velikost)
Rozpis metráže	<JAFA-Metraz>	neexistuje
– nezpracovaná	<JAFA-sum nezpra>	
– zpracovaná	<JAFA-sum zpra>	
– inventarizovaná	<JAFA-sum invent>	
10. Původce	<JAFA-puvodce>	3.2.1 Název původce
11. Archivní pomůcky	<JAFA-VseJARP>	3.4.5 Vyhledávací pomůcky (pomůcky k vyhledávání)
Citace archivní pomůcky	<JAFA-CitaceJARP>	
12. Stav ke dni	<JAFA-stav dat>	3.7.3 Datum (data) popisů
13. Kategorie	<JAFA-XKategorie>	neexistuje
1. kategorie	<JAFA-kat 1>	
2. kategorie	<JAFA-kat 2>	
14. Místo uložení	<JAFA-VsePBUD>	neexistuje
Budova	<JAFA-PBUD>	

– číslo	<CBUD-c bud>	
– název	<CBUD-jmeno>	
– adresa	<CBUD-adresa>	
– poznámka číselníku	<CBUD-poznamka>	
– poznámka přiřazení	<PBUD-poznamka>	
15. Skupina tematické evidence	<JAFA-VsePSKU>	3.3.1 Rozsah a obsah
Tematická skupina	<JAFA-PSKU>	
– číslo	<PSKU-skupina>	
– název	<ARSC003-naz sku>	
16. Místo vzniku	<JAFA-VsePMIS>	neexistuje
Místo	<JAFA-PMIS>	
– název	<CMIS-misto>	
– variantní název 1	<CMIS-var11>	
– variantní název 2	<CMIS-var12>	
– poznámka číselníku	<CMIS-poznamka>	
– poznámka přiřazení	<PMIS-poznamka>	
Jazyky	<JAFA-VsePJAZ>	3.4.3 Jazyk / písmo materiálu
Jazyk	<JAFA-PJAZ>	
– název	<PJAZ-Xp jazyk>	
– poznámka	<PJAZ-poznamka>	
17. Stav zachování – úplnost	<JAFA-Xp uplnost>	3.4.4 Fyzický stav a technické požadavky
17. Stav zachování – fyzický stav	<JAFA-Xp sumstav>	3.4.4 Fyzický stav a technické požadavky
17. Stav zachování – charakter poškození	<JAFA-VsePFYZ>	3.4.4 Fyzický stav a technické požadavky
18. Prohlášeno za AKP (NKP)	<JAFA-kp>	neexistuje
19. Kopie – zajišťovací reprodukce	<JAFA-zaj repro>	3.5.2 Existence kopií
19. Kopie – studijní reprodukce	<JAFA-stud repro>	3.5.2 Existence kopií
20. Evidenční jednotky	<JAFA-VseJMAT>	3.1.5 Rozsah a druh fyzického nosiče jednotky popisu (množství, rozměry nebo velikost)
		3.4.5 Vyhledávací pomůcky (pomůcky k vyhledávání)
Typ evidenčních jednotek	<JAFA-JMAT>	
– název	<JMAT-xp material>	
– počet kusů	<JMAT- ks>	
– počet nezpracovaných kusů	<JMAT-nezprac ks>	
– počet zpracovaných kusů	<JMAT-zprac ks>	

– počet inventarizovaných kusů	<JMAT-invent ks>	
– metráž	<JMAT- bm>	
– nezpracovaná metráž	<JMAT-nezprac bm>	
– zpracovaná metráž	<JMAT-zprac bm>	
– inventarizovaná metráž	<JMAT-invent bm>	
– časový rozsah	<JMAT-XDatace>	
– poznámka	<JMAT-poznamka>	
21. Vnější změny	<JAFA-prevzeti>	3.2.4 Přímý zdroj akvizice
22. Záznamy o výběru archiválií – provedené výběry	<JAFA-skartace>	3.3.2 Hodnocení, skartace a jejich časové rozvržení
22. Záznamy o výběru archiválií – příští výběr	<JAFA-pristi sk>	3.3.3 Přírůstky
23. Části archivního souboru v jiných institucích	<JAFA-jine_arch>	3.5.3 Příbuzné jednotky popisu
24. Tematický popis	<JAFA-tem popis>	3.3.1 Rozsah a obsah
25. Vnitřní změny	<JAFA-zprac>	3.3.4 Způsob uspořádání
26. Literatura	<JAFA-literatur>	3.5.4 Poznámka o vydání
27. Edice	<JAFA-edice>	3.5.4 Poznámka o vydání
28. Poznámka	<JAFA-poznamka>	3.6.1 Poznámka
29. Zpracovatel	<JAFA-Xk zprac>	3.7.1 Poznámka zpracovatele
Operátor	<JAFA-Xk oper>	3.7.1 Poznámka zpracovatele
Služební poznámka	<JAFA-sluz poz>	3.6.1 Poznámka
Poslední aktualizace	<JAFA-Aktu dat>	3.7.3 Datum (data) popisů
Datum vzniku záznamu	<JAFA-Zaloz dat>	3.7.3 Datum (data) popisů

4.3.3 Křížová tabulka položek ISAD(G) a údajů evidenčního listu NAD (elementů PEvA XML)

ISAD(G)	Údaje evidenčního listu NAD	PEvA XML
3.1 Oblast identifikačních údajů		
3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)	1. Číslo evidenčního listu NAD	<JAFA-c karty>
	Číslo dílčích listů	<JAFA-c podkarty>
	2. Instituce – číslo	<JAFA-c archivu>
	2. Instituce – název	<ARSC001-naz_arch>
	2. Instituce – zkratka	<ARSC001-zkr_naz>
	5. Značka	<JAFA-znacka>
3.1.2 Název (obsah)	Signatura	<JAFA-signatura>
	Jiné číslo	<JAFA-oblast_cislo>
	4. Název	
3.1.3 Datace	7. Časový rozsah	<JAFA-XDatace>
	7. Časový rozsah – upřesnění	<JAFA-cas_rozsah>
3.1.4 Úroveň popisu	neexistuje	
3.1.5 Rozsah a druh fyzického nosiče jednotky popisu (množství, rozměry nebo velikost)	9. Metráž	<JAFA-XMetrazCelkova>
	20. Evidenční jednotky	<JAFA-VseJMAT>
	Typ evidenčních jednotek	<JAFA-JMAT>
	– název	<JMAT-xp material>
	– počet kusů	<JMAT- ks>
	– počet nezpracovaných kusů	<JMAT-nezprac_ks>
	– počet zpracovaných kusů	<JMAT-zprac_ks>
	– počet inventarizovaných kusů	<JMAT-invent_ks>
	– metráž	<JMAT- bm>
	– nezpracovaná metráž	<JMAT-nezprac_bm>
	– zpracovaná metráž	<JMAT-zprac_bm>
	– inventarizovaná metráž	<JMAT-invent_bm>
	– časový rozsah	<JMAT-XDatace>
– poznámka	<JMAT-poznamka>	
3.2 Oblast souvislostí (kontextu)		
3.2.1 Název původce	10. Původce	<JAFA-puvodce>
3.2.2 Správní dějiny / biografické údaje	neexistuje	
3.2.3 Dějiny archivní jednotky popisu	neexistuje	

3.2.4 Přímý zdroj akvizice	21. Vnější změny	<JAFA-prevzeti>
3.3 Oblast obsahu a struktury		
3.3.1 Rozsah a obsah	15. Skupina tematické evidence	<JAFA-VsePSKU>
	Tematická skupina	<JAFA-PSKU>
	– číslo	<PSKU-skupina>
	– název	<ARSC003-naz_sku>
	24. Tematický popis	<JAFA-tem popis>
3.3.2 Hodnocení, skartace a jejich časové rozvržení	22. Záznamy o výběru archiválií – provedené výběry	<JAFA-skartace>
3.3.3 Přírůstky	22. Záznamy o výběru archiválií – příští výběr	<JAFA-pristi sk>
3.3.4 Způsob uspořádání	neexistuje	
	25. Vnitřní změny	<JAFA-zprac>
3.4 Oblast podmínek přístupnosti a využití		
3.4.1 Podmínky přístupu	8. Přístupnost	<JAFA-Xp pristup>
3.4.2 Podmínky reprodukce	neexistuje	
3.4.3 Jazyk / písmo materiálu	Jazyky	<JAFA-VsePJAZ>
	Jazyk	<JAFA-PJAZ>
	– název	<PJAZ-Xp_jazyk>
	– poznámka	<PJAZ-poznamka>
3.4.4 Fyzický stav a technické požadavky	17. Stav zachování – úplnost	<JAFA-Xp uplnost>
	17. Stav zachování – fyzický stav	<JAFA-Xp_sumstav>
	17. Stav zachování – charakter poškození	<JAFA-VsePFYZ>
3.4.5 Vyhledávací pomůcky (pomůcky k vyhledávání)	11. Archivní pomůcky	<JAFA-VseJARP>
	Citace archivní pomůcky	<JAFA-CitaceJARP>
	20. Evidenční jednotky	<JAFA-VseJMAT>
	Typ evidenčních jednotek	<JAFA-JMAT>
	– název	<JMAT-xp_material>
	– počet kusů	<JMAT- ks>
	– časový rozsah	<JMAT-XDatace>
– poznámka	<JMAT-poznamka>	
3.5 Oblast doplňujících materiálů		
3.5.1 Existence originálů a jejich místo uložení	neexistuje	
3.5.2 Existence kopií	19. Kopie – zajišťovací reprodukce	<JAFA-zaj_repro>
	19. Kopie – studijní reprodukce	<JAFA-stud_repro>
3.5.3 Příbuzné jednotky popisu	23. Části archivního souboru v jiných institucích	<JAFA-jine arch>

3.5.4 Poznámka o vydání	26. Literatura	<JAFA-literatur>
	27. Edice	<JAFA-edice>
3.6 Oblast poznámek		
3.6.1 Poznámka	28. Poznámka	<JAFA-poznamka>
	Služební poznámka	<JAFA-sluz_poz>
3.7 Oblast kontroly popisu		
3.7.1 Poznámka zpracovatele	29. Zpracovatel	<JAFA-Xk_zprac>
	Operátor	<JAFA-Xk_oper>
3.7.2 Pravidla nebo zásady	neexistuje	
	12. Stav ke dni	<JAFA-stav_dat>
3.7.3 Datum (data) popisů	Poslední aktualizace	<JAFA-Aktu_dat>
	Datum vzniku záznamu	<JAFA-Zaloz_dat>

4.4 Encoded Archival Description (EAD 2002)

Standard EAD¹⁴ je jediný ve větším měřítku rozšířený a dnes i mezinárodně uznávaný standard pro značkování archivních pomůcek užívaných v digitálním prostředí. Fakticky jde o předpis XML dokumentů (XML schéma), který poskytuje možnost jednotně zachytit strukturovaný popis obsahu archiválií uvnitř archivních fondů či sbírek bez ohledu na jejich rozsah a složitost vnitřní struktury.

Tento standard začal být vyvíjen v knihovně kalifornské univerzity v Berkeley od roku 1993, v roce 1995 pak přešel do trvalé správy Network Development and MARC Standards Office Kongresové knihovny ve Washingtonu, která spolupracuje s pracovní skupinou pro EAD. Původní východiska tvůrců při přípravě standardu EAD by se dala snadno shrnout do pěti základních bodů:

- a) prezentovat rozsáhlé popisné informace z archivních pomůcek včetně jejich kontextu;
- b) zachytit hierarchické souvislosti mezi jednotlivými úrovněmi popisu;
- c) znázornit popisné informace, které se dědí z nadřazených hierarchických úrovní na podřízené;
- d) měnit hierarchickou strukturu uvnitř archivních pomůcek;
- e) podporovat specifické elementy umožňující indexaci a vyhledávání.

První oficiální verze standardu EAD se objevila v roce 1998, jak ve starším značkovacím jazyce SGML, tak v novějším XML. Předepsaná forma DTD se objevila i v následné revizi z roku 2002, ke které došlo po nasazení standardu v reálném provozu v amerických a západoevropských institucích a také po akceptaci doporučení všeobecného mezinárodního standardu pro archivní popis ISAD(G). Nový předpis stávající verze EAD 2002 v podobě XML schéma vyšel až na podzim roku 2006.¹⁵ Od té doby nedošlo ve standardu k žádným změnám a ani se v následující době žádné zásadní nepředpokládají.

I ve standardu EAD se na prvním místě objevuje základní popis dokumentu, který vychází z hlavičky standardu TEI. Definovány jsou tam položky pro bibliografický popis titulu včetně informací zobrazovaných na titulní stráně archivní pomůcky.

Základní myšlenkou standardu EAD bylo umožnit víceúrovňový popis. Ten je akceptovatelný až do 12 úrovní díky specifickým elementům jednotlivě vyhrazeným pro každou úroveň popisu. V rámci těchto elementů je možné provádět vnořování dalších, stejně uvozených elementů s číselnou definicí příslušné úrovně popisu (např. 1, 2, ..., 12) a rovněž i slovním označením úrovně (např. fond, série, spis, jednotlivina).

```
<c01 level="fond">Novák Jan (1935-1954)
  <c02 level="série">Životopisný materiál (1939-1940)</c02>
  <c02 level="série">Korespondence (1935-1954)
    <c03 level="podsérie">Rodinná (1954)
      <c04 level="spis">Matka (1954)</c04>
    </c03>
    <c03 level="podsérie">Osobní (1935-1951)
      <c04 level="spis">Svoboda, Karel (1935-1942)</c04>
      <c04 level="spis">Čermák, Josef (1941-1951)</c04>
    </c03>
  </c02>
  <c02 level="série">Vědecká, odborná a literární činnost původce fondu (1952)</c02>
    <c03 level="spis">Nové poznatky o chování zvířat (1952)</c03>
  </c02>
</c01>
```

V každé úrovni popisu se pak aplikuje sada elementů pro popis dané jednotky, která odpovídá právě jednomu záznamu archivní pomůcky. Právě jednotka popisu je základním

14) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/ead/>>.

15) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/ead/eadschema.html>>.

stavebním kamenem hierarchického popisu celého archivního materiálu uvnitř fondu nebo sbírky. Ať už se daná jednotka popisu nachází na nejvyšší úrovni fondu nebo nejnižší úrovni jednotliviny, skládá se z jednoho jednotného formuláře, který je dostatečně flexibilní pro popis jakékoli úrovně. Standard EAD při respektování doporučení standardu ISAD(G) nepracuje s popisem archivního materiálu na striktně dohodnutých úrovních (např. úrovni fondu/sbírky ve smyslu základní evidence a dále popisu inventární jednotky ve smyslu jednotky archivní pomůcky), ale na všech úrovních v celé tektonice archivního materiálu. Obvyklou podobu jednotky popisu na úrovni inventární jednotky lze vyjádřit takto:

```
<did>
  <unitid type="inv. č.">34</unitid>
  <unittitle>Nové poznatky o chování zvířat</unittitle>
  <unitdate>1952</unitdate>
  <physdesc>23 s.</physdesc>
  <langmaterial>čes.</langmaterial>
  <container type="kartón">3</container>
</did>
```

Přestože standard EAD disponuje množstvím popisných položek pro jednotku popisu, je množina těchto položek omezená a není možné do ní přidávat další tak, jako v případě českého standardu pro pomůcky inventářového typu.

Standard EAD umožňuje zaznamenat delší textové informace z úvodu archivní pomůcky přímo u konkrétní jednotky popisu, které se týká. Jde o životopis či administrativní vývoj původce archiválie, dějiny archivního souboru, jeho charakteristiku (tj. stav zachovalosti a způsob pořádání), stručný obsahový rozbor archivního souboru a záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení pomůcky. Významným pozitivem standardu je napojení identifikace původce a jeho dalšího popisu pomocí odkazu na popis definovaný standardem Encoded Archival Context (EAC).¹⁶

Navíc je možné ke každé popisované jednotce připojit pomocí odkazu libovolné množství digitálních objektů (reprodukce archiválií v jakémkoli formátu), stejně tak je možné označit libovolný text jako rejstříková hesla (přístupové body). EAD umožňuje i přesnou identifikaci časových rozsahů (datových formátů) podle normy ČSN ISO 8601.

Kvality standardu EAD a faktickou zbytečnost národních standardů dokládá široké rozšíření standardu do mnoha evropských zemí (včetně těch s tradičním francouzsko-nizozemským archivnictvím) a do dalších kontinentů. EAD je podporován Mezinárodní archivní radou jako jediný standard (výměnný formát) pro popis archivního materiálu a také se s ním počítá jako s platformou v projektu APEnet (*European Archives Internet Gateway*). Tento projekt Evropského archivního portálu byl vyhlášen jako priorita EU v doporučení Evropské rady ze dne 14.11.2005.¹⁷

¹⁶) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.library.yale.edu/eac/>, <http://www.iath.virginia.edu/eac/>>.

¹⁷) Stránky projektu dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.apenet.eu/>>.

4.4.1 Křížová tabulka položek ISAD(G) a prvků formátu EAD 2002¹⁸

ISAD(G)	EAD
3.1 Oblast identifikačních údajů	
3.1.1 Referenční kód(y) / signatura (či signatury)	<eadid> s atributy <i>countrycode</i> a <i>mainagencycode</i> a <unitid> s atributy <i>countrycode</i> a <i>repositorycode</i>
3.1.2 Název (obsah)	<unittitle>
3.1.3 Datace - vytvoření	<unitdate>
3.1.3 Datace - shromáždění	<custodhist><date> s atributem <i>type</i> a jeho hodnotou "accumulation"
3.1.4 Úroveň popisu	<archdesc> a <c> s atributem <i>level</i>
3.1.5 Rozsah a druh fyzického nosiče jednotky popisu (množství, rozměry nebo velikost)	<physdesc> a dětské elementy <extent>, <dimensions>, <genreform>, <physfacet>
3.2 Oblast souvislostí (kontextu)	
3.2.1 Název původce	<origination>
3.2.2 Správní dějiny / biografické údaje	<bioghist>
3.2.3 Dějiny archivní jednotky popisu	<custodhist>
3.2.4 Přímý zdroj akvizice	<acqinfo>
3.3 Oblast obsahu a struktury	
3.3.1 Rozsah a obsah	<scopecontent>
3.3.2 Hodnocení, skartace a jejich časové rozvržení	<appraisal>
3.3.3 Přírůstky	<accruals>
3.3.4 Způsob uspořádání	<arrangement>
3.4 Oblast podmínek přístupnosti a využití	
3.4.1 Podmínky přístupu	<accessrestrict>
3.4.2 Podmínky reprodukce	<userrestrict>
3.4.3 Jazyk / písmo materiálu	<langmaterial>
3.4.4 Fyzický stav a technické požadavky	<phystech>
3.4.5 Vyhledávací pomůcky (pomůcky k vyhledávání)	<otherfindaid>
3.5 Oblast doplňujících materiálů	
3.5.1 Existence originálů a jejich místo uložení	<originalsloc>
3.5.2 Existence kopií	<altformavail>
3.5.3 Příbuzné jednotky popisu	<relatedmaterial> a <separatedmaterial>
3.5.4 Poznámka o vydání	<bibliography>

¹⁸) Appendix A: EAD Crosswalks. Dostupné [on-line] z WWW: <http://www.loc.gov/ead/tglib/appendix_a.html>

3.6 Oblast poznámek	
3.6.1 Poznámka	<odd><note>
3.7 Oblast kontroly popisu	
3.7.1 Poznámka zpracovatele	<processinfo> a <profiledesc>
3.7.2 Pravidla nebo zásady	<descrules>
3.7.3 Datum (data) popisů	<processinfo><p><date>

4.4.2 Křížová tabulka prvků formátu EAD 2002 (s konkrétními příklady) a položek ISAD(G)

EAD			ISAD(G)
název prvku	element/atribut	příklad	označení
Kód země	<i>countrycode</i>	<unitid countrycode="cz" repositorycode="A321100010"> 36/1.5.4</unitid>	3.1.1
Kód deponitáře (archivu)	<i>repositorycode</i>	<unitid countrycode="cz" repositorycode="A321100010"> 36/1.5.4</unitid>	3.1.1
Místní referenční kód (identifikace materiálu)	<unitid>	<unitid countrycode="cz" repositorycode="A321100010"> 36/1.5.4</unitid>	3.1.1
Název (obsah)	<unittitle>	<unittitle>Korespondence</unittitle>	3.1.2
Datace	<unitdate>	<unitdate type="inclusive" normal="1785/1960">1785–1960</unitdate>	3.1.3
Úroveň popisu	<i>level</i>	<c2 level="series"> <did> <unittitle>Zápisy z porad vedení</unittitle> <unitdate>1969–1976</unitdate> </did> </c2>	3.1.4
Rozsah a druh fyzického nosiče	<physdesc>	<physdesc> <extent>110 000 fotografií (101 754 pozitivů a 8 246 negativů)</extent>; <extent>225 bm</extent> </physdesc>	3.1.5
			3.4.4
Název původce	<origination>	<origination> <corpname>Magistrát hlavního města Prahy</corpname>	3.2.1

		</origination>	
Správní dějiny / biografické údaje	<bioghist>	<bioghist> <p><p>Tělocvičná jednota Sokol v Praze – Staré Město vznikla z podnětu návštěvníků hostince U Zlatého hada v Kozí ulici r. 1894.</p></p> <p><p>Svou činnost ukončila dle údaje spolkového katastru v roce 1950.</p></p> </bioghist>	3.2.2
Dějiny uložení	<custodhist>	<custodhist> <p><p>Většina písemností z pozůstalosti Karla Köpla se podobně jako dokumenty dalších pražských Němců ocitla ve Spolku pro dějiny Němců v Čechách. Tento fond se dostal brzy po osvobození v roce 1945 spolu s knihovnou do správy Archivu hlavního města, kde byl roku 1958 zaevidován pod č. JAF (dnes NAD) 749. Ovšem až během provádění generální inventury v dubnu 2003 byly Köplové písemnosti ze spolku vyříděny a utvořen z nich osobní fond s vlastním evidenčním listem NAD č. 1216.</p></p> </custodhist>	3.2.3
Přímý zdroj akvizice	<acquinfo>	<acquinfo> <p><p>V roce 1993 koupeno od Pavla Švece z Havlíčkova Brodu viz čj. AMP 1241/93.</p></p> </acquinfo>	3.2.4
Rozsah a obsah	<scopecontent>	<scopecontent> <p><p>Fond obsahuje spisy a pomocné knihy jednotlivých oddělení od vzniku úřadu v roce 1784 do správní reformy v březnu 1949. Z let 1945–1949 zahrnuje spisy pouze těch oddělení, jejichž činnost pokračovala z období předchozích a v roce 1949 byla ukončena či zásadně transformována.</p></p> <p><p>Celkově jde o materiály k politickým, hospodářským, stavebním, kulturním aj. dějinám Prahy v letech cca 1784–1950.</p></p> </scopecontent>	3.3.1
Hodnocení (výběr)	<appraisal>	<appraisal> <p><p>V r. 1994 bylo vyřazeno ke zničení 65 šanonů účetních dokladů. Zbytek vybrán k trvalému uložení.</p></p> </appraisal>	3.3.2
Přirůstky	<accruals>	<accruals>	3.3.3

		<p><p>Část materiálu zůstává u původce a předpokládá se jeho budoucí převzetí.</p></p> <p></accruals></p>	
Způsob uspořádání	<arrangement>	<p><arrangement></p> <p><p>Při inventarizaci byl respektován systém signatur používaný referátem I.C, který odpovídá dochovanému spisovému plánu a je (alespoň částečně) využitelný i při použití dochovaných indexů, jejichž zápisy v některých případech odkazují na konkrétní signaturu; respektována byla i původní manipulační období:</p> <p><list type="simple"></p> <p><item>Manipulační období 1922–1930</item></p> <p><item>Manipulační období 1931–1940</item></p> <p></list></p> <p></p></p> <p><p>Za základní inventární jednotku byly zvoleny podsignatury, jimž odpovídají jednotlivé městské části, případně nižší organizační jednotky hospodářského referátu, resp. celého magistrátu (komise, subkomise). Spisy uvnitř jednotlivých signatur a podsignatur jsou následně roztrženy dle konkrétních katastrálních čísel, případně dle čísel popisných.</p></p> <p></arrangement></p>	3.3.4
Podmínky přístupu	<accessrestrict>	<p><accessrestrict></p> <p><p>Fond je přístupný v souladu se zněním archivního zákona a dalších právních předpisů.</p></p> <p></accessrestrict></p>	3.4.1
Podmínky fyzického přístupu	<accessrestrict>	<p><accessrestrict></p> <p><p>Všechny materiály do r. 1784 jsou nepřístupné z důvodů jejich silného poškození. Přístupné jsou pouze mikrofilmové a digitální kopie.</p></p> <p></accessrestrict></p>	3.4.1
Podmínky reprodukce	<userrestrict>	<p><userrestrict></p> <p><p> Archiválie požívají do r. 2013 autorskoprávní ochrany. Poté je možné je reprodukovat v souladu se zněním archivního zákona.</p></p> <p></userrestrict></p>	3.4.2

Jazyk / písmo materiálu	<langmaterial>	<langmaterial> <language langcode="lat">latina</language>, <language langcode="ger">němčina</language> </langmaterial> <langmaterial>Německé texty jsou psány novogotickou kurzívou (kurentem).</langmaterial>	3.4.3
Podmínky technického přístupu	<phystech>	<phystech> <p>Záznam na magnetické pásce je uložen na videokazetě VHS.</p> </phystech>	3.4.4
Vyhledávací pomůcky (pomůcky k vyhledávání)	<otherfindaid>	<otherfindaid> <p>Podrobnou orientaci v materiálu usnadňuje původní elench s inv. č. 32.</p> </otherfindaid>	3.4.5
Existence originálů	<originalsloc>	<originalsloc> <p>Originál k digitálním reprodukcím má v držení původce.</p> </originalsloc>	3.5.1
Existence kopií	<altformavail>	<altformavail> <p>Několik digitálních reprodukcí je dostupných v on-line systému Archivní VadeMeCum AMP http://vademecum.ahmp.cz/.</p> </altformavail>	3.5.2
Příbuzné jednotky popisu	<relatedmaterial> a <separatedmaterial>	<relatedmaterial> <p>Pozůstalost E. Wintera z doby působení v cizině je uložena ve Vědeckém institutu pro filozofii, techniku a hospodářství.</p> <separatedmaterial> <p>Další dopisy se nacházejí v samostatném fondu v Národním archivu.</p> </separatedmaterial>	3.5.3
Poznámka o vydání	<bibliography>	<bibliography> <bibref><persname normal="Němec, Jiří">NĚMEC, Jiří</persname>: <title>Mezi vírou, historickou vědou a kariérou. Život Eduarda Wintera (1896 - 1982)</title>, <imprint>diplovová práce Slezské univerzity v Opavě, 1999.</imprint></bibref> </bibliography>	3.5.4

Poznámka	<note>	<note> <p> Dokument patří mezi významné archivní památky. </p> </note>	3.6.1
Profil popisu	<profiledesc>	<profiledesc> <creation> Pomůcka vznikla konverzí ze staršího soupisu ve formátu T602, převod provedl Tomáš Dvořák. </creation> <language> Pomůcka je uvedena v <language langcode="cze"> českém jazyce. </language></language> <descrules> Popis proveden podle <title> Základních pravidel </title></descrules> </profiledesc>	3.7.1
Pravidla nebo zásady	<descrules>	<descrules> Inventář zpracován podle interní metodiky archivu. </descrules>	3.7.2
Datum (data) popisů	<processinfo>	<processinfo> <p> v roce 2008 zpracoval Bedřich Nový. </p> </processinfo>	3.7.3
Přístupové body	<controlaccess>	<controlaccess> <persname source="Archivní databáze autorit"> Erben, Karel Jaromír (1811-1870) </persname> </controlaccess>	neexistuje
Název deponitáře (archivu)	<corpname>	<repository> <corpname> Archiv hlavního města Prahy </corpname> </repository>	neexistuje

4.5 Srovnání formátu SUZAP a formátu EAD 2002

Oba zmíněné standardy nativně vznikly za použití značkovacích jazyků a oba dva jsou dokumentově orientované. Třebaže je jejich účelem zaznamenat informace o archivním materiálu strukturovaně pro využívání údajů v digitálním prostředí, jsou oba standardy ve své struktuře zatížené orientací na vzhled výsledného dokumentu (např. pomocí vnořeného CSS nebo snadným převodem do (X)HTML). Kromě množství formátovacích značek a způsobu značkování příslušných údajů uprostřed textových odstavců obsahují standardy prvky pro popis údajů z tradičních archivních pomůcek, které pomůcky v ryze digitální podobě nemají (např. titulní strana, rejstříková část apod.).

Jak již vyznělo z výše uvedeného popisu, liší se oba formáty ve svém přístupu k popisu struktury archivního materiálu i jednotlivých položek. Ne všechny archivní pomůcky uložené ve formátu SUZAP zaznamenávají informace, které lze snadno propojit s příslušným evidenčním listem NAD v programu PEvA a využít tak celý informační fond pro konstrukci pomůcky ve formátu EAD 2002. Zejména pomůcky, které zaznamenávají dílčí části archivních fondů a sbírek postrádají tyto klíčové informace. Další problém se jeví v podobě jednotlivých kapitol úvodů ve formátu SUZAP. Textová (neznačková) podoba úvodů neumožňuje převést údaje strukturovaným způsobem do formátu EAD 2002. Rovněž na úrovni jednotlivých jednotek popisu je formát SUZAP omezen rozsahem nejzákladnějších prvků, zatímco formát EAD 2002 disponuje množinou prvků pro podrobné strukturování archivního popisu. Nejvýznamnějším rozdílem obou standardů je odlišné pojetí archivního popisu. Zatímco formát SUZAP se podle zažité české praxe orientuje na popis jedné, předem určené úrovně archivního materiálu (inv. jednotky) a ostatní úrovně popisuje jen jako navigaci k této jednotce, formát EAD implementoval způsob víceúrovňového popisu deklarovaného Mezinárodní archivní radou ve standardu ISAD(G). Tato metoda popisu si všímá všech jednotek popisu v celé hierarchii archivního materiálu rovnocenně a volí příslušnou hloubku popisu podle významu dané úrovně v příslušném materiálu.

Popis struktury archivní pomůcky, úvodu pomůcek a úrovní archivního materiálu je u obou standardů natolik rozdílný, že nelze formáty vzájemně propojit za účelem konverze archivních popisů. I při sebevětší snaze by došlo ke ztrátě důležitých informací, a proto je doporučeno provádět konverze automatizovaně pouze na programové úrovni a nikoli datově.

4.5.1 Křížová tabulka prvků formátu SUZAP a prvků formátu EAD 2002

SUZAP	EAD 2002
<dokumentArchPomucky>	<ead>
<metaData>	neexistuje
<rdf:RDF>	neexistuje
<rdf:Description>	neexistuje
<dc:Title>	neexistuje
<dc:Creator>	neexistuje
<dc:Subject>	neexistuje
<dc:Description>	neexistuje
<dc:Publisher>	neexistuje
<dc>Date>	neexistuje
<dc:Type>	neexistuje
<dc:Format>	neexistuje
<dc:Identifier>	neexistuje
<dc:Source>	neexistuje
<dc:Language>	neexistuje

SUZAP	EAD 2002
<dc:Relation>	neexistuje
<dc:Rights>	neexistuje
<oPomucce>	<eadheader>, <frontmatter>
<institute>	<publisher>
<i>aInstitute</i>	<i>repositorycode</i>
<nazevPomucky>	<titleproper>, <subtitle>
<datace>	<date>
<datum>	neexistuje
<druhPomucky>	neexistuje
<nad:c_druh>	neexistuje
<evidencePomucky>	neexistuje
<cisloPomuckyNAD>	<num>
<signatura>	<num>
<zpracovatel>	<author>
<pomuckuSestavil>	<author>, <creation>
<mistoVzniku>	<address>
<rokVzniku>	<date>
<stranCelkem>	neexistuje
<stranUvodu>	neexistuje
<schvaleni>	neexistuje
<jmenoSchvalovatele>	neexistuje
<datum>	neexistuje
<cisloJednaci>	neexistuje
<oArchivaliich>	<archdesc>
<archivniSoubor>	<unittitle>
<cisloListuNAD>	<unitid>
<i>aArchSoubor</i>	neexistuje
<znacka>	<unitid>
<signatura>	<unitid>
<evidencniJednotky>	<extent>
<celkemEVJ>	neexistuje
<druhEVJ>	neexistuje
<pocetEVJ>	neexistuje
<celkemInvJed>	<extent>
<celkemMetraz>	<extent>
<stavKeDni>	<date>
<pomucka>	neexistuje
<uvod>	neexistuje
<uvodKapitola>	<origination>, <bioghist>, <custodhist>, <acqinfo>, <arrangement>, <scopecontent>, <relatedmaterial>, <separatedmaterial>, <descrules>, <processinfo> ad.
<i>aSpecifikace</i>	vyjádřeno příslušným elementem
<nadpis>	<head>
<odst>	<p>
<tabulka>	<table>
<nadpis>	<head>
<zahlati>	<thead>
<radek>	<row>
<bunka>	<entry>
<teloTabulky>	<tbody>
<radek>	<row>

SUZAP	EAD 2002
<bunka>	<entry>
<castIS>	neexistuje
<uvodPozn>	neexistuje
<nadpis>	neexistuje
<poznamka>	neexistuje
<cislo>	neexistuje
<odst>	neexistuje
<inventSeznam>	neexistuje
<castIS>	neexistuje
aUrovenVn	<c>, <c01>-<c12>
<nadpisIS>	<head>
<puvZnaceni>	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
aDruh	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
<obsah>	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
<bunkaIS>	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
aDruh	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
<datace>	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
<eviJednotka>	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
<druhEVJ>	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
<cisloEVJ>	vyjádřeno v obsahu elementu <head>
<radekIS>	<did>
<invCislo>	<unitid>
<puvZnaceni>	<unitid>
aDruh	label
<obsah>	<unittitle>, <abstract>
<bunkaIS>	<langmaterial>, <materialspect>, <note>, <origination>, <physdesc>, <physloc>
aDruh	vyjádřeno příslušným elementem
<datace>	<unitdate>
<uklCislo>	<container>
<eviJednotka>	<container>
<druhEVJ>	type
<cisloEVJ>	vyjádřeno v obsahu elementu <container>
<rejstrik>	<controlaccess>
aTypRej	vyjádřeno elementem rejstříkového hesla
aRazeni	není
aTypRejUpr	vyjádřeno elementem rejstříkového hesla
<nadpis>	<head>
<hesloRej>	<corpname>, <famname>, <function>, <genreform>, <geogname>, <name>, <occupation>, <persname>, <subject>
<zahlavir>	<head>
<kvalifikatorR>	není
<poznamkaR>	není
<vylucOdkazR>	není
<lokatorR>	není
<pridruzOdkazR>	není
<hesloRej>	<corpname>, <famname>, <function>, <genreform>, <geogname>, <name>, <occupation>, <persname>, <subject>

4.6 Závěr

Z jednotlivých srovnání opřených o křížové tabulky mezi standardy vyplývá pro české archivnictví tento závěr. Program PEvA v databázi Evidence listů NAD strukturuje údaje o archivních fondech a sbírkách, příp. jejich částech na dobré úrovni. Díky podrobnosti evidovaných informací i podobném způsobu strukturování archivního popisu, který definuje standard ISAD(G), je tento popis na nejvyšší úrovni archivního materiálu převoditelný do formuláře standardu ISAD(G), příp. do výměnného formátu EAD. Přesto kvůli naznačeným principiálním rozdílům v pojetí popisu archivního materiálu nelze dostatečně převádět některé informace – zejména o původcích, dějinách fondů a sbírek, způsobu uspořádání (vnějších a vnitřních změnách) a zaznamenávat je na konkrétních úrovních archivního materiálu, kterých se bezprostředně týkají.

Podobně rozdílné pojetí popisu nižších úrovních archivního materiálu u formátů SUZAP a EAD 2002 zabraňuje ideálnímu převodu údajů mezi standardy. Zatímco všechny podstatné prvky formátu SUZAP jsou vcelku dobře mapovatelné na formát EAD 2002, po převedení do tohoto formátu zůstává hlavní přednost, kterou formát EAD 2002 disponuje, nevyužitá. Tím je víceúrovňový popis. Druhou nevyužitou předností je podrobné strukturování formuláře jednotlivých jednotek popisu, který se významně soustřeďuje na popis vnějších znaků archiválií, na přístupnost materiálu, historický a správní kontext a na popis souvisejících autorit.

Nabízí se otázka, zda je dostatečně přínosná snaha po zajištění převoditelnosti archivního popisu, který byl v českém prostředí definován původně v 50. letech 20. století a na jehož základech vznikla datová struktura evidence listů NAD a struktura výměnného formátu SUZAP, na mezinárodní standardy, které vycházejí z jiné filozofie archivního popisu, jež je více ovlivněná komplexním pojetím popisu a využitím informačních technologií (např. při sdílení autoritních záznamů)? Ze zkušenostech s implementací mezinárodních výměnných formátů v příbuzné oblasti knihovnictví vyplynulo, že se mapování dosavadních popisných záznamů na světové standardy neobešlo bez nezbytné úpravy metodiky popisu.¹⁹ Jestliže se i v archivnictví při převodu archivních popisů (ať už ve formě záznamu o archivním souboru nebo celé archivní pomůcky) naráží na metodický problém pojetí archivního popisu, jeví se jako vhodnější přizpůsobit archivní popis novým požadavkům stanoveným Mezinárodní archivní radou (zohlednění např. víceúrovňového popisu a popisu autorit) a až po implementaci těchto metodických pojetí hledat řešení technického vyjádření archivního popisu ve výměnných formátech.

¹⁹⁾ Srv. STOKLASOVÁ, Bohdana. *Vývoj katalogizačních pravidel v České republice ve 20. století aneb marné vzdorování zahraničním vlivům*, In: Národní knihovna, roč. 10 (1999), č. 2, s. 55–62 [cit. 2008-01-06], dostupný [on-line] z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/pdf/9902/9902055.pdf>>; TÁŽ, *Standardy pro katalogizaci po deseti letech (1989-1999)*, In: Ikaros, roč. 3 (1999), č. 8 [cit. 2008-01-04], dostupný [on-line] z WWW: <<http://www.ikaros.cz/?q=node/1031>>.

5 Další technické standardy v paměťových institucích

S ohledem na žádoucí vzájemnou výměnu dat s dalšími typy paměťových institucí (zejména s knihovnami a muzei) je nutné analyzovat další standardy pro specifické druhy archiválií (mapy, tisky apod.) společně těmto institucím (např. standardy TEI, MASTER, Dublin Core, MODS, CEI, CIDOC CRM aj.). Na rozdíl od popisných standardů zde již dochází přímo k technické reprezentaci položek popisu prostřednictvím.

Aby bylo možné vzájemně sdílet a vyměňovat si popisy mezi jednotlivými institucemi, vznikla otevřená iniciativa Dublin Core. Ta se soustředila pouze na elementární položky popisu jakéhokoli informačního zdroje, které sjednotila a standardizovala. Protože toto řešení stále není ideální, vznikl další projekt, který je kompromisem mezi komplexním formátem MARC a jednoduchým Dublin Core, tzv. MODS (*Metadata Object Description Standard*). Specifické formáty, např. MASTER (*Manuscript Access through Standards for Electronic Records*) pro podrobný popis středověkých rukopisů a CEI (*Charter Encoding Initiative*) pro popis středověkých listin, neupřednostňují žádné oborové hledisko a jsou tak společnými formáty pro jakoukoli paměťovou instituci, uchovávající daný typ dokumentů. Názvosloví jejich popisných položek vychází stejně jako v případě archivního standardu EAD z iniciativy TEI (*Text Encoding Initiative*).

5.1 TEI

TEI (*Text Encoding Initiative*) je mezinárodní sdružení, založené v r. 1987, které kolektivně vyvíjí a spravuje standardy pro vyjádření plných textů v digitální podobě.²⁰ Zaměřuje se na sestavení „*TEI Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange*“, tj. návodu, jak nejlépe strukturovat (značkovat) text v digitální formě a umožnit tak jeho vzájemnou výměnu mezi knihovnami, muzei a vydavateli. Konsorcium se od počátku soustřeďuje na texty společenskovědných a jazykovědných oborů.²¹

První setkání, na němž došlo k formulování základních problémů, týkající se sdílení textových předloh v počítačovém prostředí, se konalo v r. 1987. Tehdy došlo k založení Iniciativy, kterou začaly finančně podporovat tři významné instituce: *Association for Computers in the Humanities*, *Association for Literary and Linguistic Computing* a *Association for Computational Linguistics*. První verze *Guidelines*, označovaná jako „P1“ vznikla krátce po založení Iniciativy již v r. 1990. Ovšem oficiálně vydanou a světově rozšířenou verzí se stal až třetí návod z r. 1994 (P3).

K upevnění postavení TEI došlo v r. 2001, kdy bylo zřízeno mezinárodní sdružení v podobě konsorcia (*The TEI Consortium*, TEI-C), které s odbornou a finanční nezávislostí zabezpečuje fungování Iniciativy a pokračování v práci na precizaci „*Guidelines*“. Mimo jiné se stará i o propagaci pracovních výsledků TEI.

K dnešnímu dni má TEI-C celkem 81 institucionálních členů, převážně univerzit a výzkumných center z prostředí USA, VB, Kanady, Francie a Německa. Zastoupeny jsou i další státy včetně České republiky, kterou reprezentuje odd. rukopisů a starých tisků Národní knihovny.²²

Návody TEI používaly původně pro značkování textů jazyk SGML, později XML, vlastní předpisy byly pak v DTD. V současnosti je nejnovější verzí P5 (vyd. 2007), jejíž předpis je kromě DTD definován i XML schématem (Relax NG, W3C).²³

²⁰) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.tei-c.org/index.xml>>

²¹) O projektu TEI se lze dočíst nejvíce na oficiálním webu konsorcia, dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.tei-c.org/>>. V české odborné literatuře jsem našel jen jeden krátký příspěvek, který o cílech TEI pojednává UHLÍŘ, Zdeněk. *Digitalizace, interpretace a semistrukturovaná data*, Ikaros, roč. 5 (2001), č. 8 [cit. 2007-12-30], dostupný [on-line] z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/802>>.

²²) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.tei-c.org/Membership/current.xml>>

²³) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.tei-c.org/Guidelines/P5>>

Nejpodstatnější je, že TEI není jedno jediné závazné schéma pro popis textu. Je to celý soubor nyní již 22 schémat (v originálu zvané TEI moduly) vhodných pro nejrůznější typy materiálu, např. slovníky, rukopisy, přepisy, poezii, tabulky a další. Tato schémata obsahují slovníky elementů seřazených v dané struktuře. Mohou tak dobře posloužit jako výchozí sada elementů pro sestavení vlastních schémat uvnitř jednotlivých institucí. Smyslem TEI je vytvořit určitou platformu značku (nezávisle na použitém značkovacím jazyku), z jejíž databáze budou čerpat nejrůznější korporace a přizpůsobovat tyto značky vlastním potřebám, jinými slovy vytvářet vlastní schémata. Použitím jednotné databáze TEI značek a předepsané syntaxe přizpůsobení TEI schémat se zajistí dobrá srozumitelnost vlastních schémat bez ohledu na použitém jazyku značkování textu či vlastních značek.²⁴

Způsob, jak lze TEI přizpůsobit vlastním potřebám, je několik. Doporučovaný způsob sestavení schématu je pomocí webové aplikace Roma,²⁵ v níž je možné vybrat si několik voleb. Buď sestavit schéma na základě některého z TEI modulů nebo vycházet přímo z jádra TEI (budou použity základní TEI moduly, tj. *core*, *header* a *textstructure*). Z jednotlivých modulů lze pak elementy, ubírat, přidávat (definovat vlastní), přejmenovávat (např. překládat z angličtiny do domácích jazyků), a to všechno s použitím speciální syntaxe TEI. Všechny operace lze samozřejmě provádět i manuálně. Použití programu Roma má však tu výhodu, že tvůrce schémat intuitivně navádí v jednotlivých krocích, dává na výběr elementy z jednotlivých modulů, kontroluje, zda vytvářené schéma vyhovuje všem pravidlům TEI, kontroluje validitu schématu, generuje jednotlivé typy schémat (DTD, Relax NG, W3C schéma) a v neposlední řadě i dokumentaci k nově sestaveným schématům.

Přestože se TEI zaměřuje na značkování plných textů, není tato iniciativa ani pro vyjádření popisu archiválií zcela bezvýznamná. Při značkování textu totiž dochází i ke značkování metadat, která jsou ukládána do příslušných hlaviček. A i tyto hlavičky (modul *TEI header*) sloužily jako výchozí sada značek pro sestavení mnohých schémat ukládajících metadata (popisy) historického materiálu. Lze to dokladovat např. u standardů CEI, MASTER a EAD. Je patrné, že Iniciativa měla nepřímý vliv na vytvoření těchto a mnoha dalších schémat. Proto je užitečné o ní vědět jako o společné základně, z níž se jednotlivé standardy rodily a jsou i nadále upravovány tak, aby vyhovovaly všem pravidlům nových *TEI Guidelines*. Není však potřeba z pohledu uživatelů standardů (schémat odvozených z TEI) sledovat provedené změny v TEI návodech, protože to je jednoznačným úkolem tvůrců standardů.

Na závěr kapitoly o TEI budiž krátce shrnuto, že výsledků Iniciativy je podobně navoďu lze užít při vytváření vlastních schémat pro zachycení textových materiálů v digitální podobě. U archivů by přicházely do úvahy např. obvyklé přepisy a edice rukopisů, prvořisků a starých tisků, ale i např. i spisů, dále pak např. přepisy zvukových nahrávek atd. Spíše než vytvářet vlastní schéma, je bezpochyby jednodušší použít již existující v nějaké instituci, která jej odvodila z některého z TEI modulů. Do určité míry podobné je to i v případě zachycení pouze popisů (metadat) archiválií. Buď lze odvodit vlastní schéma z modulu *TEI header* nebo použít schéma již odvozené a ve světě rozšířené.

5.2 MASTER

Standard MASTER (*Manuscript Access through STandard for Electronic Records*) je jedním z těch standardů, jejichž historie, vývoj a specifikace je již dobře popsána v českém jazyce.²⁶ Proto bude stačit zmínit se o vzniku a vlastním obsahu MASTERu jen letmo.

²⁴) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.tei-c.org/Guidelines/Customization/odds.xml>>

²⁵) Vstup do aplikace viz <<http://tei.oucs.ox.ac.uk/Roma/>>, podrobný návod lze nalézt na URL <http://www.tei-c.org/Guidelines/Customization/use_roma.xml>.

²⁶) Všechny české příspěvky pocházejí z pera Zdenka UHLÍŘE, viz *Projekt „MASTER“ a problematika elektronického zpracování středověkých rukopisů*. In: Ikaros, roč. 3 (1999), č. 8 [cit. 2007-12-30], dostupný [on-line] z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/391>>; *Projekt MASTER a standardizace v oblasti zpracování*

Jak už napovídá výklad zkratky, MASTER je standardem ke zpřístupnění popisných záznamů rukopisů. Specifikace vznikala v letech 1999–2001 v rámci grantového projektu Evropské komise, ve 4. rámcovém programu (v sekci Telematika pro knihovny) a celý tento projekt měl velkorysý cíl. Šlo o vytvoření prototypu sdíleného online katalogu středověkých rukopisů latinského písma, který by dosáhl uznání v mezinárodním měřítku.

Projekt vycházel ze staršího amerického pokusu EAMMS (*Electronic Access to Medieval Manuscripts*) o sestavení souborného katalogu rukopisů (*The Digital Scriptorium*). Pracovaly na něm instituce ze zemí Velké Británie, Nizozemska, Francie, Dánska, Česka (NK) a Německa ve spolupráci s pracovní skupinou TEI pro oddělení rukopisů. Tím se zajistila kompatibilita vytvořeného standardu MASTER s pravidly TEI.

Standard, který vznikl, je v podobě DTD a předepisuje jednoduchou strukturu XML (dříve SGML).²⁷ Autoři standardu se snažili navrhnout ideální strukturu, která bude vycházet z kompromisu národních pravidel katalogizace a popisů středověkých rukopisů všech zúčastněných zemí. MASTER se několik let po svém vzniku hojně rozšířil do dalších evropských zemích, přičemž v některých z nich je respektován jako základní schéma (národní standard) pro uložení popisu. V České republice je velmi propagován Národní knihovnou, která na jeho bázi vybuodovala souborný katalog rukopisů středoevropského prostoru s názvem Manuscriptorium.²⁸

Na určité nedostatky tohoto standardu však upozornili pracovníci Komise pro soupis rukopisů AVČR (vrcholného kodikologického pracoviště v zemi), v jejichž kompetenci je vytváření souborného katalogu rukopisů v českých zemích. Vytýkají mu obecně nerespektování tradičního způsobu popisu rukopisů, zažitého ve střední Evropě, a přílišné podřízení anglo-americkým pravidlům. Konkrétně se pak standardu vytyká jiná praxe při popisování formálních znaků rukopisů a vytváření incipitů. Metodika popisu se tak přijetím standardu MASTER dostala do rozporu s národními pravidly, vyjádřených v Zásadách popisu rukopisů z r. 1983.²⁹ Z podobných důvodů nebyl MASTER akceptován ve velkých rukopisných knihovnách v Polsku a Maďarsku.³⁰

Použití standardu MASTER pro popis středověkých rukopisů je tak v českém prostředí poněkud problematické a zaujmout k němu nějaké stanovisko lze jen po odborných konzultacích.

5.3 CEI

Zkratka CEI (*Charters Encoding Initiative*) vyjadřuje opět iniciativu, která se snaží vytvořit mezinárodní standard pro značkování středověkých a raně novověkých listin za pomoci jazyka XML. Už podle názvu je zřejmé, že se iniciativa hlásí k projektu TEI. Její snahou je integrovat budoucí standard do *TEI Guidelines*.³¹

Začátky projektu CEI se datují r. 2004, kdy se v Mnichově uskutečnil mezinárodní seminář na téma: Definice typu dokument pro středověké listiny. Za účasti Německé komise

rukopisů. In: Národní knihovna, roč. 10 (1999), č. 3, s. 109-113 [cit. 2007-12-30], dostupný [on-line] z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/pdf/9903/9903109.pdf>>; *Dokončení projektu MASTER*. In: Národní knihovna, roč. 13 (2002), č. 2, s. 84 [cit. 2007-12-30], dostupný [on-line] z WWW:

<<http://knihovna.nkp.cz/pdf/0202/0202084.pdf>>; *Standard MASTER: Katalogizace rukopisů v XML*, Národní knihovna, roč. 13 (2002), č. 2, s. 84-101 [cit. 2007-12-30], dostupný [on-line] z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/pdf/0202/0202084.pdf>>.

²⁷) Specifikace dostupná [on-line] z WWW: <<http://www.tei-c.org.uk/Master/Reference/oldindex.html>>.

²⁸) Dostupné [on-line] z WWW: <http://www.manuscriptorium.com>

²⁹) PRAŽÁK, Jiří – HOFFMANN, František – KEJŘ, Jiří – ZACHOVÁ, Irena. *Zásady popisu rukopisů*, SNM – C, 1 roč. 28 (1983), s. 49–95. V aktualizované podobě dostupné [on-line] z WWW: <http://www.archiv.cas.cz/rkp_zasady.pdf>.

³⁰) Tyto nedostatky uvedl v diskuzním příspěvku HOFFMANN, František. *Digitalizace a rukopisy*, [cit. 2007-12-31], dostupný [on-line] z WWW: <http://aav.czweb.org/rkp_digi.htm>.

³¹) Vše podstatné je uvedeno na přehledném [on-line] z WWW: <<http://www.cei.uni-muenchen.de/index.htm>>.

pro zpracování Regest Imperii při Akademii věd a literatury v Mohuči a Archivní školy v Marburku došlo k usnesení zřídit pracovní skupinu, jež by se problematikou XML definice struktury listin zabývala podrobněji. Po třech letech práce existuje předběžné DTD (verze 1.0 z r. 2007), jehož podoba se neustále diskutuje v e-mailové konferenci.

Kromě uvedené knihovny značek neexistuje zatím žádný manuál, který by podrobně rozebíral a vysvětloval strukturu připravovaného XML schématu (příp. DTD). Přesto Iniciativa má již dnes velkou podporu střeoevropských projektů, jež se zabývají virtuálními edicemi listin na Internetu. Lze očekávat, že budoucí standard CEI bude v této kulturní oblasti plně respektován.

6 Metadata a jejich sklizení

Ve snaze o získání přehledu o aktuálních trendech používaných či zmiňovaných v souvislosti se sdílením a zpřístupňováním informací o kulturním dědictví vyplynulo několik zásadních poznatků. V první řadě je to jednoznačné použití technologie XML jako jazyka pro výměnu všech textových informací. XML umožňuje zachytit strukturované jakýkoli text bez ohledu na jeho složitost či délku, navíc jsou tyto údaje dostupné v jednoduché textové (nebinární) podobě. Struktura příslušných XML dokumentů je předepsána libovolným XML schématem, který kromě formální správnosti dokumentů umožňuje kontrolovat i vlastní obsah dokumentů. Tato kontrola spočívá v parametrizaci použitých datových polí. Informace, které se budou mezi institucemi sdílet, vyměňovat či v další fázi i zpřístupňovat, jsou v podstatě dvojího druhu.

V první řadě jde o informace nezbytné pro otevřenou komunikaci mezi aplikacemi, jež vykonávají služby nad lokálními datovými úložišti. Zavedená pravidla této komunikace mezi paměťovými institucemi (zejm. knihovnami) ve formátu XML nabízí v současnosti pouze protokol OAI-PMH a nově se rozvíjející protokol SRU/SRW.

Druhým typem informací jsou vlastní záznamy archiválií nebo jejich metadata. Tyto záznamy archiválií ať už formě textové, obrazové, zvukové či multimediální jsou nejčastěji reprezentovány binárními dokumenty v různých formátech (např. PDF, JPEG, MP3, MPEG-2 aj.). Mnohem podstatnější z hlediska vyhledávání těchto záznamů jsou však jejich metadata, která jsou výhradně v textové podobě (ve formátu XML). Tato metadata pak opisují dané záznamy ze všech úhlů pohledu. Kromě popisných metadat, jež se zabývají obsahovým popisem záznamů archiválií (např. DC, SUZAP, EAD), se používají ještě administrativní metadata, která evidují technický popis a formu záznamů včetně dalších údajů o možnostech nakládání se záznamy (např. MIX, PREMIS a mnoho dalších). Spojovacím článkem mezi různými typy metadat a příslušnými záznamy jsou pak „kontejnerová“ metadata, která poskytují v jednom XML dokumentu komplexní popis daných záznamů včetně přímých odkazů na tyto záznamy. Komplexní popis je proveden buď připojením jednotlivých XML dokumentů s metadaty nebo použitím vlastních elementů uvnitř zvoleného kontejnerového XML dokumentu. Nejschůdnějším řešením pro použití „kontejneru“ se jeví známé schéma METS.

6.1 Dublin Core (DC)

DC je sada základních metadatových prvků pro popis jakéhokoli elektronického informačního zdroje. Vznik tohoto standardu byl vyvolán rozvojem informačních technologií v 90. letech 20. století a jejich snadnou dostupností komukoli. Masové publikování velkého množství dokumentů na Internetu totiž znemožnilo knihovnám a dalším institucím tyto dokumenty katalogizovat tradiční cestou, a proto v roce 1995 vznikla iniciativa, která hledala vhodný model pro vytvoření velmi jednoduchého popisu. Ten měli autoři podle záměru

DCMI (Dublin Core Metadata Initiative)³² publikovat společně s danými dokumenty a usnadnit tak knihovnám budoucí katalogizaci. Výsledkem bylo stanovení 15 základní metadatových polí v roce 1996 ve standardu DC 1.0 a jejich pozdější upřesnění v roce 2000 ve verzi 1.1³³.

Jednoduchý (nekvalifikovaný) DC se pak stal technickým standardem ISO Standard 15836-2003³⁴ a NISO Standard Z39.85-2007.³⁵ Další upřesňování metadatových prvků probíhalo prostřednictvím kvalifikátorů, které daly za vznik rozšířenému standardu označovanému jako kvalifikovaný DC.³⁶

Nekvalifikovaný DC, který je základním datovým schématem pro sklizení dat prostřednictvím protokolu OAI-PMH a obsahuje 15 základních prvků:

Název (*Title*)
Tvůrce (*Creator*)
Předmět a klíčová slova (*Subject*)
Popis (*Description*)
Vydavatel (*Publisher*)
Příspěvatel (*Contributor*)
Datum (*Date*)
Typ zdroje (*Type*)
Formát (*Format*)
Identifikátor zdroje (*Identifier*)
Zdroj (*Source*)
Jazyk (*Language*)
Vztah (*Relation*)
Pokrytí (*Coverage*)
Autorská práva (*Rights*)

Vyjádřit DC lze pomocí velmi jednoduchého XML schéma,³⁷ které dovoluje nekonečné opakování jednotlivých metadatových prvků v rámci jednoho dokumentu včetně žádného výskytu ani jednoho z prvků. Do nadefinovaných polí je pak možné zapsat libovolný řetězec či je nechat prázdné.

DC umožnil v celosvětovém měřítku unifikovat strukturu na jedné straně minimálního na druhé straně však univerzálního popisu informačních zdrojů.

6.2 Webové služby SRU/SRW

SRU/SRW³⁸ je protokol pro hledání a získávání informací z internetových repositářů. Podporuje tři základní operace:

- Explain,
- Search/Retrieve
- Scan.

Operace *Explain* umožňuje klientovi získat informace o vlastnostech poskytovaných serverem. Výsledek operace je vrácen v XML formátu a obsahuje informace např. o podporovaných schématech a výchozím počtu vrácených záznamů.

³²) The Dublin Core Metadata Initiative. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.dublincore.org/>>

³³) Srv. [on-line] z WWW: <<http://dublincore.org/documents/dces/>>

³⁴) Srv. [on-line] z WWW: <<http://www.niso.org/international/SC4/n515.pdf>>

³⁵) Srv. [on-line] z WWW: <<http://www.niso.org/standards/resources/Z39-85-2007.pdf>>

³⁶) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://dublincore.org/documents/2000/07/11/dcmes-qualifiers/>>

³⁷) V současnosti se užívá XML schéma z r. 2002. Dostupné [on-line] z WWW:

<<http://dublincore.org/schemas/xmls/simpledc20021212.xsd>>

³⁸) *Search/Retrieval via URL*. Srv. [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/standards/sru/index.html>>

Operace *Scan* podává seřazený seznam termínů, které jsou „kolem“ zadaného termínu a popř. informaci o jejich počtu. Toto může být užitečné pro upřesnění následného hledání.

Operace *Search/Retrieve* je základem protokolu SRU/W. Sestává ze zaslání dotazu na server a z následné odpovědi. Dotaz je předán buď pomocí metod GET/PUT protokolu HTTP tj. SRU, nebo prostřednictvím protokolu SOAP v případě SRW. Odpověď je zabalena vždy do XML dokumentu.

Klíčovou součástí protokolu SRU/W je CQL. Je to dotazovací jazyk, při jehož návrhu byl kladen důraz na jednoduchost a možnost jeho čtení a zápisu člověkem. Je intuitivnější než např. jazyk SQL, přesto však stále umožňuje zadání komplexnějších dotazů.

6.3 Kontejnerový standard METS

6.3.1 Úvod

METS (*Metadata Encoding and Transmission Standard*) je standard pro výměnu popisných, administrativních a strukturálních metadat s ohledem na objekty uvnitř digitální knihovny (archivu), vyjádřený pomocí jazyka XML.

Jedná se o kontejnerový systém, který může obsahovat data v různých formátech. Pro popisná metadata lze využít formáty Dublin Core³⁹, Metadata Object Description Schema (MODS)⁴⁰, MARCXML MARC 21 Schema (MARCXML)⁴¹ a VRA Core⁴², pro administrativní metadata formát Schema for Technical Metadata for Text⁴³, NISO Technical Metadata for Digital Still Images Standards⁴⁴, Schema for Rights Declaration⁴⁵ a Schemas for PREMIS.⁴⁶ Základní struktura METS dokumentu:

```
<mets>
  <metsHdr/>
  <dmsSec/>
  <amdSec/>
  <fileSec/>
  <structMap/> - jediný povinný element
  <structLink/>
  <behaviorSec/>
</mets>
```

6.3.2 Popis elementů

6.3.2.1 Element <mets>

Kořenový element, smí obsahovat elementy <metsHdr/>, <dmsSec/>, <amdSec/>, <fileSec/>, <structMap/>, <structLink/>, <behaviorSec/>.

Také je možné využít následující atributy:

ID: xsd:ID volitelný - XML ID hodnota

OBJID: xsd:string volitelný – primární identifikátor přidělený METS dokumentu

LABEL: xsd:string volitelný – titulek určující obsah dokumentu pro uživatele

TYPE: xsd:string volitelný – atribut popisující typ dokumentu např.: kniha, časopis.

³⁹) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://uk.dublincore.org/schemas/xmls/>>

⁴⁰) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/standards/mods/>>

⁴¹) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/standards/marcxml/>>

⁴²) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.vraweb.org/projects/vracore4/index.html>>

⁴³) Schéma je dostupné [on-line] z WWW: <<http://dlib.nyu.edu/METS/textmd.xsd>>, dokumentace [on-line] z WWW: <<http://dlib.nyu.edu/METS/textmd.htm>>

⁴⁴) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/standards/mix/>>

⁴⁵) Schéma dostupné [on-line] z WWW: <<http://cosimo.stanford.edu/sdr/metsrights.xsd>>

⁴⁶) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/standards/premis/schemas.html>>

PROFILE: xsd:string volitelný – poskytovatel URI nebo další identifikátor pro METS

Příklad elementu METS:

```
<mets:mets xsi:schemaLocation="http://www.loc.gov/METS/
http://www.loc.gov/mets/mets.xsd
http://www.loc.gov/mods/v3 http://www.loc.gov/standards/mods/v3/mods-3-
0.xsd
http://www.loc.gov/mix/ http://www.loc.gov/mix/mix.xsd"
OBJID="ark:/13030/kt9s2009hz" TYPE="Text" LABEL="Dictation from Amelia
Hartman
Saunders : Sacramento : ms., 1887"
PROFILE="http://www.loc.gov/mets/profiles/00000005.xml">
```

6.3.2.1.1 Volitelný element <metsHdr>

Hlavička dokumentu, může obsahovat dva pomocné elementy <agent> a <altRecordID>
Atributy:

ID: xsd:ID volitelný – XML ID hodnota

ADMID: xsd:IDREFS volitelný – poskytuje XML ID hodnotu pro sekci administrativních metadat

CREATEDATE: xsd:dateTime volitelný - vznik METS dokumentu

LASTMODDATE: xsd:dateTime volitelný – poslední úprava dokumentu

RECORDSTATUS: xsd:string volitelný – statut METS dokumentu

Příklad elementu <metsHdr>:

```
<mets:metsHdr CREATEDATE="2004-06-05T10:15:00"
LASTMODDATE="2004-06-05T10:15:00">
  <mets:agent ROLE="CREATOR" TYPE="ORGANIZATION">
    <mets:name>
      Library Systems Office, University of California, Berkeley
    </mets:name>
  </mets:agent>
</mets:metsHdr>
```

6.3.2.1.1.1 Element <agent>

Využívá se k zachycení strany (agenta) a její role vzhledem k METS dokumentu. Element může obsahovat tagy <name> (název strany) a <note> (dodatečné informace popisující stranu). Atributy:

ID: xsd:ID volitelný

ROLE: povinný – role strany vzhledem k dokumentu – musí obsahovat jednu z těchto hodnot CREATOR | EDITOR | ARCHIVIST | PRESERVATION |

DISSEMINATOR | CUSTODIAN | IPOWNER | OTHER

CREATOR - tvůrce METS dokumentu

EDITOR - agent zodpovědný za editaci METS dokumentu

ARCHIVIST – agent, který využil původní prameny k vytvoření METS dokumentu

PRESERVATION

DISSEMINATOR - agent zodpovědný za distribuci dokumentuje

CUSTODIAN - agent zodpovědný za správu dokumentuje

IPOWNER – agent s duševními právy k vlastnictví

OTHER – agenti s ostatními právy/povinnostmi vzhledem k dokumentu

OTHERROLE: xsd:string volitelný – slouží k zachycení specifické role, kterou hraje agent s ohledem na METS

TYPE volitelný – popisuje formu agenta musí obsahovat jednu z následujících hodnot INDIVIDUAL | ORGANIZATION | OTHER

INDIVIDUAL – jedinec, osoba

ORGANIZATION – organizace, společnost

OTHER - nějaká další forma agenta (např., softwarový agent)

6.3.2.1.1.2 Element <altRecordID>

Alternativní ID hodnoty pro METS.

Atributy:

ID: xsd:ID volitelný

TYPE: xsd:string volitelný – popisuje typ identifikátoru (např.: OCLC #, LCCN, atd.)

6.3.2.1.2 Element <dmdSec>

Obsahuje popisná metadata objektu. Každý element musí obsahovat povinný atribut ID – unikátní identifikátor, který slouží jako odkaz na <structMap/>. Může obsahovat element:

<mdWrap> - zahrnuje popisná metadata, buď jako binární data (kódování Base64) nebo XML využívající mechanismus namespace.

<mdRef> - odkaz na zdroj XML dokumentu obsahující popisná metadata

Atributy:

ID: xsd:ID povinný

GROUPID: xsd:string volitelný – identifikátor, který umožňuje zařadit sekce do skupin

ADMID: xsd:IDREFS volitelný – poskytuje XML ID administrativním metadatům

CREATED: xsd:dateTime volitelný – datum a čas vytvoření metadat

STATUS: xsd:string - status metadatového objektu

příklad elementu <dmdSec> - odkaz:

```
<mets:dmdSec ID="PMDM1">
  <mets:mdRef
xlink:href="http://www.oac.cdlib.org/findaid/ark:/13030/kt9g50160w"
  LOCTYPE="URL" MDTYPE="EAD" LABEL="Finding Aid"/>
</mets:dmdSec>
```

příklad elementu <dmdSec> - namespace:

```
<mets:dmdSec ID="DMD1A">
  <mets:mdWrap MDTYPE="MODS">
    <mets:xmlData>
      <mods:mods>
```



```

    <mods:titleInfo>
      <mods:title>
        [Pablo de la Guerra (1833-1874), son of José de la Guerra y Noriega]
      </mods:title>
    </mods:titleInfo>
    .....
  </mods:mods>
</mets:xmlData>
</mets:mdWrap>
</mets:dmdSec>

```

6.3.2.1.3 Element <amdSec>

Administrativní část metadat. Obsahuje všechny administrativní metadata pro všechny položky v METS objektu, která jsou dělena do čtyř podčástí: techMD (technická metadata), rightsMD (práva k metadatům), sourceMD (analogový/digitální zdroj) a digiprovMD (digitální původ metadat). Opět mohou být zpřístupněna buď pomocí odkazu <mdRef> nebo XML <mdWrap>. Atributy:

ID: xsd:ID volitelný

příklad elementu <amdSec> (dle MIX, viz poz. 7):

```

<mets:amdSec>
  <mets:techMD ID="ADM1">
    <mets:mdWrap MDTYPE="NISOIMG">
      <mets:xmlData>
        <mix:mix>
          <mix:BasicImageParameters>
            <mix:Format>
              <mix:MIMETYPE>image/tiff</mix:MIMETYPE>
              <mix:Compression>
                <mix:CompressionScheme>1</mix:CompressionScheme>
              </mix:Compression>
              <mix:PhotometricInterpretation>
                <mix:ColorSpace>2</mix:ColorSpace>
              </mix:PhotometricInterpretation>
            </mix:Format>
          </mix:BasicImageParameters>
          <mix:ImageCreation>
            <mix:ImageProducer>DIL/U.C. Berkeley
Library</mix:ImageProducer>
            <mix:DeviceSource>transmission scanner</mix:DeviceSource>
            <mix:ScanningSystemCapture>
              <mix:ScanningSystemHardware>
                <mix:ScannerManufacturer>Epson</mix:ScannerManufacturer>
                <mix:ScannerModel>
                  <mix:ScannerModelName>836x1</mix:ScannerModelName>
                </mix:ScannerModel>
                <mix:ScannerModelSerialNo>8204058</mix:ScannerModelSerialNo>
              </mix:ScanningSystemHardware>
            </mix:ScanningSystemCapture>
          </mix:ImageCreation>
          <mix:ImagingPerformanceAssessment>
            <mix:SpatialMetrics>
              <mix:SamplingFrequencyUnit>2</mix:SamplingFrequencyUnit>
              <mix:XSamplingFrequency>800</mix:XSamplingFrequency>
              <mix:YSamplingFrequency>800</mix:YSamplingFrequency>
            </mix:SpatialMetrics>
            <mix:Energetics>
              <mix:BitsPerSample>8,8,8</mix:BitsPerSample>
              <mix:SamplesPerPixel>3</mix:SamplesPerPixel>
            </mix:Energetics>
          </mix:ImagingPerformanceAssessment>
        </mix:mix>
      </mets:xmlData>
    </mets:mdWrap>
  </mets:techMD>
</mets:amdSec>

```

```

        </mix:Energetics>
    </mix:ImagingPerformanceAssessment>
</mix:mix>
</mets:xmlData>
</mets:mdWrap>
</mets:techMD>
<mets:techMD ID="ADM2" />
<mets:techMD ID="ADM3" />
<mets:techMD ID="ADM4" />
<mets:techMD ID="ADM5" />
<mets:techMD ID="ADM6" />
<mets:techMD ID="ADM7" />
<mets:techMD ID="ADM8" />
<mets:rightsMD ID="ADM9" />
</mets:amdSec>

```

6.3.2.1.4 Element <fileSec>

Obsahuje odkaz na všechny soubory, které METS dokument zahrnuje. Smí obsahovat element <fileGrp> a volitelný atribut ID.

6.3.2.1.4.1 Element <fileGrp>

Umožňuje dělení souborů do skupin. Element může obsahovat buď opět další element <fileGrp> nebo <file>. Atributy:

ID: xsd:ID volitelný

VERSDATE: xsd:dateTime volitelný - datum a čas vytvoření digitálního objektu

ADMID: xsd:IDREFS volitelný - poskytuje XML ID administrativním metadatům

USE: xsd:string volitelný – určuje zamýšlené použití těchto souborů

6.3.2.1.4.2 Element <fileSec>

Reprezentuje jeden digitalizovaný objekt. Může obsahovat jeden z následujících elementů <FLocat> | <FContent> | <stream> | <transformFile> | <file> určující formu zdroje. Atributy:

ID: xsd:ID povinný

MIMETYPE: xsd:string volitelný – atribut poskytování MIME

SEQ: xsd:int volitelný - určuje pořadí souboru vzhledem ke skupině

SIZE: xsd:long volitelný – velikost souboru v bajtech

CREATED: xsd:dateTime volitelný – datum a čas vytvoření souboru

CHECKSUM: xsd:string volitelný – kontrolní součet

CHECKSUMTYPE volitelný – algoritmus kontrolního součtu, možné hodnoty : HAVAL | MD5 | SHA-1 | SHA-256 | SHA-384 | SHA-512 |

TIGER | WHIRLPOOL

příklad elementu <fileSec>:

```

<mets:fileSec>
  <mets:fileGrp VERSDATE="2003-01-22T00:00:00.0" USE="archive image">
    <mets:file ID="FID1A" MIMETYPE="image/tiff" SEQ="1"
    CREATED="2003-01-22T00:00:00.0" ADMID="ADM1 ADM5 ADM9" GROUPID="GID1">
  <mets:FLocat

```

```

xlink:href="http://sunsite.berkeley.edu/calcultures/ucb/cubanc_1_2_00004789
a.tif
" LOCTYPE="URL"/>
  </mets:file>
</mets:fileGrp>
<mets:fileGrp VERSDATE="2003-01-22T00:00:00.0" USE="thumbnail image">
  <mets:file ID="FID2A" MIMETYPE="image/gif" SEQ="1"
CREATED="2003-01-22T00:00:00.0" ADMID="ADM2 ADM6 ADM9" GROUPID="GID1">
  <mets:FLocat

xlink:href="http://sunsite.berkeley.edu/calcultures/ucb/cubanc_1_2_00004789
a_i.g
if" LOCTYPE="URL"/>
  </mets:file>
</mets:fileGrp>
<mets:fileGrp VERSDATE="2003-01-22T00:00:00.0" USE="reference image">
  <mets:file ID="FID4A" MIMETYPE="image/jpeg" SEQ="1"
CREATED="2003-01-22T00:00:00.0" ADMID="ADM4 ADM8 ADM9" GROUPID="GID1">
  <mets:FLocat

xlink:href="http://sunsite.berkeley.edu/calcultures/ucb/cubanc_1_2_00004789
a_k.j
pg" LOCTYPE="URL"/>
  </mets:file>
</mets:fileGrp>
</mets:fileSec>

```

6.3.2.1.5 Element <structMap>

Klíčová část METS souboru, jediná povinná, popisuje celkové struktury objektu (strukturální metadata). Popisuje hlavní komponenty uvnitř objektu a to, jak spolu hierarchicky souvisí. Např. pokud je objektem digitalizovaná kniha, tato sekce ukazuje, že celá kniha je rozdělena do kapitol a tyto kapitoly samotné obsahují ještě další sekce nebo subsekce. Atributy:

ID: xsd:ID volitelný

TYPE: xsd:string volitelný – umožňuje specifikovat typ strukturální mapy (PHYSICAL/LOGICAL)

LABEL: xsd:string volitelný - popis

příklad elementu <structMap>:

```

<mets:structMap TYPE="physical">
  <mets:div ORDER="1" TYPE="still image" LABEL="[Pablo de la Guerra
(1833-1874), son of José de Noriega]" DMDID="PMDM1 DMD1A">
    <mets:fptr FILEID="FID1A"/>
    <mets:fptr FILEID="FID2A"/>
    <mets:fptr FILEID="FID3A"/>
  </mets:div>
</mets:structMap>

```

6.3.2.1.6 Element <structLink> a <behaviorSec>

<structLink> - specifikace hyperlinků mezi různými částmi METS

<behaviorSec> - zaznamenává proveditelná chování spojená s obsahem METS

6.3.3 Diagram METS structure

Legenda: * = volitelný; + = opakovatelný; = atributy

6.3.4 METS profily

METS profily popisují METS dokumenty, jsou specifikovány jako samostatná schémata.⁴⁷

1. **Unique URI** – unikátní URI pro ten určitý profil přidělený vytvářející institucí. URI nesmí být duplikátem jiného URI k již registrovanému profilu.
2. **Short Title** – k popisu třídy objektu, který je profilován
3. **Abstract** – jeden odstavec popisující podstatu profilu a jeho účel
4. **Date and time of creation** – datum a čas vytvoření dokumentu
5. **Contact Information** – kontaktní informace pro ty, kteří budou později hledat další informace o profilu a jeho použití
6. **Related profiles** – tento element je možné použít k označení vztahu profilu k jinému registrovanému profilu. URI příbuzného profilu a podstata příbuznosti musí být popsány v supplied attributes. Pokud element označuje, že současný profil nahrazuje profil předchozí, musí specifikovat RELATIONSHIP 'supersedes' – náhrada- a udávat URI nahrazovaného profilu. Pokud neexistuje žádný příbuzný profil, může to tento element vyjádřit tak, že ponechá URI a RELATIONSHIP atributy prázdné.
7. **Extension schemas** – profil, který bude registrován musí označit všechna rozšiřující schémata, která mohou být použita při vytváření METS dokumentů odpovídajících profilu. Rozšiřující schéma pro registrovaný profil musí být veřejně přístupné. Musí být označeno tak, aby umožnilo autorovi dokumentu, který schéma nezná, toto jednoznačně identifikovat a najít. Registrované profily by měly obsahovat URI pro každé rozšiřující schéma a mít plný text všech označených rozšiřujících schémat v příloze k registraci profilu.
8. **Rules of description** – instituce může chtít používat zvláštní pravidla popisu. Pokud profil nespecifikuje žádná pravidla popisu, bude i tak obsahovat <description_rules> element s jedním podelementem <p> udávajícím, že profil nespecifikuje žádná pravidla popisu pro to, aby záznam odpovídal profilu.
9. **Controlled vocabularies** – instituce také může chtít využívat určité kontrolované slovníky, jako LCSH, pro obsah elementů v různých částech METS dokumentu. Každý takovýto slovník, který se bude používat pro vytváření dokumentů odpovídajících profilu, musí být v profilu jednoznačně označený, jakož i elementy a atributy kde se budou používat. Pokud není specifikovaný žádný slovník, i tak bude záznam obsahovat <controlled_vocabularies> element s jedním subelementem <p> označujícím, že žádný slovník není specifikován.
10. **Structural requirements** – strukturální požadavky umožňují instituci stanovit další omezení struktury METS dokumentu, který odpovídá profilu a to nad rámec toho co definuje sám METS formát.
11. **Technical requirements** – METS dokument může odkazovat množství externích souborů, včetně obsahových souborů pro METS objekt (skrz <Flocat> elementy), executable behaviors (skrz <mechanism> element) a externí metadata (skrz <mdRef> elementy). Instituce může požadovat omezení na typy souborů, na které je odkazováno, nebo trvat např. na tom, že všechny obrázky budou ve formátu TIFF 6.0 a budou mít hloubku 16 až 32 bitů, apod.
12. **Tools and applications** – profil by měl poskytnout popis všech přidružených nástrojů, včetně validátorů, stylesheetů, atd., které mohou nebo se musí použít s METS dokumentem odpovídajícím profilu. Popis musí obsahovat jméno, popis a URI pro každý nástroj. Pokud žádný nástroj není, profil i tak musí obsahovat jeden element <tool> s jedním subelementem <note>.

⁴⁷) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/standards/mets/mets-profiles.html>>

13. **Sample document** – METS profil může obsahovat jednu nebo více příloh. Každý profil musí obsahovat nejméně jednu přílohu s příkladem METS dokumentu, který odpovídá profilu. Tento příklad musí být vždy v první příloze k profilu.

7 Identifikátory

Při zpracovávání velkého množství dokumentů z mnoha zdrojů leží zásadní otázka ve způsobu identifikace dokumentů a jejich jednotlivých částí. Obecně lze říci, že zápis této identifikace musí být stanoven tak, aby zaručoval jednoznačný (unikátní) výskyt pro všechny záznamy ze všech zdrojů na celém světě (na nekonečně dlouhou dobu), a umožňoval tak bezchybné adresování dokumentů a jejich částí.⁴⁸ Ačkoli pro všechny české archivní instituce a jejich archivní soubory existují unikátní identifikátory, uvnitř těchto institucí pak i identifikátory jednotlivých archivních pomůcek s přesnou identifikací archivních záznamů (např. inventárních, katalogových aj.), není problematika zápisu této identifikace doposud uspokojivě vyřešena. Autoři tohoto návrhu si nekladou za cíl definitivně rozřešit tuto záležitost, ale spíše upozornit na možnosti, které se nabízejí s ohledem na dosavadní praxi označování archivních pomůcek v českém prostředí a praxi zahraničních institucí. Smyslem této kapitoly je nabídnout určitá řešení, která by měla být podrobněji diskutována v širším kruhu, např. s představiteli Archivní správy.

7.1 Struktura identifikace

Pokud vyjdeme ze všeobecného mezinárodního standardu pro archivní popis ISAD(G), nalezneme v části 3.1.1 doporučení pro identifikaci jednotky popisu.⁴⁹ Ta se má skládat ze tří samostatných částí:

- 1) z označení země (podle normy ISO 3166),⁵⁰
- 2) z používaného označení depozitáře (archivu),
- 3) z jedinečného identifikátoru jednotky popisu.

Zatímco první část identifikace je jednoznačně dána mezinárodní normou, ostatní dvě jsou zcela volitelné. V případě označení archivu se nabízí několik možností. Identifikovat lze např. podle normy ISO 15511:2003, která podává jen neobecnější pravidla pro identifikaci knihoven.⁵¹ Kód knihoven je tvořen jakousi zkratkou místa a názvu. Tuto identifikaci přijaly i české knihovny, které ji používají při katalogizaci svých fondů (ve formátu MARC).⁵² Např.: CZ-CbJVK - České Budějovice, Jihočeská vědecká knihovna
CZ-KvRL - Karlovy Vary, Regionální knihovna
CZ-PrCU - Praha, Karlova univerzita

Vytváření analogických textových zkratk archívů podle této syntaxe by bylo možné navrhnout. Zatímco označení typu instituce by bylo velmi snadné (použily by se stávající zkratky NA, SOA, SOKA, AM), komplikovanější by bylo jednoznačné označení měst (jak by vypadala zkratka pro okresní města Praha, Prostějov, Přerov, Příbram?). Tento systém zápisu by byl pro archivy nový a jistě by zpočátku budil rozpaky. Na druhou stranu nelze opominout

⁴⁸) Požadavky na identifikaci informačních zdrojů udává např. *RFC 1737 – Functional Requirements for Uniform Resource Names*, viz [on-line] z WWW: <<http://www.ietf.org/rfc/rfc1737.txt>>

⁴⁹) *ISAD(G). Všeobecný mezinárodní standard pro archivní popis*. 2. vydání. Praha: Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2009. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.ica.org>>

⁵⁰) *ČSN ISO 3166:1997 – Kódy pro názvy zemí a jejich částí*, Praha: Český normalizační institut, 2000

⁵¹) *ISO 15511:2003, Information and documentation - International Standard Identifier for Libraries and Related Organizations (ISIL)*. Tuto normu pro označování správců archivních pomůcek doporučuje i standard EAD (atribut MAINAGENCYCODE v elementu <eadid>), viz [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/ead/tglib/elements/eadid.html>, http://www.loc.gov/ead/tglib/att_gen.html>.

⁵²) Identifikace knihoven je spravována Kongresovou knihovnou, *Network Development & Marc Standards Office*, viz [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/marc/organizations/orgshome.html>>.

jeho výhodu ve snadném rozpoznání kódu instituce bez pomocných evidencí (číselníků), nehledě na to, že k jeho využití přistoupila i muzea v rámci projektu interoperability národních autoritních záznamů.

U českých archivů se od dob centrální evidence archivních souborů používá pro označování strukturovaný číselný řetězec, který zabezpečuje kvalitní jednoznačnost v rámci českých archivů snadnou strojovou čitelnost. Např.:

100000010 - Národní archiv

216000010 - Moravský zemský archiv v Brně

221206010 - SOkA Mělník

321100010 - Archiv hlavního města Prahy

Jeho nevýhodou je jen složitější čitelnost bez přiloženého číselníku, což může být na škodu pouze v případě, pokud by tato funkcionality byla vyžadována.

Další volitelnou (třebas i doplňkovou) alternativou je registrace označení u některé z autorit, která zajišťuje přidělení unikátního řetězce pro dané instituce. Např. standard EAD doporučuje použití formálního veřejného identifikátoru, jehož správa je předepsána normou ISO/IEC 9070:1991.⁵³ Tento způsob je však málo popsán v dostupných zdrojích, stejně tak v příkladech již existujících dokumentů (např. archivních pomůcek formátovaných dle standardu EAD a uložených v XML), proto o něm nelze uvést nic bližšího. Alespoň z toho mála údajů, které jsou k dispozici lze říci, že podoba identifikátoru není nijak výrazně omezována (použitím speciálních znaků, počtem znaků atd.). Druhý způsob je pak dán systémem DOI, jenž se uplatňuje u některých elektronických dokumentů.⁵⁴ Je to výrazně proprietární systém, který má širší uplatnění než jen pouhou identifikaci dokumentů. S návazností na The Handle System⁵⁵ umožňuje provázat jednoznačný název dokumentu s adresou jeho uložení a zaručit tak vyhledání dokumentu i při změně jeho uložení. Systém je tak blízký řešení PURL,⁵⁶ ovšem doveden k větší dokonalosti tím, že je schopen adresovat (identifikovat) i jednotlivé části dokumentu. Syntax systému DOI se skládá pouze z čísel a oddělovačů. Např.

10.1000/182

Zatímco 10 identifikuje systém DOI, předpona (prefix) 1000 uvádí instituci, přípona (suffix) 182 označuje příslušný dokument. Výhoda tohoto systému spočívá v pokrytí identifikace nejen instituce, ale i dokumentu a jeho částí. Je tak kompletním systémem pro označování elektronických dokumentů navíc s tou přidanou hodnotou, že umožňuje jejich přesné nalezení na síti. Přes výhody popsané výše, jde vždy o identifikaci digitálních objektů nikoli dokumentů jako takových (ať už jsou v jakékoli podobě). Je nutné zmapovat nasazení DOI u ostatních institucí a jejich dokumentů, aby bylo možné zvážit použití tohoto způsobu označování pro české archivy, příp. archivní pomůcky.⁵⁷

Na úrovni dokumentu neexistuje žádné doporučení pro identifikaci,⁵⁸ proto můžeme vycházet z existující praxe. Archivní pomůcka jako dokument má své evidenční číslo v rámci

⁵³) ISO/IEC 9070:1991, *Information technology -- SGML support facilities -- Registration procedures for public text owner identifiers*. Standard EAD využívá tohoto označení pro atribut PUBLICID v elementu <eadid>, viz [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/ead/tglib/elements/eadid.html>>, <http://www.loc.gov/ead/tglib/att_gen.html>.

⁵⁴) DOI (*Digital Object Identifier*), viz [on-line] z WWW: <<http://doi.org/>>.

⁵⁵) Viz [on-line] z WWW: <<http://www.handle.net/>>.

⁵⁶) PURL (*Persistent Uniform Resource Locator*), viz [on-line] z WWW: <<http://www.purl.org/>>.

⁵⁷) Vztahy mezi PURL, DOI a URN se zabývají např. stránky WWW: <<http://www.etdguide.org/content/4.3.1-English.htm>> ; <<http://www.dlib.org/dlib/june98/06powell.html>>. Lze doporučit také stránku Národní knihovny ČR věnované perzistentním identifikátorům [on-line] z WWW: <<http://www.ndk.cz/ochrana-digitalnich-dat/pid-1/PID>>.

⁵⁸) ISAD(G) uvádí jen obecné archivní označení (např. signaturu), EAD žádný technický identifikátor přímo nepředepisuje.

příslušného archivu. Uvnitř dané pomůcky se pak nacházejí jednoznačné identifikátory záznamů (archiválií a jejich částí). I když by bylo logičtější odkazovat se ve vyšší úrovni spíše na označení archivní ho souboru než archivní pomůcky, nelze tak učinit z prostého důvodu. Dosud totiž neplatí že 1 archivní soubor = 1 archivní pomůcka. Je tak možné, že jeden záznam (jednotka popisu) bude uveden ve více archivních pomůčkách pod různým označením. Stejně tak stejné označení (inv. čísla) může mít více záznamů uvnitř jednoho archivního souboru. Podstatný pro identifikaci je tak dokument, tj. evidenční číslo archivní pomůcky, u kterého může být v zápisu uvedeno na vyšší úrovni i číslo příslušného archivního fondu či sbírky. Uvnitř archivní pomůcky se pak lze odkazovat na její jednotlivé části pomocí identifikace, která je vložena u každého záznamu. V případě dokumentů vytvořených podle SUZAP jsou jednotlivé záznamy určeny pomocí atributu <aID> a jejich vztah k nadřazeným záznamům popsán atributem <aIDRef>.

Řešení této problematiky se promítlo do návrhu nových základních pravidel pro zpracování arhciválií (část B této výzkumné zprávy).

7.2 Zápis identifikace

Pro zápis identifikace je vhodné použít nějaký existující systém označování zdrojů. Při rezignaci na identifikaci přesného místa zdroje lze zcela opominout sytém PURL nebo The Handle System (vhodné jsou jen pro statické dokumenty, např. obrázky, PDF atd.). Určitou možnost nabízí systém DOI, o němž byla řeč výše, nebo nezmíněné adresování pomocí URN.⁵⁹

URN jako podmnožina obecné identifikace zdrojů v prostředí Internetu (URI)⁶⁰ je narozdíl od URL schopen zaznamenat jedinečný jmenný identifikátor jakéhokoli zdroje. Jeho syntaxe je přesně dána předpisem RFC 2141⁶¹ v podobě <URN> ::= "urn:" <NID> ":" <NSS>, kde <NID> je identifikátor jmenného prostoru a <NSS> je hodnota z tohoto prostoru. U autority IANA,⁶² která spravuje jmenné prostory, je evidováno osm základních prostorů pro: IETF Documents, People and Organizations, ISSN, Object Identifiers, NewsML Resources, OASIS, XML.org, Public Identifiers.⁶³

V případě identifikace pro archivy by přicházel v úvahu posledně jmenovaný jmenný prostor pro formální veřejné identifikátory, jehož syntaxi pro URN předepisuje RFC 3151.⁶⁴ Výsledný zápis v URN by nakonec odpovídal dohodnuté struktuře identifikace. Např.:

CZ/321100010/369/is3.2.5.26 =>

urn:publicid:CZ%2F321100010%2F369%2Fis3.2.5.26

CZ:archives:321100010:1216/369:is3.2.5.26 =>

urn:publicid:CZ%3Aarchives%3A321100010%3A1216%3A369%3Ais3.2.5.26

CZ//archives//PrAM//FindingAid//369//is3.2.5.2 =>

urn:publicid:CZ:archives:PrAM:FindingAid:369:is3.2.5.2

Konečný zápis v URN bude nutno podrobit pečlivému zkoumání, aby vyhovoval všem

⁵⁹) URN (*Uniform Resource Names*), viz [on-line] z WWW: <<http://www.ietf.org/html.charters/OLD/urn-charter.html>>.

⁶⁰) URI (*Uniform Resource Identifiers*), viz [on-line] z WWW: <<http://gbiv.com/protocols/uri/>>. V tomto systému sestavil identifikaci archivních souborů a pomůcek J. Hora pro standard Inventářů dle Archivní správy, viz příl. 4 (Základní koncepce URI archivních informačních zdrojů) dokumentu Popis DTD pro ukládání archivních pomůcek druhu inventář a dílčí inventář v digitální podobě. [online]. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.mvcr.cz/archivnictvi/standardy/popisdtdtypu03.pdf>>, c2005, [cit. 2007-11-23].

⁶¹) RFC 2141 – URN Syntax, viz [on-line] z WWW: <<http://www.ietf.org/rfc/rfc2141.txt>>.

⁶²) IANA (*Internet Assigned Numbers Authority*), viz [on-line] z WWW: <<http://www.iana.org/>>.

⁶³) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.w3.org/TR/uri-clarification/#registered-nids>>.

⁶⁴) RFC 3151 – A URN Namespace for Public Identifiers, viz [on-line] z WWW: <<http://www.ietf.org/rfc/rfc3151.txt>>.

syntaktickým pravidlům.

8 Rozšíření XML standardu SUZAP o možnost připojení digitálních objektů (reprodukcí)

V archivním prostředí se nyní pro popisná metadata archivní pomůcky typu inventář, popř. katalog (standard SUZAP) využívá Dublin Core, který je také podporovaným formátem v METS. Technická metadata se v současné době nepoživují, je nutné zvolit vhodný formát, který umožní zachytit všechny potřebné informace.

Schéma METS lze využít nejen k popisu jednoho souboru, ale celých skupin. Z toho vyplývá, že jeden METS dokument může reprezentovat všechny soubory vztahující se k jednomu fondu. Při využití toho způsobu není dořešeno, jakým způsobem by byla zachycena vazba mezi souborem a záznamem celého archivního souboru.

Další možností je rozšíření archivního standardu SUZAP⁶⁵ např. o element `<reprodukce>`, který by bylo možné přiřadit ke každému záznamu. Element by obsahoval odkaz nebo XML METS dokumentu s metadaty ke všem souborům svázaným s tímto záznamem.

Pro popis digitálního objektu bylo zvoleno XML schéma METS, které umožňuje připojení digitálních souborů v libovolném formátu a všech relativních metadat (popisných, administrativních a strukturálních).

Připojením METS dokumentu ke XML standardům pro elektronické archivní pomůcky (SUZAP, dále jen standard) nám umožní jednoznačně identifikovat připojené soubory a zpětně je přiřadit k určitému záznamu archivního souboru (dále jen fond). A to tím, že využijeme unikátní identifikátor, jednotlivých záznamů fondu.

```
<inventSeznam aID="is" aPopis="Inventární seznam">
  <castIS aID="is1" aIDRef="is" aUrovenVn="1">
    <nadpisIS>
      <obsah>Organizace, činnost a zaměstnanci PTZÚ, výzkumnictví obecně
    </obsah>
    </nadpisIS>
    <castIS aID="is1.1" aIDRef="is1" aUrovenVn="2">
      <radekIS>
        <invCislo>1</invCislo>
        <puvZnaceni/>
        <obsah>Zřízení PTZÚ (resp. zrušení radiolaboratoře ministerstva
          pošt a telegrafů, 1929), článek o PTZÚ (1932), podklady pro
          soupis výzkumných a zkušebních ústavů - dotazník (1936),
          komise pro měření hluku ve velkoměstech - hluková měření v
          PTZÚ (1938).....
        </obsah>
        <datace>1929-1949</datace>
        <uklCislo/>
        <eviJednotka>
          <druhEVJ>ka</druhEVJ>
          <cisloEVJ>1</cisloEVJ>
        </eviJednotka>
      </radekIS>
      <castIS aID="is1.1.1" aIDRef="is1.1" aUrovenVn="3">
        <radekIS>
          <invCislo/>
          <puvZnaceni/>
          <obsah>Zřízení (výnosem z 6.11.1928), náplň činnosti ústavu,
            organizace
          </obsah>
        </radekIS>
      </castIS>
    </castIS>
  </castIS>
</inventSeznam>
```

⁶⁵) Dostupné [on-line] z WWW: <http://www.mvcr.cz/archivnictvi/standardy/popisdttdtypu03.pdf>

```

<dataace>1929-1949</dataace>
<uklCislo/>
<eviJednotka>
  <druhEVJ>ka</druhEVJ>
  <cisloEVJ>1</cisloEVJ>
</eviJednotka>
</radekIS>
</castIS>
</castIS>
</inventSeznam>

```

Protože každý záznam může obsahovat libovolný počet připojených souborů musíme identifikátor (dále ID) rozšířit o pořadové číslo. Výsledné ID by mohlo mít například následující podobu „is1.1_00001, is1.1_00002, is1.1.1_00001.....“.

Pro obrazové soubory s náhledem rozšíříme ID ještě o příznak „t“ (thumbnail) „is1.1.1_00002, is1.1.1_00002t.....“.

8.1 Popis struktury METS

Navrhovaná podoba struktury METS dokumentu v archivním prostředí umožní jednoznačně připojit a popsat k archivní pomůcce soubory, které s ní souvisejí. Popisná metadata by měla být pořizována (nejlépe automaticky generována) ke každému záznamu, který obsahuje připojené soubory (tzn. všechny soubory připojené k jednomu záznamu budou mít stejná metadata).

8.1.1 Hlavička

```

<mets:mets xsi:schemaLocation="http://www.loc.gov/METS/http://www.loc.gov/mets/mets.xsd
http://www.loc.gov/mods/v3 http://www.loc.gov/standards/mods/v3/mods-3-0.xsd
http://www.loc.gov/mix/ http://www.loc.gov/mix/mix.xsd"
OBJID="UID" TYPE="inventář" LABEL="České gubernium - Duchovní komise, Praha">
  <mets:metsHdr CREATEDATE="2004-06-05T10:15:00" LASTMODDATE="2004-06-05T10:15:00">
    <mets:agent ROLE="CREATOR" TYPE="ORGANIZATION">
      <mets:name>Národní archiv</mets:name>
    </mets:agent>
  </mets:metsHdr>
  <mets:dmdSec ID="PMDC10000001000001000">
    <mets:mdRef xlink:href="http://www.nacr.cz/repo/100000010/00001000/"
LOCTYPE="URL" MDTYPE="EAD" LABEL="Finding Aid"/>
  </mets:dmdSec>
</mets>

```

Každý METS dokument bude nutné vybavit unikátním identifikátorem UID, vzhledem ke skutečnosti, že dokument bude obsahovat veškeré reprodukce obsažené v jednom fondu nabízí se složit UID z čísla archivu, čísla karty případně čísla karty fondu. V praxi však při zpracování dochází k dělení fondů na menší celky, které už nelze jednoznačně identifikovat pomocí evidence PEvA.

Dokument dále uvádí popis typu obsahu, název a role strany vzhledem k dokumentu. Ty mohou být následující:

- EDITOR - agent zodpovědný za editaci METS dokumentuje
- ARCHIVIST – agent, který využil původní prameny k vytvoření METS dokumentu
- PRESERVATION
- DISSEMINATOR - agent zodpovědný za distribuci dokumentuje
- CUSTODIAN - agent zodpovědný za správu dokumentuje
- IPOWNER – agent s duševními právy k vlastnictví
- OTHER – agenti s ostatními právy/povinnostmi vzhledem k dokumentu

8.1.2 Popisná metadata

Pro uložení popisných metadat slouží element `<mets:dmdSec>`. METS podporuje tyto formáty popisných metadat: Dublin Core, Metadata Object Description Schema (MODS)², MARCXML MARC 21 Schema (MARCXML)³ a VRA Core⁴. Budeme využívat formát Dublin Core, který je již v archivnictví zaveden.

Metadata je možné připojit buď pomocí elementu `<mdWrap>` (zahrnuje popisná metadata, buď jako binární data (kódování Base64) nebo XML využívající mechanismus namespace) nebo `<mdRef>` (odkaz na zdroj XML dokumentu obsahující popisná metadata).

Příklad `<mdRef>`:

```
<mets:dmdSec ID="DMD1">
  <mets:mdRef xlink:href="http://www.nacr.cz/....." LOCTYPE="URL" MDTYPE="DC" LABEL="popis"/>
</mets:dmdSec>
```

Příklad `<mdWrap>`:

```
<mets:dmdSec ID="DMD2">
  <mets:mdWrap MDTYPE="DC">
    <mets:xmlData>
      <dc>Title>Sbirka tisků 1848</dc>Title>
      <dc:Creator>Administrator</dc:Creator>
      <dc:Description>Archivní pomůcka</dc:Description>
      <dc:Description>Inventář</dc:Description>
      <dc:Publisher>Státní ústřední archiv</dc:Publisher>
      <dc>Date>2007-10-10</dc>Date>
      <dc>Type>Text</dc>Type>
      <dc:Format>text/XML</dc:Format>
      <dc:Identifier>czarch://CZ-
130000101/archPomucka?evidencniCislo=00233/cisloCasti=000</dc:Identifier>
      <dc:Source>czarch://CZ-130000101/archSoubor?cisloListu=00233/cisloCasti=000</dc:Source>
      <dc:Language>cs-CZ</dc:Language>
    </mets:xmlData>
  </mets:mdWrap>
</mets:dmdSec>
```

METS dokument by měl obsahovat popisná metadata vztahující se k celému fondu a metadata ke každému záznamu s připojenou reprodukcí. Popisná metadata záznamu budou společná pro všechny jeho připojené reprodukce.

8.1.4 Administrativní metadata

Administrativní část metadat objektu obsahuje všechny administrativní metadata pro všechny položky v METS, která jsou dělena do čtyř podčástí: techMD (technická metadata), rightsMD (práva k metadatům), sourceMD (analogový/digitální zdroj) a digiprovMD (digitální původ metadat). Opět mohou být zpřístupněna buď pomocí odkazu `<mdRef>` nebo XML `<mdWrap>`.

```
<mets:amdSec>
  <mets:techMD ID="ADM1" />
  <mets:techMD ID="ADM2" />
  <mets:techMD ID="ADM3" />
  <mets:techMD ID="ADM4" />
  <mets:techMD ID="ADM5" />
  <mets:techMD ID="ADM6" />
  <mets:techMD ID="ADM7" />
  <mets:techMD ID="ADM8" />
  <mets:rightsMD ID="ADM9" />
</mets:amdSec>
```

Každá připojená reprodukce (soubor) by měl obsahovat minimálně technická metadata.

8.1.5 Souborová sekce

Tato sekce obsahuje linky s lokací na všechny soubory a odkazy na příslušná technická metadata ze sekce **amdSec** (nelze připojit popisná metadata), které jsou ve fondu obsaženy.

```
<mets:fileSec>
  <mets:fileGrp ID="FILE1" USE="Transcription">
    <mets:file ID="is.1.1_00001" ADMID="ADM1 ADM9" MIMETYPE="image/tiff">
      <mets:Flocat xlink:href="http://www.nacr.cz/.../x.tif" LOCTYPE="URL"/>
    </mets:file>
  </mets:fileGrp>
</mets:fileSec>
```

8.1.6 Propojení struktury s obsahem a metadaty

V sekci **structMap** jsou propojeny popisná metadata s jednotlivými soubory. Vlastnost elementu **div**, který lze zanořovat do sebe můžeme vytvořit libovolnou strukturu. Pro archivní potřeby navrhuji vytvořit element **div**, který bude reprezentovat celý inventář. Pomocí atributu **DMDID** připojíme popisná metadata fondu.

Pro spojení popisných metadat k jednotlivým souborům (záznamům) využijeme opět element **div**, který je zanořený ve druhé úrovni. Do atributu **ID** uvedeme jednoznačný identifikátor záznamu archivní pomůcky viz. 1. a zonoříme do něj elementy **fptr** s odkazem na konkrétní soubory.

```
<mets:structMap TYPE="physical">
  <mets:div TYPE="inventář" LABEL="Sbírka tisků 1848" DMDID="DMD1">
    <mets:div TYPE="záznam" ID="is.1.1" DMDID="DMD3">
      <mets:fptr FILEID="is.1.1_00001"/>
      <mets:fptr FILEID="is.1.1_00001t"/>
      <mets:fptr FILEID="is.1.1_00002"/>
      <mets:fptr FILEID="is.1.1_00002t"/>
    </mets:div>
    <mets:div TYPE="záznam" ID="is.1.6" DMDID="DMD4">
      <mets:fptr FILEID="is.1.6_00001"/>
      <mets:fptr FILEID="is.1.6_00001t"/>
    </mets:div>
    <mets:div TYPE="záznam" ID="is.1.10" DMDID="DMD5">
      <mets:fptr FILEID="is.1.10_00001"/>
      <mets:fptr FILEID="is.1.10_00001t"/>
      <mets:fptr FILEID="is.1.10_00002"/>
      <mets:fptr FILEID="is.1.10_00002t"/>
    </mets:div>
  </mets:div>
</mets:structMap>
```

9 Komunikace a sklizení metadat: OAI-PMH

9.1. Úvod

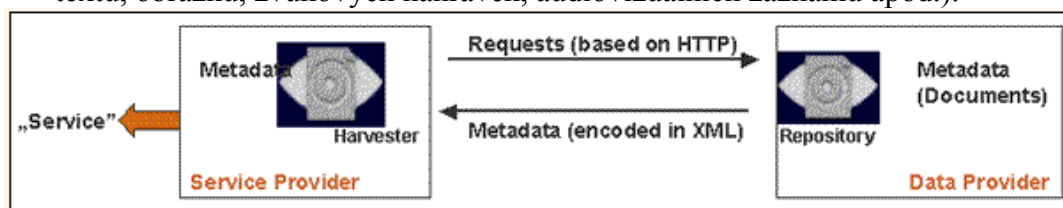
OAI-PMH⁶⁶ je protokol pro sklizení (harvestování, harvesting) metadat navržený platformou Open Archives Initiative. Podnětem k tomuto kroku byla snaha zpřístupnit na Internetu dokumenty uložené v různých digitálních repozitářích (digitálních úložištích knihoven a archivů) na základě vzájemné výměny a sdílení metadat uložených v elektronických systémech těchto institucí prostřednictvím jejich sklizení (harvestingu). Hlavní myšlenky lze shrnout do těchto bodů:

- celosvětové propojení odborných pracovišť (archivů)
- volný přístup do archivů alespoň na úrovni zpřístupnění metadat
- logicky navržená uživatelská rozhraní archivů a poskytovatelů služeb
- jednoduchá implementace s použitím rozšířených protokolů založených např. na HTTP, XML, DC

Celý dokument v českém překladu – příručka (tutorial) OAI-PMH je uveden v příloze 4. Zde jsou z něho průběžně citovány pouze vybrané části a obrázky.⁶⁷

Jsou zde dvě skupiny „účastníků“ sklizení protokolem OAI-PMH:

- 1) Data Provider – (poskytovatelé dat, repozitář) - poskytují volný přístup k metadatům prostřednictvím OAI-PMH. Poskytovatelé dat (otevřené archivy, datové sklady) umožňují volný přístup k metadatům svých repozitářů a mohou, ne nezbytně nutně, zpřístupňovat celé texty i další prostředky (např. obrázky).
- 2) Service Provider - (poskytovatel služeb) - spravují klientský program, který získává metadatové záznamy z repozitářů. Poskytovatelé služeb využívají OAI-PMH rozhraní ke sklizení metadat poskytovatelů dat a k jejich ukládání. Ke sklizení se nepoužívají on-line vyhledávací dotazy adresované poskytovatelům dat, ale „sklízecí“ služby OAI-PMH. Poskytovatelé služeb nabízejí služby založené na sklizení metadat a mohou je rozšířit o další služby s přidanou hodnotou (vyhledávání, zpřístupnění zdrojových dat – textů, obrázků, zvukových nahrávek, audiovizuálních záznamů apod.).

9.2 Definice a koncepty

Zpřístupnění zdrojových dat popsaných metadatou není předmětem OAI-PMH protokolu. Repozitáře musí umožňovat vytěžování metadat alespoň ve formátu Dublin Core (DC). Prostřednictvím OAI-PMH mohou být definovány a přenášeny další metadatové formáty. Všechna poskytnutá metadata musí odpovídat příslušné specifikaci jmenného prostoru. Základem metadatového formátu Dublin Core je sada 15 elementů. Všechny tyto

⁶⁶) OAI-PMH – Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting. Základní specifikace dostupná [on-line] z WWW: <<http://re.cs.uct.ac.za/>>.

⁶⁷) OAI for Beginners - the Open Archives Forum online tutorial. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.oaforum.org/tutorial/>>.

elementy jsou volitelné a mohou se opakovat. Vzhledem k tomu, že lze metadata poskytovat v dalších metadatových formátech, jsou v OAI-PMH definovány dvě úrovně metadat popisujících zdrojový objekt (Resource - např. text nebo obrázek) – metadatový objekt (Item), který má přiřazený jednoznačný identifikátor a metadatový záznam (Record), který je odvozen od metadatového objektu a je formátován v konkrétním metadatovém formátu (DC, MARC apod.) vyžádaném harvesterem (poskytovatelem služeb).

OAI-PMH umožňuje výběrové sklizení metadat na základě přiřazení předem definované sady nebo na základě časového údaje. Sady umožňují logické členění repozitářů. Tato vlastnost je volitelná. Archivy nemusí mít definovány žádné sady. Nejsou dány žádné doporučení pro implementaci sad. Sady nemusí nutně vyjadřovat obsah repozitáře. Nejsou striktně hierarchické. Sady záznamů jsou definovány na základě dohod v rámci komunit, ve kterých se předpokládá realizace sklizení metadat. Požadavky na sklizení musí být odesílány pomocí HTTP protokolu metodou GET nebo POST, repozitáře musí podporovat obě tyto metody. Každý požadavek se skládá z URL repozitáře a argumentů zapsaných ve tvaru klíč=hodnota. Jedním z těchto klíčů musí být tzv. sloveso verb=typ_požadavku, kde typ_požadavku je příkaz, např. ListRecords pro výpis záznamů. Použití dalších dvojic klíč=hodnota závisí na zvoleném příkazu. Poskytovatel dat není povinný používat všechny typy příkazů, avšak repozitář musí mít implementovány všechny (6 základních příkazů).

V závislosti na typu příkazu jsou dány povinné a volitelné argumenty. Odpovědi jsou formátovány pomocí HTTP transportního protokolu. Obsah musí být typu text/xml, tedy text zapsaný ve formátu XML. Obecně repozitář na základě takto formulovaných požadavků vrací XML dokumenty v kódování UTF-8 nebo HTTP chybová hlášení. Vrácený XML dokument lze validovat pomocí XML schématu, které je součástí OAI-PMH protokolu. Chybová hlášení jsou založena na HTTP chybových stavových kódech (např. 503 - služba není dostupná) a odvozena od OAI-PMH chybových identifikátorů (např. neplatný argument, neplatný příkaz apod.). OAI-PMH umožňuje volitelně přenos metadat v komprimovaném tvaru. Identifikace kompresní metody je povinná. Odpověď musí být správně formátovaný XML dokument s uvedením definovaných OAI-PMH značek. OAI-PMH podporuje řízený tok metadat - sklizení metadat po částech v případě, že poskytnutá metadata jsou většího objemu. O tom, zda bude odpověď rozdělena na části a jakým způsobem, rozhoduje repozitář – poskytovatel dat. Odpověď na požadavek obsahuje v tomto případě nekompletní seznam metadat a odkaz na další část seznamu. Pokud byl datový přenos přerušen, lze opakovat požadavek na pokračování ve sklizení dosud nepřenesené části seznamu.

9.2.1. Harvester

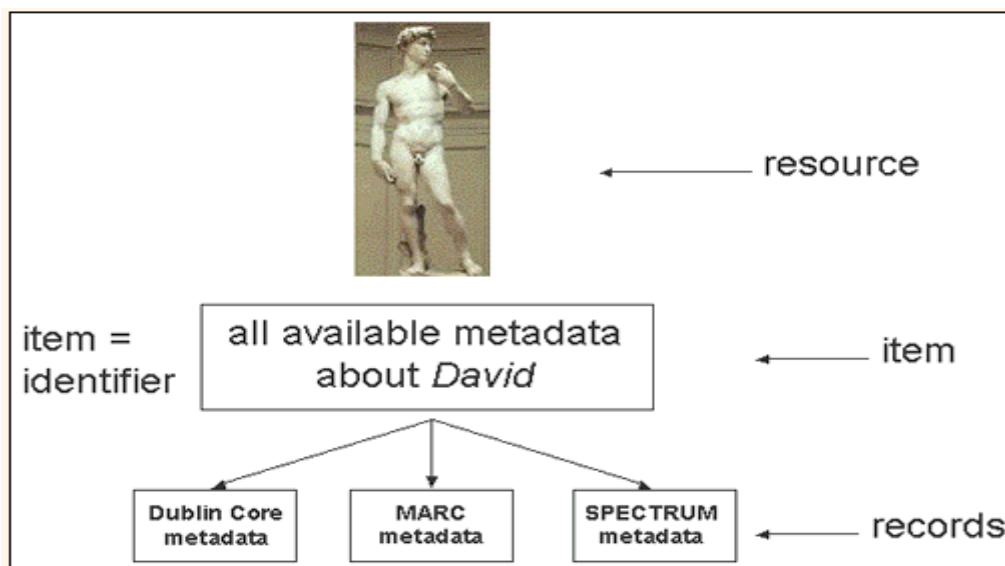
Harvester je klientská aplikace založená na OAI-PMH požadavcích. Je provozovaný poskytovatelem služeb jako prostředek pro sklizení metadat z repozitářů.

9.2.2 Repozitory

Repozitář je síti přístupný server, který umí zpracovat šest OAI-PMH požadavků definovaných způsobem. Repozitář je spravovaný poskytovatelem dat umožňuje vystavení metadat pro sklizení.

9.2.3 Item

Metadatový objekt uložený v repozitáři, který obsahuje nebo dynamicky generuje metadata o jednotlivých zdrojích ve více formátech. Ty mohou být sklizeny přes OAI-PMH jako záznamy. Každá položka má identifikátor, který je jednoznačný v rámci repozitáře.

V archivním prostředí metadatový objekt představuje například archivní fond, archivní pomůcka nebo původce.

9.2.4 Jednoznačný identifikátor

Nejedná se o identifikátor popisovaného zdroje (*resource*). Využívá se jako jednoznačný identifikátor metadatového objektu (*item*), který sdílí všechny odvozené metadatové dokumenty (*records*). Musí vyhovovat specifikaci URI,⁶⁸ může například využít *oai-identifier*, který je definovaný následujícím schématem:

```

<schema targetNamespace="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai-
identifier"
  xmlns:oai-identifier="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai-identifier"
  xmlns="http://www.w3.org/2001/XMLSchema"
  elementFormDefault="qualified"
  attributeFormDefault="unqualified">

  <annotation>
    <documentation>
      Schema for description section of Identify reply of OAI-PMH v2.0.
      For repositories that comply with the oai format for unique
      identifiers for items records. See:
      http://www.openarchives.org/OAI/2.0/guidelines-oai-identifier.htm
      Validated with http://www.w3.org/2001/03/webdata/xsv on 2002-05-16
      Corrected to handle single letter elements in domain name, e.g
      ebibpol.p.lodz.pl 2007-05-22
      Simeon Warner $Date: 2007-06-07 19:28:11 $
    </documentation>
  </annotation>

  <element name="oai-identifier" type="oai-identifier:oai-identifierType"/>

  <complexType name="oai-identifierType">
    <sequence>
      <element name="scheme" minOccurs="1" maxOccurs="1"
        type="string" fixed="oai"/>
      <element name="repositoryIdentifier" minOccurs="1" maxOccurs="1"
        type="oai-identifier:repositoryIdentifierType"/>
      <element name="delimiter" minOccurs="1" maxOccurs="1"
    
```

⁶⁸) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.ietf.org/rfc/rfc2396.txt?number=2396>>

```

        type="string" fixed=":"/>
    <element name="sampleIdentifier" minOccurs="1" maxOccurs="1"
        type="oai-identifier:sampleIdentifierType"/>
</sequence>
</complexType>

<simpleType name="repositoryIdentifierType">
    <restriction base="string">
        <pattern value="[a-zA-Z][a-zA-Z0-9\-\]* (\.[a-zA-Z][a-zA-Z0-9\-\])*" />
    </restriction>
</simpleType>

<simpleType name="sampleIdentifierType">
    <restriction base="string">
        <pattern value="oai:[a-zA-Z][a-zA-Z0-9\-\]* (\.[a-zA-Z][a-zA-Z0-9\-\]
]*)+:[a-zA-Z0-9\-\_\.!~\*\&apos;\(\)\;/\?:@&amp;=\+\$,%]" />
        <!--meta ., \, ?, *, +, {, } (, ), [ or ] -->
    </restriction>
</simpleType>
</schema>

```

OAI identifikátor se skládá ze tří částí, které jsou odděleny dvojtečkou. První část obsahuje označení schématu, v tomto případě vždy „oai“. Druhá část má podobu doménového jména serveru hostujícího repozitář. Třetí část tvoří jednoznačný identifikátor metadatového objektu.

Příklad jednoznačného identifikátoru:

oai:images.archives.utah.gov:85039

Identifikátory mohou být využity dvěma způsoby: poskytovatel služeb si může vyžádat jejich kompletní seznam nebo může udáním konkrétního identifikátoru získat příslušný metadatový záznam v příslušném formátu.

9.1.5 Record

Metadatový záznam používá pro přenos syntaxi XML. Záznam se dělí na tři části hlavičku (*header*), metadatový záznam (*metadata*) a pomocné údaje (*about*).

- 1) hlavička – obsahuje jednoznačný identifikátor a náležitosti nutné pro výběrové sklizení záznamů. Hlavička se skládá z následujících částí:
 - jednoznačný identifikátor (element <identifier>)
 - časové razítko (element <datestamp>) – datum vytvoření, modifikace nebo zrušení záznamu
 - žádný nebo více elementů <setSpec> určující příslušnost k sadám
 - volitelné údaj o smazání metadatového objektu z databáze
- 2) metadata – obsahuje metadata ve vyžádaném formátu. Repozitář musí být schopen vrátit data ve formátu Dublin Core, bez jakékoliv kvalifikace. Dublin Core Metadata Element Set obsahuje 15 elementů. Všechny elementy jsou volitelné, a všechny se mohou opakovat.
- 3) Dublin Core Metadata Element Set:

Title	Contributor	Source
Creator	Date	Language
Subject	Type	Relation
Description	Format	Coverage
Publisher	Identifier	Rights

- 4) sekce pomocných údajů - není povinná a může se opakovat. Mohou například obsahovat sdělení o právech nebo původu záznamu.

Příklad metadatového záznamu:

```
<header>
  <identifier>oai:arXiv:cs/0112017</identifier>
  <datestamp>2002-02-28</datestamp>
  <setSpec>cs</setSpec>
  <setSpec>math</setSpec>
</header>
<metadata>
  <oai_dc:dc
    xmlns:oai_dc="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/"
    xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"
    xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
    xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/
http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc.xsd">
    <dc:title>
      Using Structural Metadata to Localize Experience of Digital Content
    </dc:title>
    <dc:creator>Dushay, Naomi</dc:creator>
    <dc:subject>Digital Libraries</dc:subject>
    <dc:description>
      With the increasing technical sophistication of both
      information consumers and providers, there is increasing demand for
      more meaningful experiences of digital information. We present a
      framework that separates digital object experience, or rendering,
      from digital object storage and manipulation, so the
      rendering can be tailored to particular communities of users.
    </dc:description>
    <dc:description>
      Comment: 23 pages including 2 appendices, 8 figures
    </dc:description>
    <dc:date>2001-12-14</dc:date>
    <dc:type>e-print</dc:type>
    <dc:identifier>http://arXiv.org/abs/cs/0112017</dc:identifier>
  </oai_dc:dc>
</metadata>
<about>
  <provenance
    xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/provenance"
    xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
    xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/provenance
http://www.openarchives.org/OAI/2.0/provenance.xsd">
    <originDescription harvestDate="2002-02-02T14:10:02Z" altered="true">
      <baseURL>http://the.oa.org</baseURL>
      <identifier>oai:r2:klik001</identifier>
      <datestamp>2002-01-01</datestamp>
    </originDescription>
  </provenance>
</about>

<metadataNamespace>http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/</metadataNam
espace>
  </originDescription>
  </provenance>
</about>
```

9.1.6 Skupiny záznamů (sady)

Sady umožňují dělit metadatové objekty do skupin. To lze využít při požadavcích k omezení počtů získaných objektů. Implementace není povinná, vhodná je tehdy pokud se jedná o rozsáhlejší repozitáře.

Každá sada je definována vlastním identifikátorem (setSpec), který je jedinečný v rámci repozitáře, dále krátkým názvem (setName) a volitelným elementem (setDescription) pro popis. Každý metadatový objekt může být zařazen do více skupin.

V archivním prostředí by mohly být sady určeny k rozlišení podle věcné skupiny, místa vzniku nebo v případě repozitáře obsahující fondy z několika archivů, také archiv uložení. Implementace by zrychlila komunikaci mezi poskytovatelem služeb a poskytovatelem dat, s tím souvisí snazší a rychlejší nalezení požadované archivní pomůcky.

9.2.7 Výběrové sklizení

Implementace protokolu vyžaduje na straně dodavatele dat podporu výběrového sklizení metadat, což nám umožňuje využívat:

9.2.7.1 Výběrové sklizení podle data

Jedná se o časový údaj, který obsahuje každý záznam a je vázán k jeho vzniku, modifikaci nebo smazání. Pro globální jednoznačnost časových údajů je užitá syntaxe podle normy ISO8610. Jsou podporovány dva formáty RRRR-MM-DD a RRRR-MM-DDTHH:MM:SSZ.

Tyto časové údaje lze využít jako parametry from a until vyjadřující časový rozsah. Smějí se použít v kombinaci s příkazy („verb“ parametr url odkazu) ListRecords a ListIdentifiers.

Například odkaz s URL

oai.php?verb=ListIdentifiers&from=2000-11-12&until=2007-11-12

vrátí následující XML

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
  http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2007-12-24T02:07:39Z</responseDate>
  <request verb="ListIdentifiers" metadataPrefix="oai_dc" set="23346"
  from="2000-11-12" until="2007-11-12">http://images.archives.utah.gov/cgi-
  bin/oai.exe</request>
  <ListIdentifiers>
    <header>
      <identifier>oai:images.archives.utah.gov:23346/3546</identifier>
      <datestamp>2006-10-23</datestamp>
      <setSpec>23346</setSpec>
    </header>
    <header>
      <identifier>oai:images.archives.utah.gov:23346/4210</identifier>
      <datestamp>2006-10-23</datestamp>
      <setSpec>23346</setSpec>
    </header>
  </ListIdentifiers>
</OAI-PMH>
```

9.2.7.2 Výběrové sklizení sad

Umožňuje výběr metadatových záznamu spadající do určité skupiny. Stejně jako v předchozím případě je lze kombinovat s příkazy ListRecords a ListIdentifiers, pomocí parametru set.

Např. odkaz s URL: **oai.exe?verb=ListIdentifiers&fset=23346**

9.3 Využití protokolu HTTP

Komunikace mezi Harvestrem a repozitářem probíhá pomocí protokolu HTTP. Harvester své požadavky zasílá pomocí příkazů GET nebo POST, přičemž repozitář musí podporovat oba způsoby. Každý požadavek obsahuje URL repozitáře a parametr „verb“, který jako hodnotu může obsahovat tyto příkazy: Identify, ListMetadataFormats, ListSets, ListIdentifiers, ListRecords a GetRecord. K některým příkazům jdou připojit některé další parametry.

Příklady URL požadavku přes HTTP GET:

```
http://an.oa.org/OAI-script?
verb=GetRecord&identifier=oai:arXiv.org:hep-
th/9901001&metadataPrefix=oai_dc
```

```
http://an.oa.org/OAI-script?
verb=GetRecord&identifier=oai%3AarXiv.org%3Ahep-
th%2F9901001&metadataPrefix=oai_dc
```

Příklad požadavku přes HTTP POST:

```
POST http://an.oa.org/OAI-script HTTP/1.0
Content-Length: 82
Content-Type: application/x-www-form-urlencoded
```

```
verb=GetRecord&identifier=oai%3AarXiv.org%3Ahep-
th%2F9901001&metadataPrefix=oai_dc
```

Pokud se ve jménu souboru vyskytuje mezera, je nutno nahradit ji v URL sekvencí znaků "%20" (tzv. URL encoding). Takto lze nahradit každý znak znakem procenta se dvěma znaky, které jsou šestnáctkovým zápisem toho původního znaku.

Tabulka speciálních znaků:

<i>Character</i>	<i>URI Role</i>	<i>Escape Sequence</i>
/	Path Component Separator	%2F
?	Query Component Separator	%3F
#	Fragment Identifier	%23
=	Name/Value Separator	%3D
&	Argument Separator in Query Component	%26
:	Host Port Separator	%3A
;	Authority Namespace Separator	%3B
	Space Character	%20
%	Escape Indicator	%25
+	Escaped Space	%2B

Jako odpověď zasílá repozitář XML dokument s odpovědí na požadavek nebo obsahuje chybové hlášení.

Příklad odpovědi:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
```

```

xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
<responseDate>2002-05-01T19:20:30Z</responseDate>
<request verb="GetRecord" identifier="oai:arXiv.org:hep-th/9901001"
metadataPrefix="oai_dc">http://an.oa.org/OAI-script</request>
<GetRecord>
  <record>
    ...
  </record>
</GetRecord>
</OAI-PMH>

```

9.3.1 Regulace toku dat

Aby nebyly odpovědi při použití příkazů *ListMetadataFormats*, *ListSets*, *ListIdentifiers* a *ListRecords* příliš velké vrátí repozitář neúplný seznam a heslo pro vyžádání dalšího obsahu.

9.3.2 Chyby a výjimečné stavy

Chybové kódy	Popis	Platné příkazy
badArgument	Je vrácen tehdy pokud je použit argument (parametr) ilegální, opakovaný nebo pokud dané argumenty chybí, případně nesmí být použity s konkrétním příkazem	všechny příkazy
badResumptionToken	Hodnota argumentu "resumptionToken" není validní nebo vypršela	ListIdentifiers ListRecords ListSets
badVerb	Hodnota argumentu "verb" není platný OAI-PMH příkaz, chybí nebo je opakovaná	N/A
cannotDisseminateFormat	Hodnota argumentu "metadataPrefix" není podporovaný metadatový formát záznamem nebo repozitářem	GetRecord ListIdentifiers ListRecords
idDoesNotExist	Hodnota argumentu "identifiers" je neplatná v daném repozitáři	GetRecord ListMetadataFormats
noRecordsMatch	Kombinace argumentů "from, until, set a metadataPrefix" nevyhovuje žádným záznamům	ListIdentifiers ListRecords
noMetadataFormats	Pro specifikovanou položku nejsou dostupné žádné metadatové formáty	ListMetadataFormats
noSetHierarchy	Repozitář nepodporuje skupiny (sady)	ListSets ListIdentifiers ListRecords

Příklad:

Žádost: <http://arXiv.org/oai2?verb=nastyVerb>

Odpověď:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
    http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2002-05-01T09:18:29Z</responseDate>
  <request>http://arXiv.org/oai2</request>
  <error code="badVerb">Illegal OAI verb</error>
</OAI-PMH>
```

Žádost: <http://arXiv.org/oai2?verb=ListSets>

Odpověď:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
    http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2002-05-01T09:18:29Z</responseDate>
  <request verb="ListSets">http://arXiv.org/oai2</request>
  <error code="noSetHierarchy">
    This repository does not
    support sets
  </error>
</OAI-PMH>
```

9.4 Příkazy a odpovědi protokolu

9.4.1 příkaz GetRecord

Příkazem je možné získat jeden konkrétní záznam specifikovaný jeho identifikátorem.

Podporované argumenty

identifier – identifikátor záznamu

metadataPrefix – specifikace požadovaného metadatového záznamu

Chyby, výjimečné stavy

badArgument

cannotDisseminateFormat

idDoesNotExist

Příklad požadavku o návrat záznamu v Dublin Core formátu:

http://arXiv.org/oai2?sloveso=GetRecord&identifikator=oai:arXiv.org:c/0112017&metadataPrefix=oai_dc

Odpověď:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
```

```

      xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
      http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
<responseDate>2002-02-08T08:55:46Z</responseDate>
<request verb="GetRecord" identifier="oai:arXiv.org:cs/0112017"
      metadataPrefix="oai_dc">http://arXiv.org/oai2</request>
<GetRecord>
  <record>
    <header>
      <identifier>oai:arXiv.org:cs/0112017</identifier>
      <timestamp>2001-12-14</timestamp>
      <setSpec>cs</setSpec>
      <setSpec>math</setSpec>
    </header>
    <metadata>
      <oai_dc:dc
        xmlns:oai_dc="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/"
        xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"
        xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
        xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/
        http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc.xsd">
        <dc:title>
          Using Structural Metadata to Localize Experience of
          Digital Content
        </dc:title>
        <dc:creator>Dushay, Naomi</dc:creator>
        <dc:subject>Digital Libraries</dc:subject>
        <dc:description>
          With the increasing technical sophistication of
          both information consumers and providers, there is
          increasing demand for more meaningful experiences of digital
          information. We present a framework that separates digital
          object experience, or rendering, from digital object storage
          and manipulation, so the rendering can be tailored to
          particular communities of users.
        </dc:description>
        <dc:description>
          Comment: 23 pages including 2 appendices,
          8 figures
        </dc:description>
        <dc:date>2001-12-14</dc:date>
      </oai_dc:dc>
    </metadata>
  </record>
</GetRecord>
</OAI-PMH>

```

Požadavek na záznam s neplatným identifikátorem:

http://arXiv.org/oai2?sloveso=GetRecord&identifikator=oai:arXiv.org:bidloph/02131001&metadataPrefix=oai_dc

Odpověď:

```

<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
  http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2002-02-08T08:55:46Z</responseDate>
  <request verb="GetRecord" identifier="oai:arXiv.org:quant-ph/0213001"
    metadataPrefix="oai_dc">http://arXiv.org/oai2</request>
  <error code="idDoesNotExist">No matching identifier in arXiv</error>
</OAI-PMH>

```

9.4.2 příkaz Identify

Příkazem slouží k získání informací o repozitáři. Může nám poskytnout tyto informace:

Element	Example	Ordinality †
repositoryName	My Archive	1
baseURL	http://archive.org/oai	1
protocolVersion	2.0	1
earliestDatestamp	1999-01-01	1
deleteRecords	no, transient, persistent	1
granularity	YYY-MM-DD, YYYY-MM-DDThh:mm:ssZ	1
adminEmail	oai-admin@archive.org	+
compression	deflate, compress	*
description	oai-identifier, eprints, friends, ...	*

Všechny prvky jsou povinné a zastoupeny pouze jedenkrát s výjimkou údajů o použité kompresi a popisných informací. Tyto prvky jsou volitelné a mohou být využity vícekrát. Popisný prvek je významný tím, že jej lze využít pro specifikaci dalších informací o repozitáři. Je možné využít několik schémat např.: oai-identifier, eprints, friends. Nejvýznamnějším schématem je „friends“, který nese informace o dalších repozitářích.

Podporované argumenty
žádný

Chyby, výjimečné stavy
badArgument

Příklad:

Požadavek:

```
http://memory.loc.gov/cgi-bin/oai?verb=Identify
```

Odpověď:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
  http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2002-02-08T12:00:01Z</responseDate>
  <request verb="Identify">http://memory.loc.gov/cgi-bin/oai</request>
  <Identify>
    <repositoryName>
      Library of Congress Open Archive Initiative
      Repository 1
    </repositoryName>
    <baseURL>http://memory.loc.gov/cgi-bin/oai</baseURL>
    <protocolVersion>2.0</protocolVersion>
    <adminEmail>somebody@loc.gov</adminEmail>
    <adminEmail>anybody@loc.gov</adminEmail>
    <earliestDatestamp>1990-02-01T12:00:00Z</earliestDatestamp>
    <deletedRecord>transient</deletedRecord>
    <granularity>YYYY-MM-DDThh:mm:ssZ</granularity>
    <compression>deflate</compression>
    <description>
      <oai-identifier
        xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai-identifier"
```

```

xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
xsi:schemaLocation=
  "http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai-identifier
http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai-identifier.xsd">
<scheme>oai</scheme>
<repositoryIdentifier>lcoal.loc.gov</repositoryIdentifier>
<delimiter>:</delimiter>

<sampleIdentifier>oai:lcoal.loc.gov:loc.music/musdi.002</sampleIdentifier>
  </oai-identifier>
</description>
<description>
  <eprints
    xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/1.1/eprints"
    xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
    xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/1.1/eprints
http://www.openarchives.org/OAI/1.1/eprints.xsd">
    <content>
      <URL>http://memory.loc.gov/ammem/oamh/lcoal_content.html</URL>
      <text>
        Selected collections from American Memory at the Library
        of Congress
      </text>
    </content>
    <metadataPolicy/>
    <dataPolicy/>
  </eprints>
</description>
<description>
  <friends
    xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/friends/"
    xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
    xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/friends/
http://www.openarchives.org/OAI/2.0/friends.xsd">
    <baseURL>http://oai.east.org/foo</baseURL>
    <baseURL>http://oai.hq.org/bar</baseURL>
    <baseURL>http://oai.south.org/repo.cgi</baseURL>
  </friends>
</description>
</Identify>
</OAI-PMH>

```

9.4.3 příkaz ListIdentifiers

Příkazem vrátí záznamy, které odpovídají požadovanému metadatovému schématu

Podporované argumenty

- from** – (volitelný) – označuje počátek časového rozsahu
- until** - (volitelný) – konec časového rozsahu
- metadataPrefix** - (povinný) – prefix metadatového schématu
- set** - (volitelný) – určuje do jaké skupiny má spadat
- resumptionToken** – řízení toku dat

Chyby, výjimečné stavy

- badArgument**
- badResumptionToken**
- cannotDisseminateFormat**
- noRecordsMatch**
- noSetHierarchy**

Příklad:

Požadavek na záznamy v metadatovém formátu oldArXiv vytvořené, modifikované nebo vymazané od 15.1.1998 patřící do skupiny „fyzika:hep“:

```
http://an.oa.org/OAI-script?
  verb=ListIdentifiers&from=1998-01-
15&metadataPrefix=oldArXiv&set=physics:hep
```

Odpověď:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
  http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2002-06-01T19:20:30Z</responseDate>
  <request verb="ListIdentifiers" from="1998-01-15"
    metadataPrefix="oldarXiv"
    set="physics:hep">http://an.oa.org/OAI-script</request>
  <ListIdentifiers>
    <header>
      <identifier>oai:arXiv.org:hep-th/9801001</identifier>
      <datestamp>1999-02-23</datestamp>
      <setSpec>physic:hep</setSpec>
    </header>
    <header>
      <identifier>oai:arXiv.org:hep-th/9801002</identifier>
      <datestamp>1999-03-20</datestamp>
      <setSpec>physic:hep</setSpec>
      <setSpec>physic:exp</setSpec>
    </header>
    <header>
      <identifier>oai:arXiv.org:hep-th/9801005</identifier>
      <datestamp>2000-01-18</datestamp>
      <setSpec>physic:hep</setSpec>
    </header>
    <header status="deleted">
      <identifier>oai:arXiv.org:hep-th/9801010</identifier>
      <datestamp>1999-02-23</datestamp>
      <setSpec>physic:hep</setSpec>
      <setSpec>math</setSpec>
    </header>
    <resumptionToken expirationDate="2002-06-01T23:20:00Z"
      completeListSize="6"
      cursor="0">xxx45abtttz</resumptionToken>
  </ListIdentifiers>
</OAI-PMH>
```

9.4.4 příkaz ListMetadataFormats

Odpovědí je seznam podporovaných metadatových schémat. Tento seznam si je možné vyžádat i pro jediný záznam.

Podporované argumenty
identifier

Chyby, výjimečné stavy
badArgument
idDoesNotExist
noMetadataFormats

Příklad:

Požadavek na seznam všech podporovaných metadatových schémat s jednoznačným

identifikátorem oai:Perseus.trsy.edu:Perseus:text:1999.02.0119:

<http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/pdatapro?>

verb=ListMetadataFormats&identifier=oai:perseus.tufts.edu:Perseus:text:1999.02.0119

Odpověď:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
    http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2002-02-08T14:27:19Z</responseDate>
  <request verb="ListMetadataFormats"
    identifier="oai:perseus.tufts.edu:Perseus:text:1999.02.0119">
    http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/pdatapro
  </request>
  <ListMetadataFormats>
    <metadataFormat>
      <metadataPrefix>oai_dc</metadataPrefix>
      <schema>
        http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc.xsd
      </schema>
      <metadataNamespace>
        http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/
      </metadataNamespace>
    </metadataFormat>
    <metadataFormat>
      <metadataPrefix>olac</metadataPrefix>
      <schema>http://www.language-archives.org/OLAC/olac-0.2.xsd</schema>
      <metadataNamespace>
        http://www.language-archives.org/OLAC/0.2/
      </metadataNamespace>
    </metadataFormat>
    <metadataFormat>
      <metadataPrefix>perseus</metadataPrefix>
      <schema>http://www.perseus.tufts.edu/persmeta.xsd</schema>
      <metadataNamespace>
        http://www.perseus.tufts.edu/persmeta.dtd
      </metadataNamespace>
    </metadataFormat>
  </ListMetadataFormats>
</OAI-PMH>
```

9.4.5 příkaz ListRecords

Vrací záznamy z repozitáře

Podporované argumenty

from – (volitelný) – označuje počátek časového rozsahu

until - (volitelný) – konec časového rozsahu

metadataPrefix - (povinný) – prefix metadatového schématu

set - (volitelný) – určuje do jaké skupiny má spadat

resumptionToken – řízení toku dat

Chyby, výjimečné stavy

badArgument

badResumptionToken

**cannotDisseminateFormat
noRecordsMatch
noSetHierarchy**

Příklad:

Požadavek:

```
http://an.oa.org/OAI-script?  
  verb=ListRecords&from=1998-01-  
15&set=physics:hep&metadataPrefix=oai_rfc1807
```

Odpověď:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>  
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"  
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"  
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/  
  http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">  
  <responseDate>2002-06-01T19:20:30Z</responseDate>  
  <request verb="ListRecords" from="1998-01-15"  
    set="physics:hep"  
    metadataPrefix="oai_rfc1807">  
    http://an.oa.org/OAI-script  
  </request>  
  <ListRecords>  
    <record>  
      <header>  
        <identifier>oai:arXiv.org:hep-th/9901001</identifier>  
        <datestamp>1999-12-25</datestamp>  
        <setSpec>physics:hep</setSpec>  
        <setSpec>math</setSpec>  
      </header>  
      <metadata>  
        <rfc1807 xmlns=  
          "http://info.internet.isi.edu:80/in-notes/rfc/files/rfc1807.txt"  
          xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"  
          xsi:schemaLocation=  
            "http://info.internet.isi.edu:80/in-notes/rfc/files/rfc1807.txt  
            http://www.openarchives.org/OAI/1.1/rfc1807.xsd">  
          <bib-version>v2</bib-version>  
          <id>hep-th/9901001</id>  
          <entry>January 1, 1999</entry>  
          <title>Investigations of Radioactivity</title>  
          <author>Ernest Rutherford</author>  
          <date>March 30, 1999</date>  
        </rfc1807>  
      </metadata>  
      <about>  
        <oai_dc:dc  
          xmlns:oai_dc="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/"  
          xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"  
          xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"  
          xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/  
            http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc.xsd">  
          <dc:publisher>Los Alamos arXiv</dc:publisher>  
          <dc:rights>  
            Metadata may be used without restrictions as long as  
            the oai identifier remains attached to it.  
          </dc:rights>  
        </oai_dc:dc>  
      </about>  
    </record>
```

```

<record>
  <header status="deleted">
    <identifier>oai:arXiv.org:hep-th/9901007</identifier>
    <datestamp>1999-12-21</datestamp>
  </header>
</record>
</ListRecords>
</OAI-PMH>

```

9.4.6 příkaz ListSets

Získáme seznam všech skupin záznamů včetně jejich názvů, popisu a informací o jejich vzájemné hierarchii.

Podporované argumenty

resumptionToken – řízení toku dat

Chyby, výjimečné stavy

badArgument

badResumptionToken

noSetHierarchy

Příklad:

Požadavek:

`http://an.oa.org/OAI-script?verb=ListSets`

Odpověď:

```

<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>

<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<OAI-PMH xmlns="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/
    http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2002-08-11T07:21:33Z</responseDate>
  <request verb="ListSets">http://an.oa.org/OAI-script</request>
  <ListSets>
    <set>
      <setSpec>music</setSpec>
      <setName>Music collection</setName>
    </set>
    <set>
      <setSpec>music:(muzak)</setSpec>
      <setName>Muzak collection</setName>
    </set>
    <set>
      <setSpec>music:(elec)</setSpec>
      <setName>Electronic Music Collection</setName>
      <setDescription>
        <oai_dc:dc
          xmlns:oai_dc="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/"
          xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"
          xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
          xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/
            http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc.xsd">
          <dc:description>
            This set contains metadata describing
            electronic music recordings made during the 1950ies
          </dc:description>
        </oai_dc:dc>
      </setDescription>
    </set>
  </ListSets>

```

```

    </setDescription>
  </set>
  <set>
    <setSpec>video</setSpec>
    <setName>Video Collection</setName>
  </set>
</ListSets>
</OAI-PMH>

```

9.5 Závěr

Implementace protokolu OAI-PMH není náročná a k dispozici volně ke stažení je i mnoho v různých programovacích jazycích již naprogramovaných klientů. Použití protokolu v archivním prostředí je vhodné, zejména k možnosti snadného připojení nových poskytovatelů dat (repozitářů), bez nutnosti centrální registrace.

V současné době mohou být v celkem krátké době zpřístupněny pomocí OAI-PMH základní informace o fondech prostřednictvím nekvalifikovaného Dublin Core schématu. Většina potřebných dat je vedena v elektronické evidenci fonů PeVA. Pokud budou archiválie daného fondu již popsány v digitální podobě, bude obsahovat URL na XML soubor s archivní pomůckou.

10 Autoritní záznamy v archivnictví

Problematiku autoritních záznamů lze rozložit na dva vzájemně se ovlivňující okruhy:

- 1) popis původců
- 2) tvorba rejstříků jako přístupových bodů v rámci archivního popisu

Oba tyto okruhy jsou obsaženy v části B – návrhu Základních pravidel pro zpracování archiválií. Ukazuje se, že problematika autoritních záznamů je jednou z nejvýznamnějších otázek spolupráce paměťových institucí (archivů, muzeí, galerií a knihoven) s největší perspektivou do budoucna,⁶⁹ jak o tom svědčí i probíhající výzkumný projekt DC07P02OUK002 „Národní autority v prostředí muzeí a galerií – interoperabilita s NK ČR“ Centra pro informační technologie v muzejnictví (CiTEM Brno),⁷⁰ funkční mezinárodní spolupráce knihoven⁷¹ nebo praktické realizace tzv. Archivu výtvarného umění.⁷² Klíčová je existující databáze národních autorit spravovaná Národní knihovnou ČR, která však nese v sobě omezení dané dobou vzniku a zaměřením na knihovny. Podrobnější rozbor obsahuje příloha 5, kde je obsažena i kritika současného přístupu v oboru knihoven.

S ohledem na výše řečené se jeví jako perspektivnější a důležitější implementovat v archivech ČR řešení, která budou kompatibilní s ostatními paměťovými institucemi, i když to bude znamenat dočasnou rezignaci na archivní technický formát EAC.⁷³ Také zkušenosti z jiných archivů světa ukazují, že důležitější než technické řešení je obsahová stránka, především využití mezinárodního popisného standardu pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů ISAAR(CPF); to lze vysledovat na srovnání popisu korporativních původců v různých institucích:

⁶⁹) Příspěvek na konferenci Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2009 KUNT, Miroslav. *Autoritní záznamy v archivnictví*, obsadil jako přednáška, která nejvíce zaujala 1.-2. místo. Srv. [on-line] z WWW: <<http://skip.nkp.cz/akcArch09.htm>>

⁷⁰) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.citem.cz/tag/narodni-autority/>>

⁷¹) Projekt *VIAF - The Virtual International Authority File*. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.viaf.org/>>

⁷²) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.artarchiv.cz/>>

⁷³) Definitivně byl standard EAC přijat jako EAC-CPF teprve v listopadu 2009. Srv. [on-line] z WWW: <<http://eac.staatsbibliothek-berlin.de/>>

10.1 Křížová tabulka pro různé systémy tvorby autoritních záznamů korporací; primární je vazba na mezinárodní standard ISAAR(CPF)

ISAAR(CPF)	Austrálie – federace (CRS) ⁷⁴	Austrálie – Nový Jižní Wels ⁷⁵	Národní archiv Velké Británie ⁷⁶	Chorvatské archivy (systém Arhinet) ⁷⁷	Národní knihovna ČR ⁷⁸	Návrh pro archivy a muzea ⁷⁹
5.1.1 - Typ entity				Typ entity (Vrsta entiteta)	pomocné pole 950 Status authority/Správní celek	
5.1.2 – Autorizovaná forma jména	Název (title)	Název (Title)	Jméno (NAME); působnost pokud je třeba (JURISDICTION)	Autoritní název (Normativní nazivi)	110 Jméno korporace	Jméno korporace
5.1.3 – Paralelní formy jména			Verze jména v jiných jazycích či písmech (VARIANT)	Historické názvy (Povijesni nazivi)	410 Odkaz viz – jméno korporace	Odkaz viz – jméno korporace
5.1.4 – Standardizované formy podle jiných pravidel				Název (Naziv) – název v archivu	410 Odkaz viz – jméno korporace	Odkaz viz – jméno korporace
5.1.5 – Jiné formy jména	Alternativní názvy (alternative title); formální názvy státních departmētů (Institution title)				410 Odkaz viz – jméno korporace	Odkaz viz – jméno korporace
5.1.6 – Identifikátory korporací	Předběžné poznámka k názvu (Previous Title Note)					
5.2.1 – Data existence	Data existence (date range)	Datum vzniku (Start date); datum zániku (End date)	Datum vzniku (Start date); datum zániku (End date)	Období (Razdoblje); Zda původce existuje (Aktivnost)	680 Veřejná všeobecná poznámka	Pomocné pole - Událost zformování, událost rozpuštění - Datum
5.2.2 - Dějiny	Poznámky k dějinám	Právní akt – vznik	Historie korporace	Historie (Povijest)	680 Veřejná všeobecná	Charakteristika/životopi

⁷⁴) CRS Manual - Introduction to the CRS System. Recordkeeping & Descriptive Standards. Commonwealth of Australia, 1999. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://naa12.naa.gov.au/Manual/Introduction/CRSIntroduction.htm>>

⁷⁵) Srv. State Records Archives Investigator. New South Wels. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://investigator.records.nsw.gov.au/>>

⁷⁶) Podle BUNN, Jenny: Cataloguing Guidelenes. Part C – Authority Terms, The national archives, Londýn: The national archives, 2007

⁷⁷) Dostupné [on-line] z WWW: <<http://arhinet.arhiv.hr/>>

⁷⁸) Pouze orientačně dle metodiky dostupné [on-line] z WWW: <<http://authority.nkp.cz/>>

⁷⁹) Na základě zadání připravený firmou Cosmotron Bohemia, s.r.o.

<i>ISAAR(CPF)</i>	<i>Austrálie – federace (CRS)⁷⁴</i>	<i>Austrálie – Nový Jižní Wels⁷⁵</i>	<i>Národní archiv Velké Británie⁷⁶</i>	<i>Chorvatské archívy (systém Arhinet)⁷⁷</i>	<i>Národní knihovna ČR⁷⁸</i>	<i>Návrh pro archívy a muzea⁷⁹</i>
	institute (History Note)	(Creation); právní akt – zánik (Abolition); Administrativní historie (Administrative history note)	(REMIT AND FUNCTION)		poznámka; 678 Biografická poznámka	s/popis - dějiny
5.2.3 - Místa	Umístění (location)			Sídlo (Sjedišta)	680 Veřejná všeobecná poznámka	Pomocné pole - Událost zformování - Místo
5.2.4 – Právní status		Kategorie (Category) – např. „policejní stanice“, „komise“, „statutární orgán“				pomocné pole –Klíče - Status authority
5.2.5 – Funkce, zaměření, činnost	Popis instituce (Descriptive Note)			Činnost (Djelatnost)	680 Veřejná všeobecná poznámka	Oblast působení (aktivity)
5.2.6 – Pravomoci, oprávnění	Popis instituce (Descriptive Note); CRS Tezaurus a funkce (CRS Thesaurus and Agency function)	Právní akt – vznik (Creation); právní akt – zánik (Abolition)				
5.2.7 – Vnitřní struktury	Popis instituce (Descriptive Note)			Vnitřní organizace/genealogie (Unutarnji ustroj/genealogija)		Charakteristika, životopis, popis – Vnitřní struktura
5.2.8 – Obecný kontext	Popis instituce (Descriptive Note)					Charakteristika, životopis, popis – Obecný kontext
5.3.1 – Jména/identifikátory spřízněných osob/korporací/rodů	kontrolující/stát (Organisation controlling); zřizovatel/ministerstvo (Minister responsible); nadřízené, podřízené a nástupnické instituce (Superior, Previous, Subsequent)	Předchůdce (Preceding agencies); nástupce (Succeeding agencies); nadřízený (Superior agencies); podřízený (Subordinate agencies); spřízněný (Related agencies); Organizace kontrolující tuto		Původci (Stvaratelji) – jiní: předchůdci/nástupci apod.	510 Odkaz viz též – jméno korporace	Pomocné pole - Událost vztah, událost existence – spřízněné osoby, korporace

<i>ISAAR(CPF)</i>	<i>Austrálie – federace (CRS)</i> ⁷⁴	<i>Austrálie – Nový Jižní Wels</i> ⁷⁵	<i>Národní archiv Velké Británie</i> ⁷⁶	<i>Chorvatské archivy (systém Arhinet)</i> ⁷⁷	<i>Národní knihovna ČR</i> ⁷⁸	<i>Návrh pro archivy a muzea</i> ⁷⁹
		instituce (Organisations controlling this agency); fyzické osoby vztahující se k této instituci (Persons related to this agency)				
5.3.2 – Kategorie vztahu	kontrolující/stát (Organisation controlling); zřizovatel/ministerstvo (Minister responsible); nadřízené, podřízené a nástupnické instituce (Superior, Previous, Subsequent)				510 Odkaz viz též – jméno korporace; 901 Vazba ze zrušené autority na IČ platné autority	Pomocné pole - Událost vztah
5.3.3 – Popis vztahu	kontrolující/stát (Organisation controlling); zřizovatel/ministerstvo (Minister responsible); nadřízené, podřízené a nástupnické instituce (Superior, Previous, Subsequent)			Poznámka o vazbě (Napomena o vezama)	pomocné pole 901 Vazba ze zrušené autority na IČ platné autority	Pomocné pole - Událost vztah
5.3.4 – Datace vztahu	kontrolující/stát (Organisation controlling); zřizovatel/ministerstvo (Minister responsible); nadřízené, podřízené a nástupnické instituce (Superior, Previous, Subsequent)					Pomocné pole - Událost vztah
5.4.1 – Identifikátor autoritního záznamu	Číslo (Agency number)	Číslo (Agency number)		Identifikátor (Identifikator)	001 Kontrolní číslo	Kontrolní číslo

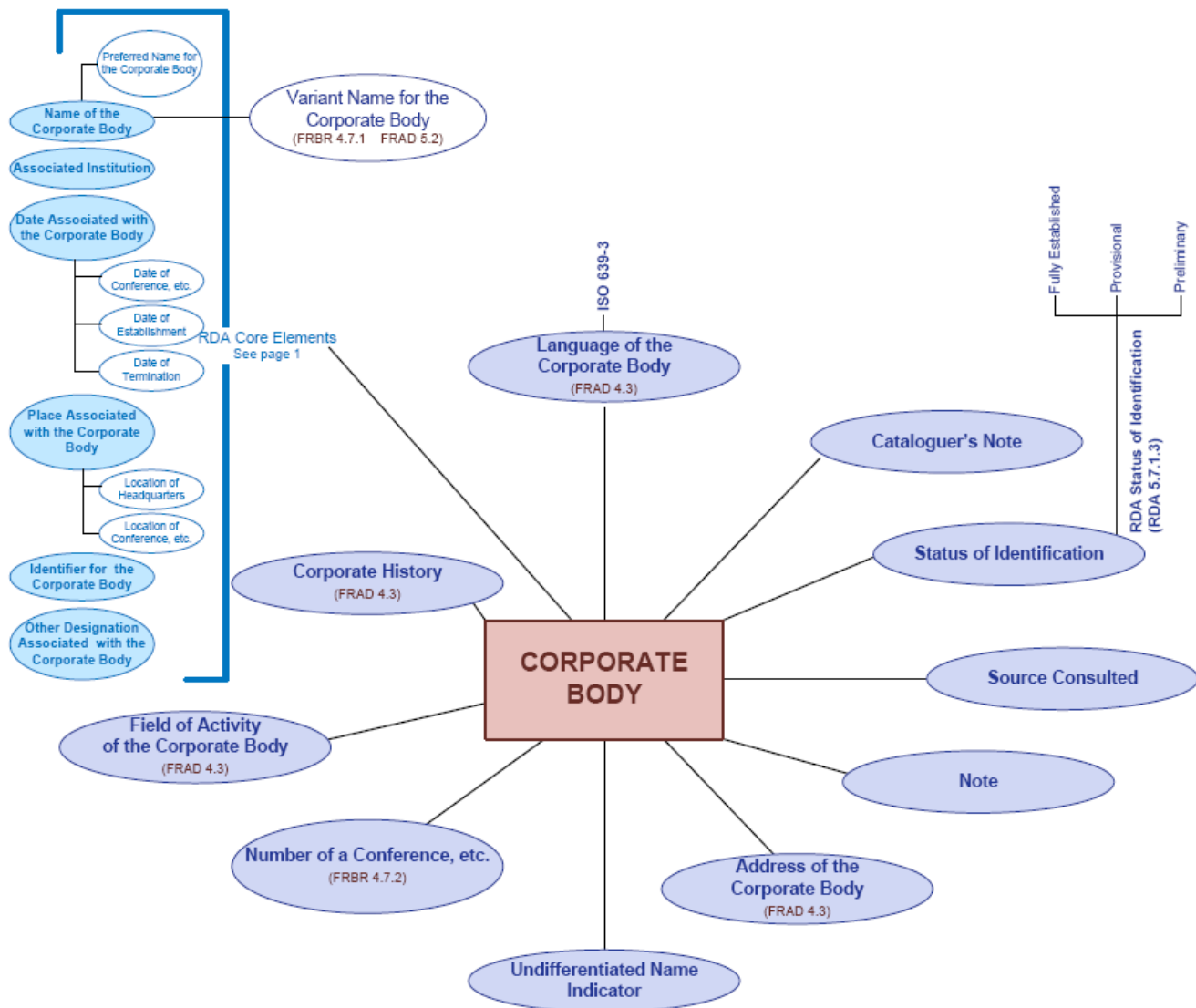
<i>ISAAR(CPF)</i>	<i>Austrálie – federace (CRS)⁷⁴</i>	<i>Austrálie – Nový Jižní Wels⁷⁵</i>	<i>Národní archiv Velké Británie⁷⁶</i>	<i>Chorvatské archivy (systém Arhinet)⁷⁷</i>	<i>Národní knihovna ČR⁷⁸</i>	<i>Návrh pro archivy a muzea⁷⁹</i>
5.4.2 – Identifikátory institucí	Číslo (Agency number)	Číslo (Agency number)				Další systémové údaje – Originální ID převzatého záznamu
5.4.3 – Pravidla nebo konvence			Zdroje k ověření jména (VALIDATION)	Pravidla nebo konvence (Pravila ili propisi)		
5.4.4 - Status	Status popisu dle CRS (registration standard)			Status záznamu (Status zapisa)	908 Status authority;	Pole pevné délky- všeobecné informace, pozice 33
5.4.5 – Úroveň podrobnosti	Status popisu dle CRS (registration standard)			Podrobnost (Podrobnost)	900 Verifikace	Návěští, pozice 17
5.4.6 – Data vytvoření, změny nebo smazání	Indikátor dostupnosti a viditelnosti – stavu – záznamu (Provenance visibility and availability indicators); datum registrace (Registration date)				003 Identifikátor kontrolního čísla; 005 Datum posledního zpracování; 682 Informace o zrušeném záhlaví	Identifikátor kontrolního čísla; Datum posledního zpracování
5.4.7 – Jazyky a písma				Jazyk popisu (Jezik opisa); Písmo popisu (Pismo opisa)	040 \$b Jazyk katalogizace	Související jazyk
5.4.8 - Zdroje	Popis instituce (Descriptive Note)		Zdroje k ověření jména (VALIDATION)		670 Zdroj nalezených informací; 675 Zdroj prověřovaný s negativním výsledkem	Zdroj nalezených informací, podrobněji přidané pole - Citace
5.4.9 – Poznámky ke správě	Poznámky k napojeným zdrojům (Archivist Note)				040 Zdroj katalogizace; 667 Neveřejná všeobecná poznámka; 906 Údaje o zpracování; 909 Provenience (stát zpracování); 906 Informace o opravách v záznamu authority	Chronologie
6.1 – Identifikátory a názvy napojených zdrojů		Série vytvořené touto agenturou (Record		Archiválie (Arhivsko gradivo)	856 Elektronické umístění a přístup	

<i>ISAAR(CPF)</i>	<i>Austrálie – federace (CRS)⁷⁴</i>	<i>Austrálie – Nový Jižní Wels⁷⁵</i>	<i>Národní archiv Velké Británie⁷⁶</i>	<i>Chorvatské archivy (systém Arhinet)⁷⁷</i>	<i>Národní knihovna ČR⁷⁸</i>	<i>Návrh pro archivy a muzea⁷⁹</i>
		series created by this agency); série řízené touto agenturou (Record series controlled by this agency)				
6.2 – Typy napojených zdrojů						
6.3 – Charakter vztahů						
6.4 – Datace napojených zdrojů nebo vztahů						
	Druh subjektu dle číselníku (agency status code)					
	V CRS neregistrované provenienční vazby na série (Unregistered Links Note)					
			Instituce spravující popsany materiál (PLACE OF DEPOSIT)			
			Kód depozitního místa (NATIONAL PLACE OF DEPOSIT CODE)			
				Literatura (Literatura)		
					008 Údaje pevné délky	Údaje pevné délky
					089 Klasifikační znak MDT	Klasifikační znak MDT

Také připravovaná knihovnická pravidla RDA (Resource Description & Access), která pravděpodobně nahradí dosavadní pravidla užívaná knihovnami i v ČR (Anglo-americká katalogizační pravidla AACR2R), navrhuji rozšířený popis vycházející již i z potřeb archivů a

R | D | A Corporate Body: Enhanced

RESOURCE DESCRIPTION & ACCESS For Complete Definitions

muzeí. Pro korporace uvedme diagram vztahů entit:⁸⁰

Základní elementy

- jméno korporace (preferované)
- asociované instituce (s danou korporací)
- data asociované s danou korporací (zřízení, zrušení, datace konference)
- místo asociované s danou korporací (sídlo, místo konference)
- identifikátor korporace
- jiná určení korporace (slova, fráze, rozlišení od jiných korp. a osob aj.)

⁸⁰ RDA (Resource Description & Access). RDA Background. Relační diagramy entit pro korporace dostupné [on-line] z WWW: <http://rdaonline.org/CorporateBody_6_1_09.pdf>, pro osoby [on-line] z WWW: <http://www.rdaonline.org/Person_6_1_09.pdf> a pro rody [on-line] z WWW: <http://rdaonline.org/Family_6_1_09.pdf>

Rozšíření

- jméno korporace (preferované)
- jazyk korporace
- historie korporace
- pole působnosti korporace (kompetence, jurisdikce)
- číslo konference
- nerozlišený indikátor jména (?)
- adresa korporace
- poznámka
- použité zdroje
- status identifikace (úroveň autentizace)
- poznámka katalogizátora
- ISO 639-3 viz osoby
- RDA status (úplný – prozatímní – předběžný)

Právě popis korporací je nejsložitější a zároveň pro archivy velmi důležitý. Popis personálních autorit je již předpřipraven výše zmíněným projektem CiTEM Brno a také v oblasti geografických autorit není zásadní problém.

Současná pravidla, vycházející z AACR2R a jejich českých interpretací vytvořených již před řadou let Národní knihovnou ČR, požadavkům archivů neodpovídají. Jako kritický se jeví především pravidlo 24.5C1 AACR2R požadující výpustky označení korporativnosti u firem (např. a.s., s.r.o., n.p., s.p., VEB). Výsledkem je tedy vazba pouze dle podobnosti názvu, což zcela znemožňuje odpovídající vazby v rámci dějin správy – např. SPT Telecom, a.s. (1994-1999) a SPT Telecom, s.p. (1993-2009) jsou dva zcela rozdílné subjekty.⁸¹ Tento problém se podaří zřejmě vyřešit díky tomu, že na rozdíl od knihoven předpokládají archivy i muzea vazbu nikoliv na autoritní záhlaví, ale na identifikátor autoritního záznamu.

Z řečeného vyplývá, že pravidla pro tvorbu záhlaví korporací v archivech není možné plně definovat podle zvyklostí a pravidel knihoven a to signalizuje dva základní problémy ve vztahu k záznamům autorit v Národní knihovně ČR (NK):

- a) záznam korporace v archivech má ekvivalent v databázi NK, ale rozdíl je v definici záhlaví (vztah záznamů → archiv : NK je 1:1)
- b) podle pravidel v archivech je nutné vytvořit záznam autority pro každou korporaci samostatně např. s ohledem na právní subjektivitu a sémantiku, což v prostředí knihoven není identifikováno a proto se vytváří záznam autority jeden bez ohledu na zmíněnou právní subjektivitu a sémantiku (vztah záznamů → archiv : NK je n:1).

Situace podle písm. a) bude v praxi znamenat, že záhlaví korporace v archivech bude mít odkaz na identifikátor záznamu a tím i na záhlaví dané korporace vytvořené podle knihovnických pravidel v databázi národních autorit v NK.

V situaci podle písm. b) bude v databázi archivních autoritních záznamů rozpracovaný jeden záznam na nižší hierarchické úrovni (z pohledu databáze NK), kterým už nebudou odpovídat záznamy v databázi národních autorit vedených NK. Interoperabilita bude však zabezpečena na úrovni odpovídajících (rozpracovávaných) záznamů.

Problematické je také používání geografického pojmu jako vstupního prvku nebo kvalifikátoru v závislosti na příslušnosti korporace ke státní správě nebo samosprávě. Tento problém vycházející z české interpretace AACR2R, kdy je za státní správu považována např. justice a za samosprávu bývalé okresní úřady, je řešitelný odstraněním pojmu státní správa/samospráva, o čemž již bylo při jednání v Národní knihovně docíleno shody. Sám pojem „okres“ použitý pro

⁸¹) Srč. prezentaci KUNT, Miroslav: *Autoritní záznamy v archivnictví*. Prezentace na konferenci Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2009. Praha: Sdružení knihovníků a informačních pracovníků České republiky, 2009. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://skip.nkp.cz>>

vstupní prvky a kvalifikátory je velmi problematický a v diskusích s Národní knihovnou byla předložena změna definice na „správní centrum jurisdikce“.

Stejně tak došlo ke shodě na rozšíření geografického kvalifikátoru použitého jako vstupní prvek u korporací na našem území v minulosti (zejména pojem Rakousko 1867-1918 vedle Rakousko-Uhersko), kde došlo již k prvním změnám v databázi.⁸²

Záhlaví	Rakousko (1526-1804)
Kód geogr. oblasti	řeší se
Odkaz. forma	Habsburská monarchie (1526-1804) [o]
Odkaz. forma	Rakouská monarchie (1526-1804) [o]
MDT	řeší se
Angl. ekvivalent	Austrian monarchy (1526–1804)
Poznámka	Používá se pouze pro korporace zapsané pod správním celkem s působností pro území Rakouska v letech 1526-1804.
Poznámka	Známé také pod neoficiálními názvy Habsburská monarchie, popř. Rakouská monarchie ; označuje historický státní útvar, jemuž vládla rakouská větev habsburské dynastie a jejich následnická habsbursko-lotrinská dynastie v letech 1526-1804 .
Status	správní celek
Viz. též	Rakousko (1804-1867)
Viz. též	Rakousko (1867-1918)
Viz. též	Rakousko-Uhersko
Viz. též	Rakousko

Záhlaví	Rakousko (1804-1867)
Kód geogr. oblasti	řeší se
Odkaz. forma	Rakouské císařství [o]
MDT	řeší se
Angl. ekvivalent	Austrian Empire
Něm. ekvivalent	Kaisertum Österreich
Poznámka	Používá se pouze pro korporace zapsané pod správním celkem s působností pro Rakousko v letech 1804-1867.
Poznámka	Známé také pod polouředním názvem Rakouské císařství užívaným v období od 11. srpna 1804 do 21. prosince 1867 pro souhrn dědičných zemí pod vládou rodu habsbursko-lotrinského (do porážky uherské revoluce v letech 1848/9 zahrnovalo pouze území původně náležející ke Svaté říši římské , po tomto datu pak i Uherské království).
Poznámka	Zahrnuje království: České, Uherské, Dalmatské, Haličské (Haličsko-vladimírské s velkovévodstvím Krakovským, vévodstvím Osvětimským a Zátorským), Chorvatsko-slavonské, Lombardsko-benátské, Ilyrské; arcivévodství Rakouské; vévodství: Solnohradské, Horní a Dolní Slezsko, Štýrské, Bukovina; velkoknížectví Sedmíhradské; markrabství Moravské a Okněžněné hrabství Tyrolské.
Status	správní celek
Viz. též	Rakousko (1526-1804)
Viz. též	Rakousko (1867-1918)
Viz. též	Rakousko-Uhersko
Viz. též	Rakousko

Záhlaví	Rakousko (1867-1918)
Kód geogr. oblasti	řeší se
Odkaz. forma	Předlitavsko [o]
Odkaz. forma	Cislajtánie [o]

⁸²⁾ Uváděn je příklad z návrhu Dr. Balíkové z Národní knihovny ČR konzultovaný co do správnosti v Národním archivu. Podrobněji [on-line] z WWW: <<http://authority.nkp.cz>>, výsledkem jsou záznamy geografických autorit ge487180 - Rakousko (1526-1804), ge487178 - Rakousko (1804-1867), ge487179 - Rakousko (1867-1918), ge130613 - Rakousko-Uhersko, ge487183 - Uhersko (1867-1918)

Odkaz. forma	Království a země na říšské radě zastoupené [o]
MDT	řeší se
Angl. ekvivalent	Cisleithania???
Angl. ekvivalent	Austria (1867-1918) ???
Něm. ekvivalent	Cisleithanien ???
	Österreich (1867-1918)???
Poznámka	Používá se pouze pro korporace zapsané pod správním celkem s působností pro území Rakouska v letech 1867-1918.
Poznámka	Známé také pod neoficiálním názvem „Předlitavsko“; do roku 1915 oficiálně označované jako spojení “Království a země na říšské radě zastoupené”, od roku 1915 oficiálně označované jako Rakousko.
Poznámka	Zahrnuje: království České , Dalmatské , Haličsko-vladimírské (Halič) ; arcivévodství: Rakousy pod Enží (Dolní Rakousy) , Rakousy nad Enží (Horní Rakousy) ; vévodství Bukovinské , Korutanské , Kraňské , Salzburské , Slezské , Štýrské ; markrabství Moravské , Okněžněné hrabství Tyrolské ; Rakouské Přímoří (Město a území Terst , okněžněné hrabství Gorice a Gradiška , Markrabství Istrie) a Vorarlbersko .
NEBO Poznámka	Součástí Rakouska (1867-1918) (Předlitavska) byly Horní a Dolní Rakousy , Salcbursko , Štýrsko , Korutany , Tyroly , Vorarlbersko , Istrie , Gorica , Terst , Dalmácie , Čechy , Morava , rakouská část Slezska , Halič a Bukovina .
Status	správní celek
Viz. též	Rakousko (1526-1804)
Viz. též	Rakousko (1804-1867)
Viz. též	Rakousko
Nadřazený termín	Rakousko-Uhersko

Záhlaví	Rakousko-Uhersko
Kód geogr. oblasti	řeší se
MDT	řeší se
Angl. ekvivalent	Austria–Hungary
Něm. ekvivalent	Österreich-Ungarn
Poznámka	Používá se pouze pro korporace zapsané pod správním celkem s působností pro území Rakouska-Uherska v letech 1867-1918.
Poznámka	Mnohonárodnostní státní útvar existující od 8. června 1867 do 31. října 1918 , který vznikl přeměnou Rakouského císařství (Habsburské monarchie) na základě tzv. Rakousko-uherského vyrovnání v únoru 1867 ; reálná unie dvou státních celků Rakouska (1867-1918) (známého také pod názvy „ Předlitavsko “ nebo “ Království a země v říšské radě zastoupené “), Uherska (známého také pod názvy Zalitavsko nebo Uherské království a dalších zemí s ním spojených personální unii v tzv. Země Koruny svatoštěpánské) a Bosny a Hercegoviny .
Status	správní celek
Viz. též	Rakousko (1526-1804)
Viz. též	Rakousko (1804-1867)
Viz. též	Rakousko
Podřazený termín	Rakousko (1867-1918)
Podřazený termín	Uhersko (1867-1918)

Záhlaví	Uhersko (1867-1918)
Kód geogr. oblasti	řeší se
Odkaz. forma	Zalitavsko [o]
Odkaz. forma	Translajtánie [o]
Odkaz. forma	Země Svatoštěpánské koruny [o]
Odkaz. forma	Uherské království [o]
MDT	řeší se
Angl. ekvivalent	Transleithania ???
Něm. ekvivalent	Transleithanien ???
Poznámka	Používá se pouze pro korporace zapsané pod správním celkem s působností pro území Uherska v letech 1867-1918.

Poznámka	Známé také pod neoficiálním názvem „Zalitavsko“, „Uherské království“ nebo „Země Svatoštěpánské koruny“.
Poznámka	Zahrnuje: království uherské , chorvatsko-slavonské a Rijeka .
Status	správní celek
Nadřazený termín	Rakousko-Uhersko
Systém. číslo	000130612
Ident. číslo	ge130612

Záhlaví	Rakousko
Kód geogr. oblasti	e-au---
Odkaz. forma	Rakouská republika [o]
MDT	(436)
Angl. ekvivalent	Austria
Poznámka	Používá se pro korporace zapsané pod správním celkem s působností pro Rakousko od r. 1918 a pro děje odehrávající se na území Rakouska ve všech jeho historických údobích.
Status	správní celek
Viz. též	Rakousko-Uhersko
Podřazený termín	Burgenland (Rakousko)
Podřazený termín	Dolní Rakousko (Rakousko)
Podřazený termín	Horní Rakousko (Rakousko)
Podřazený termín	Korutansko (Rakousko)
Podřazený termín	Rakousko, americká okupační zóna, 1945-1955
Podřazený termín	Salcbursko (Rakousko)
Podřazený termín	Tyrolsko (Rakousko)
Podřazený termín	Vorarlberg (Rakousko)
Podřazený termín	Vídeň (Rakousko : spolková země)
Podřazený termín	Štýrsko (Rakousko)
	následující odkazy budou doplněny po schválení návrhů záhlaví
Viz. též	Rakousko (1526-1804)
Viz. též	Rakousko (1804-1867)
Viz. též	Rakousko (1867-1918)
Viz. též	Rakousko-Uhersko

Diskutována byla i problematika pojmu „zahraniční korporace“, kde se nově navrhuje vymezit „tuzemsko“ jako území státních celků, jejichž součástí bylo v dané době území Česka a více v těchto případech využívat německo-rakouskou databázi autorit namísto standardní databáze americké Library of Congress.

Pro další jednání byla konverována do elektornické podoby kartotéka vývoje ústřední správy po roce 1945, kde bude možné ověřit teoretické přístupy prakticky.

10.1 Popis korporací v muzejně-archivní databázi

S ohledem na práce výše zmiňovaného projektu CiTEM byla zadána implementace popisu korporací dle ISAAR(CPF) a jejího mapování do standardu MARC21, který je v databázi používán; návrh byl konzultován se zástupcem projektu z CiTEM. Oproti plné verzi ISAAR(CPF) byl popis výrazně zjednodušen (srv. křížovou tabulku výše). Povinná pole odpovídají povinnostem stanoveným pro stávající databázi národních autorit, mapování na RDA je pouze orientační. Jednotlivá pole jsou dle zadání následující:

Id (RDA – identifikátor korporace) – ID záznamu muzejně-archivní databáze

Status korporace (RDA – jiné určení korporace) – výběr typu korporace z nabídky zadané administrátorem, po výběru se objeví stručná nápověda pro tvorbu preferovaného jména daného typu korporace s příkladem

Jazyk korporace (RDA) – zadává se dle nabídky s možností doplnění, mělo by odpovídat ISO 639-2, výhledově ISO 639-3; nejedná se o jazyk názvu, ale „obcovací řeč“, tedy jazyk obvykle používaný, dle pravidla 24.3A a 24.3B AACR2R (pozn.: pojem „úřední jazyk“ v AACR není příliš vhodný).

Preferované jméno (RDA) - možnost vyhledávání v národních autoritách. Výhledově lze nastavit složení preferovaného názvu podle pravidel (+ datace, jurisdikce, sídlo). Po vyplnění Existence korporace od-do (rok), Sídla a Jurisdikce se údaje z těchto polí přenesou v nejobvyklejším uspořádání do pole Preferované jméno a zpracovatel pouze doplní vlastním jménem (nebo údaje přeskupí).

Existence korporace od-do (RDA – data asociovaná s danou korporací) – roky existence korporace, zadává se ve tvaru RRRR-RRRR

Sídlo (RDA – místo asociované s danou korporací) – vazba na geografické autority, v době existence korporace nejdéle užívané sídlo (obec, výjimečně část obce – dle AACR2R, nejdéle užívané sídlo se bude pravděpodobně krýt s nejčastěji uváděným dle AACR2R)

Jurisdikce (RDA – pole působnosti korporace) - vazba na geografické autority, nutné upřesnění jejich používání pro korporace na „našem“ území (otázka u států, např. Rakousko-Uhersko x Předlitavsko, Slezsko, Chebsko, exilové čs. orgány v Londýně). Oproti řešením ve světě a pravděpodobně i RDA omezeno jen na geografické pojmy.

Paralelní formy jména (RDA – variantní formy jména)– též jiné formy jména, formy jména dle jiných pravidel (odkazová forma viz). Nutné důsledně rozlišovat, kdy jde o nástupce/předchůdce apod. – pak patří do části Vztahy. Do pole je možné přenést Preferované jméno k úpravám, v případě importu z národních autorit se vyplní z pole MARC 41XX.

Poznámka k užívání jména – okolnosti používání, v případě více jazyků u organizací s mezinárodním prvkem informace, zda jde v daném jazyce o oficiální jméno apod. (např.: „název používán od 1.5.2009“ pro „Národní technická knihovna“ - jde jen o změnu názvu, nikoli novou korporaci)

Jazyk jména – obdoba Jazyka korporace, zde se řídí jazykem jména

Celou skupinu údajů Paralelní formy jména až Jazyk jména lze opakovat.

Rozpracováno – check box pro označení stavu

ID v národních autoritách – ID z databáze národních autorit

Dějiny (RDA – historie korporace) – obdoba Životopisu v personálních autoritách, textové pole.

Vnitřní struktura – popis vnitřní struktury korporace, úzce navazuje na Dějiny.

Vztahy (viz též) (RDA – asociované instituce) – vazby na jiné korporace a personální autority s vyznačením vztahů k nim, shodně pro osoby i korporace (sady údajů „osoba/rod“ a „korporace“ opakovatelné); nutnost dotahovat vazby mezi autoritami (v případě vyplnění by se mělo projevit u záznamu dané autority na základě kategorie vztahu - jestliže vyplním „nadřízeno“ u dané autority se objeví odkaz na mnou zpracovávaný záznam jako „podřízeno“)

-- **Osoba/rod** – preferované jméno z databáze

-- **Kategorie vztahu** – nabídka doplnitelná pouze administrátorem definující roli subjektu v předchozím poli ke korporaci, k níž se záznam vztahuje (nadřízeno/podřízeno; řízeno/řídí; vlastní/je vlastněno; předchůdce/následovník; člen rodu; rodič; příbuzný; dodavatel/klient, člen, část/celek, obchodní partner) dle ISAAR(CPF) s přihlédnutím k australským archivům, nutno sjednotit s personálními autoritami dle CiTEM (číselník dle CIDOC/CRM) a vytvořit dvojice pro automatickou tvorbu vazeb (viz výše)

-- **Datace vztahu** – rok od/do, kdy vztah existoval, u osob často omezeno narozením/úmrtním

-- **Popis vztahu** – narativní specifikace vztahu, pokud není dostatečně vyjádřen Kategorii vztahu

Celou skupinu údajů pro vazbu na osoby/rody nebo korporace lze opakovat

Vztahy ke geografickým autoritám se zde nevyznačují (viz Sídlo, Jurisdikce a Klíče)

Odkazy (viz) – otázka, zda vůbec použít (pole 41XX pro „paralelní formy jména“).

Klíče – vazba na věcné autority, základní třídění už dáno údajem Status korporace, použití záleží hlavně na zájmu muzeí

Zdroje (RDA) – obdobně jako u personálních autorit použité zdroje ve formě přesné (normované) nebo přibližné bibliografické citace v možnostech vyhledávání v Souborném katalogu ČR.

Poznámka zpracovatele – Zvláště v poznámce uvádět autory/spoluautory (nikoli vkladatele – totožní jen někdy) Životopisu, Dějin a Vnitřní struktury ve formě autoritních záhlaví s Id: jmenované položky splňují znaky autorského díla (i když půjde často o dílo úřední nebo zaměstnanecké), ale je nutné upozornit na psychologické hledisko (citační praxe apod.)

Vše ostatní je předpokládáno stejné jako u personálních autorit.

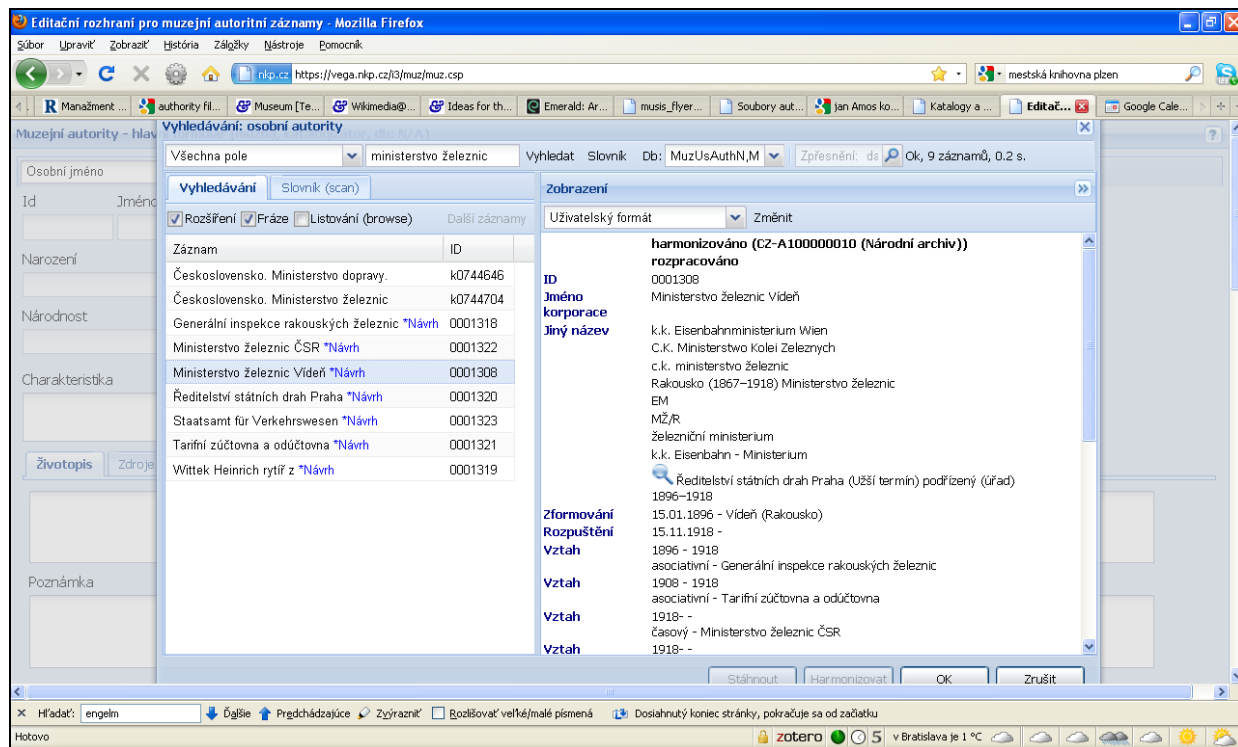
Testování řešení proběhlo na příkladu korporace uvedené v českém překladu standardu ISAAR(CPF), Ministerstvu železnic Vídeň. Pracovníci národní knihovny⁸³ připravili strukturu v MARC21 tak, jak by byla uložena do dosavadní databáze národních autorit spravované Národní knihovnou:

```
LDR -----nz--a22-----n--4500
001 xxxxxxxxxxxxxx
003 CZ-PrNK
008 *****|n|acnnaabn-----fn-a|a-----
040 $$a ABA001$$bcze
1101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b Eisenbahnministerium $$7 xxxxxxxxxxxxxx
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b K.k. Eisenbahnministerium
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b K. und k. Eisenbahnministerium
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b Eisenbahn-Ministerium
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b K.k. Eisenbahn-Ministerium
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b K. und k. Eisenbahn-Ministerium
4102 $$a K. und k. Eisenbahn-Ministerium
4102 $$a K.k. Eisenbahnministerium
4102 $$a K.k. Eisenbahn-Ministerium
4102 $$a K. und k. Eisenbahn-Ministerium
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b Ministerstvo železnic $$2 czece
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b C. k. ministerstvo železnic $$2 czece
4102 $$a C. k. ministerstvo železnic $$2 czece
4102 $$a Ministerstvo železnic Vídeň $$2 czece
4102 $$a Ministerstvo železnic ve Vídni $$2 czece
4102 $$a Železniční ministerium (Rakousko-Uhersko) $$2 czece
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b Železniční ministerium $$2 czece
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b Ministerstvo Kolei Želaznych $$2 czepol
4101 $$a Rakousko-Uhersko. $$b C.K. Ministerstvo Kolei Želaznych $$2 czepol
4102 $$a C.K. Ministerstvo Kolei Želaznych $$2 czepol
4102 $$a Ministerstvo Kolei Želaznych w Wiedniu $$2 czepol
```

⁸³) Konkrétně paní Adéla Pinterová

- 670 \$\$a www(Národní archiv)
 675 \$\$a LC (Names)
 680 \$\$i Korporace působila v letech 1896-1918.
 906 \$\$a br20080917 \$\$b svsv

Na základě navržené struktury a zadání byl vytvořen návrh implemetace do muzejně-archivní databáze:⁸⁴

⁸⁴) Na základě zadání provedl řešitel stejný, jako v případě CiTEM – firma Cosmotron Bohemia, s.r.o. Uváděný příklad je zpracován podle českého překladu standardu ISAAR(CPF).

	harmonizováno (CZ-A10000010 (Národní archiv)) rozpracováno
ID	0001308
Jméno korporace	Ministerstvo železnic Vídeň
Jiný název	k.k. Eisenbahnministerium Wien C.K. Ministerstvo Kolei Zelezných c.k. ministerstvo železnic Rakousko (1867–1918) Ministerstvo železnic EM MŽ/R železniční ministerium k.k. Eisenbahn - Ministerium Ředitelství státních drah Praha (Užší termín) podřízený (úřad) 1896–1918
Zformování	15.01.1896 - Vídeň (Rakousko)
Rozpuštění	15.11.1918 -
Vztah	1896 - 1918 asociativní - Generální inspekce rakouských železnic
Vztah	1908 - 1918 asociativní - Tarifní zúčtovna a odúčtovna
Vztah	1918- - časový - Ministerstvo železnic ČSR
Vztah	1918- - časový - Staatsamt für Verkehrswesen
Členství	30.11.1897 - 05.19.1.5. představený instituce/ministr: asociativní - Wittek Heinrich rytíř z
Členství	1896 - 1897 zaměstnanec instituce: člen - Wittek Heinrich rytíř z
Klíč.slova	Ústřední úřad - ministerstvo
Zdroj dat	www(Národní archiv)
Dějiny	Vzhledem k výstavbě nových státních železničních tratí, budování místních drah a zestátnění železnic bylo vyčleněním agendy železnic z Ministerstva obchodu k 15.1.1896 zřízeno samostatné ministerstvo. Současně byl vyhlášen nový organizační statut státní
Obecný kontext	Výstavba železnic v 19. století dala mohutný impuls průmyslovému a zemědělskému rozvoji a zlepšila kontakt mezi lidmi. Koncem 19. a začátkem 20. století byla železniční doprava již moderní a konsolidovanou činností, u níž si stát plně uvědomoval důležitost pro hospodářský rozvoj. Proto přistupoval k zestátnění železnic a k podpoře výstavby místních drah. Železniční agenda byla tvrdě centralizovaná a v celé rakouské části monarchie řízená z Vídně.
Oblast působení	Úkolem ministerstva bylo nejvyšší jednotné vedení a správa státních železnic v Předlitavsku, jejich výstavba a provoz drah státem na účet vlastníka, jakož i paroplavba a trajekty na Bodamském jezeře. Vykonyvalo též státní dohled nad železnicemi Předlitavska. Hlavními kompetencemi ministerstva jako vrchnostenského orgánu byly: 1) mezinárodní vztahy, účast na kongresech 2) železniční legislativa 3) zestátnění železnic 4) příprava, v některých případech I udělování koncesí ke stavbě a provozu soukromých drah 5) povolování předběžných technických prací (předběžná koncese) a schvalování dokumentace staveb dráhy 6) udělování povolení k zahájení provozu nových drah 7) typové schvalování strojního a provozního zařízení 8) schvalování dopravních a provozních předpisů a změn v nich 9) schvalování jízdních řádů 10) dohled na stavby a provoz drah 11) dohled a řízení zdravotní a veterinární služby na drahách 12) řízení odborného železničního školství 13) projednávání technického, hosp...
Jazyk korporace	cze
Vnitřní struktura	Ministerstvo mělo obvyklou strukturu nejvyšších rakouských úřadů. Členilo se na presidium a sekce, nižší organizační útvary byly departmenty (průběžně číslované skrz sekce) a samostatné postavení měla hlavní pokladna státních drah. Zpočátku to byly sekce I. pro záležitosti právně-administrativní a místní dráhy, II. pro věci finanční a statistické, III. pro záležitosti komerční a IV. pro věci technické. Postupně byly přidávány sekce a měněna jejich působnost, jejich čísla se však razantně nezvyšovala – k římské číslci se přidalo písmeno, obdobně tomu bylo u departmentů. V roce 1912 ministerstvo sestávalo z následujících sekcí: Ia – záležitosti železničních koncesí a státního dozoru nad drahami nižšího řádu; Ib – záležitosti železniční legislativy a státního dozoru na hlavní dráhy, právní záležitosti; IIa – administrativní záležitosti; IIb – záležitosti finančních a přepravních příjmů, železniční statistika; III – komerční záležitosti a cestovní ruch; IV – stavební záležitosti;
URL	Wikipedie Národní autority ČR Souborný katalog ČR ABART
ID jiné instituce	CZ-A10000010 (Národní archiv)
Chronologie	arl-20100120 arl-20100215-0052467 arl-20100216-0052483 arl-20100217-0052492

10.2 Jednotná databáze autorit – problematika ochrany osobních údajů

V současné době je databáze národních autorit vedena Národní knihovnou bez zákonné legitimace a bez registrace u Úřadu pro ochranu osobních údajů. S přistoupením archivů a muzeí do projektu je potřeba pamatovat na některé právní otázky, zejména využívání neveřejných zdrojů a možnost získávat datum úmrtí i pro potřeby knihoven (rozhodné pro trvání autorských práv).

Zatímco archivy mají možnost využívat Informační systém evidence obyvatelstva (§ 37 odst. 5 a 6 zákona 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, ve znění pozdějších předpisů, knihovnám tato možnost chybí. Proto byl v rámci projektu zpracován informativní právní rozbor s návrhem řešení spočívající v novelizaci zákona 257/2001 Sb., o knihovnách.⁸⁵ Celý rozbor návrhu je uveden v příloze 6.

V současné době je pro další existenci databáze autorit urgentnější již zmíněná registrace, kde se předpokládá informativní schůzka se zástupci Úřadu pro ochranu osobních údajů. Z těchto důvodů muset dojít i k úpravám zejména v projektu CiTEM, kde u personálních autorit figuruje pole pro záznam citlivého údaje „národnost“.

11 K otázce digitalizace

V posledních letech prudce narostla poptávka po vytváření digitálních kopií klasických archiválií. Důvodem je především snaha o rychlé zpřístupnění archiválií badatelské veřejnosti po síti Internet a odlehčení badatelnám archivů. Dalším důvodem je ochrana hodnotných archiválií, které trpí běžným badatelským provozem, což je motivace i aktuální archivní legislativy. V současné době nejsou digitalizační technologie, především kvůli problematice dlouhodobého ukládání digitálních dat, využívány k vytváření zachovávacích reprodukcí. Základním požadavkem je tedy vytváření dostatečných studijních kopií, pokud možno ve velkém množství. Výsledkem by měly být digitální obrazy archiválií přístupné badatelské veřejnosti v dostatečné kvalitě dálkovým přístupem.

11.1 Předmět digitalizace

Předmětem jsou fondy a sbírky evidované jako Národní archivní dědictví. Z kapacitních a finančních důvodů se nepředpokládá v blízké budoucnosti hromadné a plošné pořizování digitálních reprodukcí, ale poměrně přísný výběr jednotlivých fondů či jejich částí (sbírka matrik, evidenční celky), druhů (veduty, mapy, kroniky, listiny apod.) či kategorií archiválií (1. kategorie). V praxi se prokázalo, že hledisko zpracovanosti celého archivního souboru není určující a proces digitalizace nelze omezit pouze na inventarizované archiválie.

11.2 Proces digitalizace

Základem úspěšné digitalizace je přesné popsání procesů a jejich zdokumentování. Nezbytným požadavkem je přijetí strategie digitalizace v dané archivní instituci a její přesné dodržování. Součástí by měl být jasný a podrobný popis jednotlivých kroků digitalizace, zajištění proškolení personálu a kontrola.

⁸⁵) Bezplatně ho vypracovala legislativní právnička JUDr. Jana Hájková. Ve věci proběhlo v Národním archivu jednání a rozbor byl předán zástupcům Národní knihovny.

a) Technické procesy

Vytvoření digitálních reprodukcí archiválií technickými prostředky a zajištění technických metadat, která jsou uložena spolu s digitalizovanými reprodukcemi. Slouží především ke zdokumentování technických a organizačních podmínek vzniku reprodukce, jsou důležité pro možnost korektního znázornění digitálních dat, pro dlouhodobé uchování atd. Předpokládá se přijetí jednotné mezinárodní normy (norem) pro jednotlivé druhy reprodukcí. Samotné pořízení může zajišťovat externí dodavatel. Součástí technického zpracování je i volba použití vhodného technického zařízení, formátu dat, technických parametrů snímků, použití kalibrační tabulky apod. Jedná se o oblast, která se bude velmi dynamicky vyvíjet.

b) Archivní procesy

Vytvoření popisných metadat, které budou uloženy s reprodukcemi a slouží k bezpečné identifikaci zachycených archiválií a jejich částí, jejich propojení s archivními pomůckami a informačními systémy i k zajištění věrohodnosti vytvořených digitálních souborů. Sady popisných metadat byly dosud vytvořeny pro reprodukce statických archiválií a případně zveřejněny ve formátu XML separátně jednotlivými pracovišti (AHMP, MZA Brno, SOA Zámorsk). Bude nutné centrálně sjednotit používané metadatové sady tak, aby bylo možno obrazy sdružovat při prezentaci (národní a nadnárodní portály) a vyměňovat mezi archivními institucemi. Pořízení popisných metadat může zajistit pouze archivář či dostatečně odborně vybavený pracovník.

Nutné je použití jednoznačného identifikátoru digitálního souboru, který může být významový a zahrnovat v sobě základní popis archiválie (SOA Zámorsk, SOA Litoměřice atd.) či jen zajišťovat jedinečnost (AHMP). Proces opatření popisných metadat lze zajistit v externím programu či sadě aplikací (např. AHMP, MZA Brno, SOA Zámorsk atd.), ideálním stavem je propojení databázového prostředku pro tvorbu archivních pomůcek přímo s technickými prostředky, či umožnění hromadného importu a exportu digitalizovaných obrazů a jejich popisných metadat. Předmětem popisných metadat je jak sada reprodukcí vztahujících se k jednotlivé archivní entitě, která je předmětem archivního popisu (evidenční a inventární, resp. popisná jednotka), tak i každý digitální soubor zvlášť. K jednotlivým digitálním souborům se musí vztahovat alespoň taková popisná metadata, aby je bylo možno v celku identifikovat. Neplatí totiž, že jeden digitální soubor odpovídá např. jednomu listu knihy, straně fotografie apod. Předmětem digitalizace jsou i detaily, vlepky, části fyzické předlohy (pečeť, část mapy, vlepovaná fotografie apod.), jednotlivé stopy zvukového záznamu aj. To velice podporuje volbu hierarchického popisu archiválií, která umožňuje v případě potřeby popis nejen evidenčních jednotek a jednotlivin, ale i jejich částí. Pravidla archivního popisu a jeho hloubka, stejně jako pravidla pro popis jednotlivých druhů archiválií a evidenčních jednotek musí být jednotně stanovena před započatím digitalizace.

V případě neinventarizovaných archiválií se ukazuje jako nutnost vytvořit základní, třebaže dočasný popis v průběhu procesu digitalizace, a ten zaznamenat jak v popisných metadatach, tak v příslušné pomůcce, a to i za cenu vzniku prozatímní digitální pomůcky sloužící jen k zachycení digitalizované části fondu.

11.3 Prezentace

Pro možnost prezentace je zásadní propojení digitalizovaných, popisnými a technickými metadata opatřených obrazů s příslušnými popisy předmětných archiválií v digitálních archivních pomůckách. Před prezentací na síti Internet i badatelných archivů je nutno zajistit ochranu osobních a autorských práv vztahujících se k prezentované archiválii. Ideální je hromadné propojení digitálních pomůcek umístěných na archivních portálech umožňujících vyhledávání fulltextové a vyhledávání podle klíčových slov (rejstříkové) spolu s reprodukcemi popisovaných archiválií. Druhá možnost je selektivní zveřejňování digitálních reprodukcí archiválií dle jednotlivých hledisek (druh archiválie, jeden fond), které lze však vzhledem k možnostem orientace využít jen při omezeném množství archiválií.

11.4 Uložení

Přesto, že se dnes jedná především o studijní reprodukce, musí uložení dat splňovat podmínky pro dlouhodobé uložení digitálních dat s ohledem na vložené finanční prostředky a lidskou práci. Bez základní jistoty alespoň střednědobého udržení digitálních obrazů je proces digitalizace, který i v podmínkách menších pracovišť postupuje překvapivě rychle a produkuje velké množství digitálních souborů, nemyslitelný. Je tedy nutné přistoupit k tvorbě bezpečných datových úložišť, nebo tuto službu zajistit externě. Základem je převod datových souborů do formátů, které současná archivní legislativa označuje za vhodné pro dlouhodobé uložení (u statických obrazů zejména png, tiff, jpeg).⁸⁶ Pro uložení obrazů a jejich metadat (popisných, technických, uchovávacích, strukturálních) se jeví jako nejvýhodnější forma XML kontejneru METS. Pro proces prezentace a využívání digitalizovaných archiválií je vhodné vytvořit druhou sadu dat v běžnějších a méně náročných formátech, popř. s využitím komprese (jpeg atd.), které jsou vhodnější pro rychlejší zpracování v softwarových prostředích sloužících k vytváření prezentací (metoda Zoomify apod.), a které nemusí být předmětem tak přísné ochrany jako v případě sady dat určené pro uložení.

11.5 Vybrané pracovní postupy realizované v Archivu hlavního města Prahy

Archiv hlavního města Prahy je fakticky referenčním pracovištěm v ČR pro hromadnou digitalizaci archiválií, jejíž výstupy chápe současně jako zajišťovací reprodukce. Připojování metadat v procesu skenování je velmi inspirativní zejména v případě nedostatečně zpracovaných archiválií a bude z něho možné odvodit celostátní metodiku. Zde se zaměříme právě na tyto procesy.

11.5.1 Vytváření skenů

Skenování předloh se provádí na seřizovaných a kalibrovaných digitalizačních zařízeních v určených místnostech. Snímky se pořizují v barevné hloubce 24 bitů (Truecolor) při rozlišení 600 dpi. Pro zachování maximální věrnosti digitálních podob archiválií a dlouhodobé životnosti a čitelnosti vytvořených souborů se vyhotovené obrázky ukládají do jednotlivých souborů v formátu TIFF verze 6.0 bez komprese.⁸⁷

11.5.2 Organizace pořizovaných skenů

Archiválie se digitalizují po menších částech jednotlivých fondů či sbírek. Tyto části, tvořené samostatně buď knihami (např. rukopisy, matrikami, indexy, protokoly aj.), soubory jednodlistových jednotlivin (např. fotografiemi, mapami apod.) či skupinami jednotlivin s jednou nebo několika málo stranami, se nazývají pro účely organizace práce digitalizační linky sadami. Jinými slovy jde o sady skenovaného archivního materiálu, které lze snadno identifikovat a popisovat.

Sada se nejprve zakládá v systému pro správu digitalizace. Založí se nová profilová karta sady, do níž se automaticky vygeneruje jednoznačné číslo sady (jde o přírůstkové pěticiferné číslo). Do karty sady se pak vyplní všechny údaje o skenovaném materiálu, tj. číslo a název archivního souboru, signatura/inventární číslo, počátek digitalizace, číslo barevného podkladu, jméno digitalizátora, skenovací zařízení a název projektu (více o údajích v části Evidence identifikačních údajů ke skenům). Při vlastním skenování se veškerý digitalizovaný materiál jedné sady ukládá do jednoho adresáře (složky). Tento adresář se pojmenovává ručně podle přiděleného názvu příslušné sady v systému pro správu digitalizace.

Počítačové soubory jakékoli sady se označují pěticifernými bezpříznakovými čísly, počínaje od čísla 00001 až 99999. Skenovacímu stroji se zadá pouze počáteční název souboru 00001.tif,

⁸⁶) Srv. § 20 vyhlášky 191/2009 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby

⁸⁷) *TIFF revision 6.0. Final June 3, 1992*. Dostupné [on-line] z WWW:

<<http://partners.adobe.com/public/developer/en/tiff/TIFF6.pdf>>

další skeny se budou označovat automaticky podle přírůstku 1. V názvech souborů tedy nefiguruje figurovat odkazy na signatury či inventární čísla.

Kvůli snazší kontrole v průběhu digitalizace je možné použít i trochu odlišné řešení. To spočívá v označování prvních listů rukopisů (buď těch neoznačených či značených odlišnou řadou čísel) názvy počínaje číslem 90000 až k listu, který je již označen standardní foliací nebo paginací. Ten pak bude označen podle hodnoty čísla stránkování s uvedením r či v. (např. 0001r). Stejným způsobem mohou být značeny poslední stránky rukopisů, které by měly svým označením navazovat na skeny prvních listů, např. 90011. Ke každé sadě se skenuje barevný terčik Kodak Q-60 Color Input Target IT8.7/2-1993 2003:05, který se ukládá do adresáře sady pod názvem target.tif.

11.5.3 Evidence identifikačních údajů ke skenům

Pro identifikaci skenovaného archivního materiálu jedné sady vyplňují digitalizátoři jednoduchou tabulku. Jde o sešit aplikace OpenOffice.org Calc ve formátu OpenDocument (specifikace ISO/IEC 26300:2006), vždy pojmenovaný info.ods a uložený v adresáři příslušné sady spolu s pořízenými skeny. Sešit obsahuje tři listy „sada“, „obecné“ a „zaznamy“. V tabulce info.ods je možné mazat obsah buněk, nikoli však jejich formát. Zásadně se nesmí celé buňky, řádky, sloupce či listy odstraňovat nebo nové vkládat. Při vyplnění identifikačního popisu musí digitalizátor vždy použít prázdnou vzorovou tabulku. Do prvního listu „sada“ se vyplňují technické informace o vytvoření celé sady. Jde o tyto položky:

Označení sady	stejně označení jako je název adresáře příslušné sady (např. starší název 20071022_01a nebo současný 00123)
Datace skenování od	údaje o časovém počátku skenování ve tvaru D.M.RRRR (např. 5.1.2008)
Datace skenování do	údaje o časovém ukončení skenování ve tvaru D.M.RRRR (např. 7.1.2008)
Digitalizátor	jméno a příjmení příslušného digitalizátora ve tvaru příjmení a jméno, oddělené mezi sebou čárkou (např. Veselý, Petr)
Digitalizační zařízení	identifikace zařízení, na kterém probíhalo skenování, v jednoduchém zápisu podle formátu skenované plochy (např. A1, A2, A3)

	A	B	C
1	Označení sady:	00070	
2	Datace skenování od:	5.6.2008	
3	Datace skenování do:	19.6.2008	
4	Digitalizátor:	Šámal, Martin	
5	Digitalizační zařízení:	A1	
6			
7			

Do listu „obecné“ je nutné zadat informace identifikující digitalizované předlohy. Tyto údaje musí poskytnout příslušný archivář, do tabulky je pak zanáší digitalizátor. Jde o položky:

Číslo NAD	číslo archivního fondu či sbírky, viz příloha Identifikace archivních souborů (např. 154) – povinný údaj
Název fondu/sbírky	název archivního fondu či sbírky, viz příloha Identifikace archivních souborů (např. Sbírka matrik) – povinný údaj
Část fondu	dílčí část archivního fondu; týká se jen fondů Magistrátu hlavního města Prahy (např. Protokoly sborů městské správy) – povinné na jednom listu, pokud je přítomno
Manipulace	další dělení archivního fondu; týká se jen fondů Magistrátu hlavního města Prahy (např. 1922–1930) – povinné na jednom listu, pokud je

Úložná jednotka	přítomno identifikace uložení archiválie; týká se jen nezpracovaného materiálu a vyplňuje se jen výjimečně např. u konskripcí (např. krabice č. 10)
Inventární číslo	pořadové číslo archiválie uvnitř archivního fondu či sbírky; vyplňuje se na tomto místě pouze pro knihy (např. 12, 13, 14)
Signatura	dobové označení archiválie uvnitř archivního fondu či její umělé označení uvnitř archivní sbírky; vyplňuje se na tomto místě pouze pro knihy či knižní listiny (např. AMP PGL II - 121)
Číslo jednací	dobové označení spisu uvnitř jedné signatury; vyplňuje se výjimečně jen u některých spisů (např. MHMP 97927/2007)
Obsah	stručný popis archiválie; týká se jen nezpracovaných archiválií či archiválií mimo AMP a vyplňuje se na tomto místě jen v případě knih či souboru jednolistových předloh (např. Školní kronika z let 1793–1845) – výjimku tvoří konskripce
Typ	definovaný typ archiválií (např. rukopis, matrika) – povinné na jednom listu
Autor	původce (konkrétní osoba) či tvůrce archiválie; týká se jen archiválií podléhající autorskoprávní ochraně, např. novějších fotek (např. Jan Saudek)
Poznámka	prostor pro jakoukoli poznámku (např. digitalizované strany jsou u hřbetu knihy rozostřeny, protože kvůli pevné vazbě nebylo možné knihu řádně rozevřít)
Forma	číslo formy archivního materiálu uvnitř dané sady, viz příloha Identifikace forem archiválií; vyplňuje se z důvodu automatické transformace metadat do XML – povinný údaj

	A	B	C
1	Číslo NAD:		1575
2	Název fondu/sbírky:	Sbírka map a plánů	
3	Část fondu:		
4	Manipulace:		
5	Úložná jednotka:		
6	Inventární číslo:		
7	Signatura:		
8	Číslo jednací:		
9	Obsah:		
10	Typ:	mapa	
11	Autor:		
12	Poznámka:	Náhrada za sadu 00104.	
13	Forma:		3
14			

Na listu „zaznamy“ jsou pak obdobné položky, z nichž ty černě označené se vyplňují pouze v případě, že se vztahují **pouze k jedné předloze (jednomu obrázku)** a nikoli k celé sadě.

Pořadí	pořadí obrázku v celé sadě; má smysl nejen u knih, u nichž je nutné udržet pořadí jednotlivých stránek, ale i např. u vícestránkových jednolistových jednotlivin, aby byl dodržen původní sled předloh (např. 15, 16, 17) – povinný údaj
Název souboru	označení počítačového souboru (např. 00032.tif) – povinný údaj
Číslování	hodnota číslování, použitého pro účely digitalizace dle zásad pro označování stránek digitalizovaných knih (např. 53r, 76v, 109)
Typ číslování	identifikace číslování, použitého pro účely digitalizace; uvádí se jen v případě výskytu více typů číslování v předloze (např. stará foliace, nová foliace, stará paginace, nová paginace)
Část celku	označení rozsahu pořízeného skenu vůči předloze; vyplňuje se pouze v

případě, že sken zachycuje jen určitou část předlohy (např. detail mapové legendy, výřez levé horní strany, dolní okraj, miniatura uprostřed listiny)

- Inventární číslo** pořadové číslo archiválie uvnitř archivního fondu či sbírky; vyplňuje se na tomto místě, pouze pokud se číslo liší od čísel ostatních předloh jako u fotografií, map apod. (např. 143, 144, 145)
- Signatura** dobové označení archiválie uvnitř archivního fondu či její umělé označení uvnitř archivní sbírky; vyplňuje se na tomto místě, pouze pokud se číslo liší od čísel ostatních předloh jako u fotografií, map apod. (např. I 12)
- Poř. č./Č.j.** jiná identifikace archiválie (poř. č.) nebo dobové označení spisu uvnitř jedné signatury (č.j.); vyplňuje se jako poř. č. zejm. za účelem identifikace konskripčních archů (např. 123, 124, 125) nebo se uvádí jako č. j. na tomto místě, pokud se číslo liší od čísel ostatních předloh (např. MHMP 97927/2007)
- Obsah** stručný popis archiválie; týká se jen nezpracovaných archiválií či archiválií mimo AMP a vyplňuje se tak na tomto místě pouze v případě, že se text liší od textů ostatních předloh (např. Fotografie ze srazu abiturientů z r. 1932)
- Autor** původce (konkrétní osoba) či tvůrce archiválie; týká se jen archiválií podléhajících autorskoprávní ochraně a vyplňuje se na tomto místě pouze v případě, že se liší ostatních předloh (např. Nguyen Phuong Thao – MF Dnes)
- Poznámka** prostor pro jakoukoli poznámku (např. skleněný negativ v průběhu digitalizace praskl a rozlomil se)
- Poč. jednotliviny** indikace počátku jednotlivé archiválie; týká se pouze archiválií, které obsahují v položce Forma hodnotu 3 a vyplňuje se z důvodu automatické transformace metadat do XML osobou, která je zodpovědná za generování metadat (např. u konskripcí PRAVDA, NEPRAVDA)
- Kontrola** prostor pro vyjádření ke kontrole jednotlivých snímků ze strany správců archiválií; vyplňuje se v programu Microsoft Excel až po exportu do XLS (např. špatný ořez dolní hrany)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
	Pořadí	Název souboru	Číslování	Typ číslování	Část celku	Inv. č.	Sign.	Poř. č./Č.j.	Obsah	Autor	Poznámka	Poč. jednotliviny
2	1	00001.tif			list levý horní - 1		MAP P 1 B/28a					PRAVDA
3	2	00002.tif			list levý dolní - 3		MAP P 1 B/28a					NEPRAVDA
4	3	00003.tif			list pravý dolní - 4		MAP P 1 B/28a					NEPRAVDA
5	4	00004.tif			list pravý horní - 2		MAP P 1 B/28a					NEPRAVDA
6	5	00005.tif			list pravý dolní - 4		MAP P 1 B/28b					PRAVDA
7	6	00006.tif			list levý horní - 1		MAP P 1 B/28b					NEPRAVDA
8	7	00007.tif			list pravý horní - 2		MAP P 1 B/28b					NEPRAVDA
9	8	00008.tif			list levý dolní - 3		MAP P 1 B/28b					NEPRAVDA
10	9	00009.tif					MAP P 1 B/28c					PRAVDA
11	10	00010.tif			list levý břeh 1, vršek - 1		MAP P 1 B/28d					PRAVDA
12	11	00011.tif			list levý břeh 1, střed - 2		MAP P 1 B/28d					NEPRAVDA
13	12	00012.tif			list levý břeh 1, spodek - 3		MAP P 1 B/28d					NEPRAVDA
14	13	00013.tif			list levý břeh 2, spodek - 3		MAP P 1 B/28d					NEPRAVDA
15	14	00014.tif			list levý břeh 2, vršek - 1		MAP P 1 B/28d					NEPRAVDA
16	15	00015.tif			list levý břeh 2, střed - 2		MAP P 1 B/28d					NEPRAVDA
17	16	00016.tif			list pravý břeh, spodek - 3		MAP P 1 B/28d					NEPRAVDA
18	17	00017.tif			list pravý břeh, vršek - 1		MAP P 1 B/28d					NEPRAVDA
19	18	00018.tif			list pravý břeh, střed - 2		MAP P 1 B/28d					NEPRAVDA
20	19	00019.tif			pravá dolní část		MAP P 1 B/28e					PRAVDA
21	20	00020.tif			levá horní část		MAP P 1 B/28e					NEPRAVDA
22	21	00021.tif			pravá horní část		MAP P 1 B/28e					NEPRAVDA
23	22	00022.tif			levá dolní část		MAP P 1 B/28e					NEPRAVDA
24	23	00023.tif			pravá horní část		MAP P 1 B/28f					PRAVDA
25	24	00024.tif			levá horní část		MAP P 1 B/28f					NEPRAVDA
26	25	00025.tif			levá dolní část		MAP P 1 B/28f					NEPRAVDA
27	26	00026.tif			pravá dolní část		MAP P 1 B/28f					NEPRAVDA
28												
29												
30												
31												
32												
33												

Výsledkem celého procesu jsou popisná metadata snímku v XML souboru, vytvořeného XSLT transformací z XML souboru OpenOffice Calc:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<sada xmlns="http://www.ahmp.cz/ida/v20"
xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
xsi:schemaLocation="http://www.ahmp.cz/ida/v20 ida_amp_v20.xsd">
  <oznaceniSady>00124</oznaceniSady>
  <dataceDigitalizace>
    <dataceDigitalizaceOd>2008-08-26</dataceDigitalizaceOd>
    <dataceDigitalizaceDo>2008-08-26</dataceDigitalizaceDo>
  </dataceDigitalizace>
  <digitalizator>Dvořák, Václav</digitalizator>
  <digZarizeni>A1</digZarizeni>
  <archMaterial>
    <archivalie>
      <cisloListuNAD>1575</cisloListuNAD>
      <nazevArchSouboru>Sbírka map a plánů</nazevArchSouboru>
      <castFondu/>
      <manipulace/>
      <ulozJednotka/>
      <invCislo/>
      <signatura>MAP P 1 B/28a</signatura>
      <cisloJednaci/>
      <obsahArchivalie/>
      <typArchivalie>mapa</typArchivalie>
      <autorArchivalie/>
      <poznamkaArchivalie>Náhrada za sadu 00104.</poznamkaArchivalie>
      <zaznamy>
        <zaznam>
          <poradi>1</poradi>
          <fileName>00001.tif</fileName>
        </zaznam>
      </zaznamy>
    </archivalie>
  </archMaterial>
  <objectIdentifierValue>48ead726bfcc51a971f9db9c27826525</objectIdentifierValue>
  <hodnotaCislovani/>
  <typCislovani/>
  <castCelku>list levý horní - 1</castCelku>
  <poznamkaZaznamu/>
</zaznam>
<zaznam>
  <poradi>2</poradi>
  <fileName>00002.tif</fileName>
</zaznam>
<objectIdentifierValue>9b1ceed0f0f1cbbd4859515d129e6ed9</objectIdentifierValue>
  <hodnotaCislovani/>
  <typCislovani/>
  <castCelku>list levý dolní - 3</castCelku>
  <poznamkaZaznamu/>
</zaznam>
<zaznam>
  <poradi>3</poradi>
  <fileName>00003.tif</fileName>
</zaznam>
<objectIdentifierValue>1b038e6fae6dddf600f114b6baf4b557</objectIdentifierValue>
  <hodnotaCislovani/>
  <typCislovani/>
  <castCelku>list pravý dolní - 4</castCelku>
  <poznamkaZaznamu/>
</zaznam>
<zaznam>
  <poradi>4</poradi>
  <fileName>00004.tif</fileName>
</zaznam>
</zaznamy>
</archivalie>
</archMaterial>
</sada>
```

```

<objectIdentifierValue>a9a89606c6c5d2440b40c76a57d9fea6</objectIdentifierValue>
  <hodnotaCislovani/>
    <typCislovani/>
      <castCelku>list pravý horní - 2</castCelku>
      <poznámkaZaznamu/>
    </zaznam>
  </zaznamy>
</archivalie>

.....
<archivalie>
  <cisloListuNAD>1575</cisloListuNAD>
  <nazevArchSouboru>Sbírka map a plánů</nazevArchSouboru>
  <castFondu/>
  <manipulace/>
  <ulozJednotka/>
  <invCislo/>
  <signatura>MAP P 1 B/28f</signatura>
  <cisloJednaci/>
  <obsahArchivalie/>
  <typArchivalie>mapa</typArchivalie>
  <autorArchivalie/>
  <poznámkaArchivalie>Náhrada za sadu 00104.</poznámkaArchivalie>
  <zaznamy>
    <zaznam>
      <poradi>23</poradi>
      <fileName>00023.tif</fileName>

<objectIdentifierValue>a538e4229d3082537a193d4b373d18fe</objectIdentifierValue>
  <hodnotaCislovani/>
    <typCislovani/>
      <castCelku>pravá horní část</castCelku>
      <poznámkaZaznamu/>
    </zaznam>
  <zaznam>
    <poradi>24</poradi>
    <fileName>00024.tif</fileName>

<objectIdentifierValue>a9c704748a2c49a4e5e8429c19575c76</objectIdentifierValue>
  <hodnotaCislovani/>
    <typCislovani/>
      <castCelku>levá horní část</castCelku>
      <poznámkaZaznamu/>
    </zaznam>
  <zaznam>
    <poradi>25</poradi>
    <fileName>00025.tif</fileName>

<objectIdentifierValue>82a02c5becb5aeedd0cd01dbae38d0a5</objectIdentifierValue>
  <hodnotaCislovani/>
    <typCislovani/>
      <castCelku>levá dolní část</castCelku>
      <poznámkaZaznamu/>
    </zaznam>
  <zaznam>
    <poradi>26</poradi>
    <fileName>00026.tif</fileName>

<objectIdentifierValue>c58465571ed869ce13b8f744ed30d002</objectIdentifierValue>
  <hodnotaCislovani/>
    <typCislovani/>
      <castCelku>pravá dolní část</castCelku>
      <poznámkaZaznamu/>

```

```
</zaznam>
  </zaznamy>
</archivalie>
</archMaterial>
</sada>
```

S pomocí programu ADF XML Generator se u konkrétních sad s odkazem na textový dokument s hash sestaví do souboru ve formátu XML relevantní technická metadata podle standardu ANSI/NISO Z39.87-2006 Data Dictionary - Technical Metadata for Digital Still Images.⁸⁸ Zápis těchto údajů v XML souborech odpovídá doporučené šabloně XML schéma MIX verze 2.0.⁸⁹

⁸⁸) *NISO Standards*. Dostupné [on-line] z WWW: <<http://www.niso.org/standards>>

⁸⁹) Dostupné ze stránek Library of Congress [on-line] z WWW: <<http://www.loc.gov/standards/mix/mix20/mix20.xsd>>